

bistands-aktuelt

10 år

nr 8/9 november 2008

SØR-SUDAN

Ingen revisjon av Sør-Sudans milliardinntekter

En av Norges største bistandsmottakere, Sør-Sudan, tjener milliarder på olje. Etter tre år er statsregnskapene fortsatt ikke revidert. Vi har møtt landets avsatte riksrevisor.

Side 13-15

www.bistandsaktuelt.no

Svekket etterspørsel etter varer, tap av arbeidsplasser og mindre bistand. Er det de fattigste som skal bli sittende igjen med regningen etter finanskrisen?

ILLUSTRASJONSFOTO: GMB AKASH

Spår kraftig kutt i bistand

■ Historien vil gjenta seg, frykter forsker David Roodman ved Centre for Global Development i Washington. Alle tidligere alvorlige kriser i rike lands økonomier har ledet til kraftige kutt i bistand. Nå vil det trolig skje igjen.

■ – Jeg vil ikke bli overrasket om bistanden fra de rike landene blir kuttet med en tredjedel eller en fjerdedel i løpet av de neste fem årene, sier Roodman til Bistandsaktuelt.

■ Mindre eksport fra lavkostland til Europa og USA og mindre overføringer fra migranter er

andre faktorer som kan ramme de fattigste landene i kjølvannet av finanskrisen.

■ I Tanzania forteller eksperter at landet allerede er rammet.

Side 26-27

B-Post Abonnement

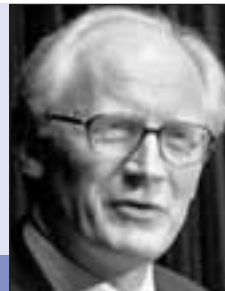
RETURADRESSE: Bistandsaktuelt, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

NORSK BISTAND

Hvem har mest makt i bistands-Norge?

Bistandsaktuelt markerer sitt 10-årsjubileum. Vi feirer jubileet blant annet med å kåre de nordmenn som har mest makt og innflytelse på bistandsfeltet. Er disse fire med på listen?

Side 16-18

Leserne gir ris og ros

I forrige utgave av Bistandsaktuelt ba vi om tilbakemeldinger på bladet fra leserne. Her kommer de!

JEG HAR NYLIG begynt å abonnere på Bistandsaktuelt, etter tips fra foreleseren min på utviklingsstudier ved Høyskolen i Oslo. Endelig en avis som har ekstremt gode artikler med mye dybde og informasjon fra et utvidet verdensperspektiv! Dere tør å belyse saker fra andre perspektiver, selv om det ikke nødvendigvis fremmer Vesten, men tvert imot beskriver det ofte slik at det nettopp er vi i Vesten som er årsaken til den manglende utviklingen i den tredje verden. Jeg nyter lesingen både fordi det er så interessant og den har oppdatert info, samtidig som jeg lærer mye jeg kan bruke i sammenheng med pensum fra skolen. (...)

Det eneste jeg synes det kunne vært gjort noe med, er at dere ofte ønsker å framstille Norge i et så positivt perspektiv. Syns ikke det hadde skadet å fortelle, eller i det minste ikke legge skjul på, hvor Norge ikke har gjort så bra jobb eller feilet. Vi er flinke og bidrar, men vi er ikke nødvendigvis noe ideal bare fordi vi gir 1 prosent av statsbudsjettet. Men fortsett det gode arbeidet! Håper det blir 10 nye år!

Annabelle Bauer (22), student 1. året på utviklingsstudier på Høyskolen i Oslo.

JEG ER FAST LESER av Bistandsaktuelt og jeg synes det aller meste av stoffet er interessant. Ettersom jeg er bosatt utenfor Norge, er Bistandsaktuelt spesielt nyttig i forhold til å holde seg oppdatert om aktuelle temaer i norsk bistandspolitikk og blant norske organisasjoner og fagmiljøer. Samtidig belyser også bladet viktige internasjonale trender, for eksempel mulige konsekvenser av kinesernes engasjement i Afrika eller bistandens rolle i den amerikanske valgkampen.

Jeg ønsker meg mer av nettopp slikt stoff, gjerne med oppfølgingsartikler slik at man kan følge utviklingen over tid. (...) Når det gjelder geografisk fokus, kunne jeg godt tenke meg mer informasjon om Vest-Afrika og Sentral-Asia/Kaukasus. Jeg har inntrykk av at det er noen land som omtales i hvert eneste nummer, mens andre områder nesten ikke blir dekket. (...)

Anne Caroline Tveøy, Aten.

JEG HAR LEST Bistandsaktuelt i litt over ett år. Det er et utmerket fagblad – og jeg setter pris på de gjennomarbeidede artiklene fra hele verden. De artiklene jeg setter mest pris på er de som gir håp om at det nytter å kjempe for en bedre fremtid på egne premisser. Jeg ønsker i fremtiden at det legges enda mer vekt på reportasjer om land og folk som beveger seg vekk fra bistanden – og skaper en egen fremtid slik som i artiklene «Den afrikanske oppturen fortsetter» eller «Sarah (28) sparer til utdanning» (nr 7. oktober 2008). ■

Tormod Bakke, Oslo

I BISTANDSAKTUELT finner jeg aktuelle artikler om norsk og interna-

Dette er staben som må merke seg lesernes tilbakemeldinger: Fra venstre **Ba-Musa Ceesay** (abonnement/spørrespalte), **Ellen Rojahn** (økonomi/bokanmeldelser på web), **Jan Speed** (nettredaktør), **Thore Hem** (debattredaktør), **Tor Aksel Bolle** (journalist), **Amila Larssen** (Blade – English blog), **Liv Bjergene** og **Per-Ivar Nikolaisen** (journalister). Foran: **Gunnar Zachrisen** (ansv. redaktør). Journalist **Marta Camilla Wright** var ikke tilstede da bildet ble tatt.

FOTO: BJØRNULF REMME

BISTANDSAKTUELT 10 ÅR

Jeg har inntrykk av at det er noen land som omtales i hvert eneste nummer, mens andre områder nesten ikke blir dekket.

Anne Caroline Tveøy, Aten.

Vi tar fortsatt imot leserreaksjoner! Si din mening i en e-post til bistandsaktuelt@norad.no

sjonal bistand. Slike artikler er mangelvare i dagspressen, med få spredte unntak. Artiklene i Bistandsaktuelt er litt lengre og mer analyserende enn det som ellers finnes. Det gir perspektiver og bedre forståelse for hva som skjer. Tilretteleggingen av stoffet er profesjonell. Bilder, forklarende rammer og illustrasjoner støtter godt opp om stoffet.

Jeg føler jeg får god oversikt over hva som rører seg på det bistandsfaglige området når jeg leser det meste av det som presenteres. Kronikken er som regel svært aktuell. Debattstoffet likeså, men jeg må innrømme at jeg ikke like ofte klikker meg inn på artiklene på nettet.

Jeg koser meg alltid med å teste meg på Hvem - Hva - Hvor. Men jeg kunne ønske meg litt mer om bistandssamarbeidet med Madagaskar og det fransktalende Afrika. Slike artikler finnes omtrent ikke i norsk presse. (...)

Øyvind Dahl, professor emeritus, Stavanger.

TAKK FOR ET BRA FAGBLAD som har et bredt og dypt fokus. Bistandsaktuelt, og Norad, bør fokusere langt mer på Fair Trade som er et meget effektivt middel i bekjempelse av så vel fattigdom som miljøkrisen. Gjennom Fair Trade systemet har så langt omtrent 15 millioner produsenter i fattige land fått et langt rikere, verdigere og mer forutsibart liv. Vi i Friends Fair Trade er skuffet over den manglende interessen fra Norads side på dette feltet.

(...)Fair Trade er ikke bistand, men handel under rettfærdige betingelser. Norad og UD sier at de vil

prioritere handel med de fattigste, men Norge omgir seg fortsatt med importmurer i form av høye toll-, gebyr- og avgiftsbarrierer som setter en effektiv demper på import. Flere av produktene vi importerer har avgiftsnivåer som er like høye som innkjøpsprisen på produktet i seg. Vi synes det er merkelig at ikke Bistandsaktuelt, og Norad, fokuserer på dette.

Per Persson, Friends Fair Trade, Oslo.

JEG ER OPPTATT AV temaet bistand både som politiker (fylkesleder i Telemark SV) og som aktiv i bistands- og vennskapsarbeid. (...)Savner mer om hva mange av oss driver med på grasrotnivå, og som er lite kjent blant «folk flest»... For øvrig synes jeg det er bra at det blir stilt kritiske spørsmål rundt mye av bistandsarbeidet, for å kunne gjøre en bedre jobb. Jeg savner også mer om vellykkede eksempler på hvordan man kan drive bistand og solidaritetsarbeid på en mest mulig hensiktsmessig måte, men også det motsatte. (...)

Steinar A. Miland, Vennskap Tinn Retalhuleu.

BISTANDSAKTUELT ER uhyre viktig som et friskt og utfordrende fagblad med åpenhet som motto, og hvor selv noen av de mest kontroversielle syn får komme frem. Dermed får man en meget variert og spennende presentasjon av aktuelle temaer og aktørers innspill til disse (jfr. Frp og Høyres friske syn i et nummer for ikke så lenge siden, og de kritiske

syn på De Sotos aktiviteter, ukritisk finansiert over bistandsbudsjettet med skyhøye timerater som ingen norsk bistandskonsulent kunne drømme om).

Jo, Bistandsaktuelt er i aller høyeste grad bevaringsverdig. Det leses med glupende appetitt også nå av folk som ikke tidligere var engasjert av bistandsspørsmål nettopp pga redaksjonens modige visjon og fremstilling. Lykke til videre!

Stein Hansen, partner i Nordic Consulting Group, Oslo.

JEG ER EN IVRIG LESER av Bistandsaktuelt og vil gratulere så mye med 10-årsjubileet! For meg som interesserer meg for bistand er dette et ypperlig blad hvor jeg alltid finner mye interessant som jeg ikke finner i andre norske aviser. Spesielt vil jeg takke for bilaget fra den tanzanianske landsbygda i Mondulidistriktet. Min interesse er spesielt stor for Afrika og ekstra spesielt med dette bilaget er det siden jeg er gift med en masai fra dette distriktet.

Jeg ser på «Bistandsaktuelt» som et viktig magasin med rom for et kritisk blick på bistand, men også med historier som viser at det nytter. Jeg har ikke noe jeg synes er negativt, men synes det er viktig at «Bistandsaktuelt» har et kritisk blick på seg selv for å kunne være et viktig bidrag i norsk bistandspolitikk. Jeg lærer masse nytt som jeg ikke får kunnskap om andre steder.

Hege Rekdal, Loddefjord.

Enkelte innlegg er noe forkortet for å få plass på siden. For fullversjon se våre nettsider på bistandsaktuelt.no

bistandsaktuelt ^{10 år}

Fagblad om utviklingssamarbeid • Utgitt av Norad

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

8/9 2008 – 11. ÅRG

10 år – for en bedre bistand

LEDER

I disse dager er det ti år siden Bistandsaktuelt kom ut med sin første utgave. I utgangspunktet startet det hele med et ønske fra Norads side om å skape et blad som kunne informere bredt om norsk bistand, samt å skape et blad som kunne lede an i bistandsdebatten.

Til forskjell fra de fleste av de publikasjoner Norad tidligere hadde utgitt, la Bistandsaktuelt helt fra starten rene journalistiske kriterier til grunn for sin nyhetsdekning.

Bladet skulle være et fagblad. Det skulle være seriøst og nøkternt, ikke et propagandaorgan. Nyheter og aktualitetsstoff om bistand og utvikling skulle være ryggraden i bladet. Stoff om bistandens dilemmaer og konflikter skulle ha en helt sentral plass, samt alle typer informasjon som kunne gi de som arbeider i bistandsbransjen ny kunnskap og bakgrunn for egen argumentasjon.

Å ta utviklingslandenes egen befolkning og ekspertise på alvor har vært en annen hovedtanke bak Bistandsaktueltts journalistiske virksomhet. Mens vestlige kommentatorer ofte har vært svært dominerende i den øvrige norske presses dekning av situasjonen i utviklingsland, har våre lesere langt oftere blitt presentert for utviklingslandenes egne representanter. Dessuten har vi vært nesten alene i norsk presse om å benytte lokale journalister i samarbeidslandene.

Bistandsaktuelt har hele tiden hatt en ambisjon om å være «bistandsbransjens eget fagblad», ikke et husorgan for Norad. I utvalget av kilder har vi etterstrebet en stor spennvidde både faglig, ideologisk og kulturelt. Samtidig har vi ønsket at alle viktige aktører i norsk bistandsbransje skulle vurderes med det samme kritiske blikk, inkludert ulike regjeringer og Norad.

Vi har også prøvd, så godt vi kan, å forklare bistandsfag og bistandspolitikk i et språk som er forståelig for folk flest. Det er ikke alltid lett i et fagfelt der det florerer av vanskelige forkortelser, engelsksmittede fremmedord og pent innpakket politikerretorikk.

Tilbakemeldinger fra leserne – i ulike leserundersøkelser – kan tyde på at vi har lyktes med noe av det vi har ønsket å oppnå. Bistandsaktueltts åpne, debatterende form og bladets kritiske analyser har forhåpentligvis gitt et positivt bidrag til både kunnskapsnivået og debattkulturen i bransjen. Det er i så fall vårt lille bidrag til en bedre bistand, til fordel for verdens fattige.

GZ

(Se også artikkel om Bistandsaktueltts nye leserundersøkelse, side 22.)

MÅNEDENS SITAT

«We don't mind having sanctions banning us from Europe. We are not Europeans.»

Zimbabwes leder Robert Mugabe.

BISTANDSAKTUELT 10 ÅR

Bistandsaktueltts første utgave ble gitt ut i november 1998.

Bladets fødsel – og videre vekst

En oktoberdag i 1997 drøftet Raymond Johansen og Bjørn Johannessen, som begge satt sentralt i Norads avdeling for samfunnskontakt, nye grep på informasjonssiden. Dette ble begynnelsen til bladet du nå holder i dine hender.

Bistandsaktuelt har bedt de to «Founding Fathers» om en kommentar i anledning jubileet. Raymond Johansen er i dag statssekretær i Utenriksdepartementet, mens Bjørn Johannessen er ambassadør i Malawi. Her forteller de om både unnfangelsen, fødselen og vurderer bladets første ti år, mens de avslutter med gode råd om ytterligere utvikling av produktet.

Selv om Norad over lang tid hadde finansiert interne som eksterne blader, følte vi et voksende behov for å bidra til mer aktivt informasjon og debatt om bistand og utvikling. Dette lå til grunn da ønske om å etablere et moderne og utadvendt fagblad i Norads regi vokste fram.

Det skulle imidlertid vise at det ikke var gjort i en håndvending å få en god ide omgjort til handling. For mange i Norad – og i UD – brøt forslaget med tilvendt tenkning på informasjonfeltet. Flere spurte om det var en statlig etats oppgave å aktivt bidra til kritisk debatt på eget saksområde. Skulle man akseptere at ikke bare Norad, men også UD, gjennom bladet kunne bli utsatt for kritikk – og det fra «egne rekker»? Og hvilke rettigheter skulle bladets redaktør ha i skjæringspunktet mellom byråkratietts formelle linjefinsipper og kravet til redaksjonell frihet?

Gjennom mange møter og konsultasjoner, blant annet med ledelsen for daværende presse-, kultur- og informasjonssjansavdeling i UD – og hvor også ekstern fagkompetanse ble trukket inn – vokste erkjennelsen om at det foreslåtte bladet ville kunne tjene viktige formål. Stadig flere innså verdien av at bistandsadministrasjonen ikke bare «slukket branner» i andre media, men selv kunne bidra i premissleggingen for informasjon og debatt på dette viktige feltet. Ikke minst var

det viktig at våre planer ble støttet av daværende Norad-direktør Tove Strand.

I dag kan vi slå fast at vår tenkning var riktig, og at vi gjorde et godt valg ved ansettelse av redaktør. Det står stor respekt av den jobben Gunnar Zachrisen har gjort gjennom disse 10 årene – alene i redaktørstolen og i samspill med den øvrige staben. Bistandsaktuelt har blitt et solid og viktig forum. De tok feil de som trodde at dette skulle bli avstumpet egenreklame for Norad og UD.

Over tid har redaksjonen utviklet et tjenlig balansepunkt; hovedvekt er lagt på etterrettelig informasjon, samtidig som man ikke skygger unna kritiske kommentarer til så vel politikk som administrasjon innen bistandsfeltet. De mange eksterne aktørene har fått en viktig talestol, og bra er det at man i utstrakt grad har latt stemmer fra Sør komme til uttrykk – gjennom artikler, intervjuer og spenstige avistegninger.

Et fagblad som utkommer en gang i måneden kan sjelden sette dagsorden, og redaksjonen har måttet erkjenne sine rammebetingelser i så måte. Til gjengjeld har man valgt å belyse utviklingsspørsmål i vid forstand. Dette er prisverdig, men her er det etter vårt syn rom for større dristighet, blant annet gjennom mer aktivt å initiere innspill og ved å engasjere faste kommentatorer. Det er bra når redaktøren benytter jubileet til

å peke på nye utfordringer for bladet. Dette kan bidra til at Bistandsaktuelt unngår den fellen som har rammet andre fagblader; man har funnet en form som tilsynelatende fungerer, lener seg tilbake og så lar man forutsigbarhet og fargeløshet prege sidene. Bistandsaktueltts utgangspunkt tilsier at dets lesere får noe mer. Derfor sier vi; vel blåst så langt – og lykke til videre! ■

Av Raymond Johansen og Bjørn Johannessen

Høye priser gagnar ikke bønder i Sør

Oxfam mener matvarekjeder og vestlig agro-industri høster storgevinsten

De to siste årene har matvareprisene økt med mellom 30 og 150 prosent. Mange håpet og trodde at høye priser skulle gi økt gevinst for bønder i Sør. Tvert imot, mener Oxfam International. Resultatet er i stedet minst 100 millioner flere fattige.

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

«Det er ingen ting i gryta. Vi har ikke mat. Ofte blir gryta satt over bålet for at barna skal tro at det blir lagd mat. Det gir dem håp. Hvis vi fortalte dem at vi ikke har mat, vil de begynne å gråte – uten at vi har noe å trøste dem med. Nå går de rolig til sengs».

Beretningen fra Aliou – en småbarnsmor fra en landsby i Mauritania, innleder Oxfam-rapporten «Double-Edged Prices – Lessons from the food price crisis: 10 actions developing countries should take».

Regulering og penger. Ifølge Oxfam er det to hovedårsaker til at småbønder i Sør ikke har tjent på de høye matvareprisene: Mangelen på landbruksinvesteringer i utviklingsland og mangel på statlige reguleringer.

– I land som har investert i landbruk og iverksatt tiltak for å hjelpe sårbare og marginaliserte grupper, har konsekvensene av høye matpriser vært mindre alvorlige. I land med full handelsliberalisme, manglende investeringer i landbruket og lite støtte fra myndighetene har konsekvensene vært dramatiske, sier Teresa Cavero, forfatter av rapporten og leder for Oxfam i Spania.

Hun mener matvarekrisa og dens konsekvenser må føre til økte investeringer til landbruket i Sør.

Økte investeringer. Den samlede globale bistanden til landbruket har falt fra 18 prosent av samlet bistand i 1980-årene til kun fire prosent i dag.

«Hvis myndighetene i utviklingsland hadde investert i småskala-landbruk de to siste tiårene, så hadde mange land vært mindre sårbare overfor dagens prissjokk», skriver Oxfam.

Småbønder i Sør har i liten grad tjent på økte matvarepriser rundt om i verden.

FOTO: AKASH

77 Hadde man investert i småskala-landbruk, så hadde mange land vært mindre sårbare for prissjokk.

Oxfam i rapporten «Double-Edged Prices»

Hele rapporten kan du lese her: tinyurl.com/5g79tr

Med råd fra giverland har imidlertid mange utviklingsland trappet ned satsingen på småskala-landbruk, i den tro at markedsliberalismen alene kunne sikre utvikling og fattigdomsbekjempelse.

Noen land, som Kina, India og Brasil, har imidlertid brukt mellom 5 og 8 prosent av brutto nasjonalprodukt til investeringer i landbruk.

Som følge av matvarekrisa og at troen på markedsliberalisme har fått en kraftig knekk, har flere regjeringer i de fattigste landene igjen tatt tak i landbruksinvesteringene. I Mali, Uganda, Paraguay og Burkina Faso utgjør nå investeringer i landbruk mer enn ti prosent av nasjonalbudsjettet.

Fagre løfter. Fra giverlandenes side er det imidlertid langt mellom løfter og faktiske overføringer. Da giverlandene møttes til FAO-konferanse i Roma i juni i år for å diskutere matvarekrisa, lovet giverlandene over 12 milliarder dollar i bistand. Fem måneder senere er kun litt over

én milliard dollar blitt utbetalt.

Ifølge anslag fra FN er det behov for investeringer på mellom 25 og 40 milliarder dollar for å øke landbruksproduksjonen og gi sosialhjelp. Oxfam anslår at 290 millioner mennesker som bor i land som er sårbare på grunn av matvarekrisa, kan falle under fattigdomsgrensa. Verdensbanken har anslått at de høye matvareprisene allerede har tilført fattigdomsstatistikken nye 100 millioner mennesker.

Selvberging. En hovedårsak til at småbønder i Sør ikke har fått høyere inntekt som følge av galopperende priser, er at de fleste forbruker det de produserer selv. En studie fra FAO viser at kun mellom 25 og 30 prosent av afrikanske bønder har et overskudd som de selger. I Vietnam og Kambodsja er tallet 40 prosent.

En annen årsak til at mange bønder står igjen som tapere er økte kostnader – ikke minst på gjødsel. I Kambodsja har for eksempel prisen på gjødsel, ifølge Oxfams rapport,

steget med nesten 150 prosent. Resultatet er at økte priser på mat i mange tilfeller ikke kompenseres for de økte produksjonskostnadene.

Storgevinst. Mens Aliou og andre rører i tomme gryter, kan matvareindustri, såfrøprodusenter og gjødselprodusenter gni seg i hendene. Ifølge Oxfam ligger for eksempel det thailandske selskapet Charoen Pokphand Foods an til vekst i omsetningen i år på 237 prosent. Det samlede salget til Nestlé økte første halvår i år med nesten ni prosent og verdens største frøprodusent – Monsanto – hadde en økning på hele 26 prosent fra mars til mai i år.

– Feilslått og utilstrekkelig nasjonal landsbrukspolitikk, sammen med urettferdige handelsregler og dårlige økonomiske råd, har skapt en situasjon hvor de store aktørene og supermarkedene tjener på høye priser. Småbrukerne og forbrukerne er taperne, sier Teresa Cavero i Oxfam. ■

Strid om egenandel – Norad krever tilbakebetaling

Norad krever nå at Stiftelsen Kidlink tilbakebetaler 275.000 kroner som stiftelsen har mottatt i støtte. Men Kidlink har brukt opp pengene, og svarer med å legge ned deler av organisasjonen.

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Siden 2001 har Stiftelsen Kidlink brukt prosjektmidler fra Norad for å dekke inn kravet om ti prosent egenandel. Det som påstås å være trikking med tall, ble avslørt i 2006.

«Pengene som Norad ber om å få tilbakebetalt, er blitt brukt som betaling til noen av våre konsulenter. Det er derfor nå ikke penger tilgjengelig for å tilbakebetale det be-

77 Jeg har aldri før vært borte i en sak hvor vi har vært uenige om definisjonen av «egne midler».

Gunvor Skancke, underdirektør ved Norads Avdeling for siviltt samfunn.

løpet som Norad ber om», skriver styreleder i Kidlink Foundation, Tryggvi R. Jónsson i et brev til Norad 27. november.

Norad hadde da gitt organisasjonene frist til 29. november med å tilbakebetale beløpet.

– Blir ikke beløpet tilbakebetalt, vil vi vurdere å gå rettens vei, sier underdirektør ved Avdeling for siviltt samfunn i Norad, Gunvor Skancke (bildet).

Hun forteller at det ikke er ofte at Norad går til et slikt skritt.

– Jeg har aldri før vært borte i en sak hvor vi har vært uenige om definisjonen av «egne midler», sier Skancke.

Opprettholder kravet. Sakens kjerne er Norads krav om at organisasjonene skal dekke egenandelen på ti prosent. Dette er et krav som alle bistandsorganisasjoner må oppfylle.

– Stiftelsen Kidlink har hatt flere foreninger, som alle har hatt samme leder. Det viser seg at 35 prosent av pengene fra Norad er blitt overført fra Stiftelsen Kidlink til en annen organisasjon – Foreningen Kidlink, for deretter å bli ført tilbake som egenandel, sier Skancke.

Det er Foreningen Kidlink som nå legges ned, mens Stiftelsen Kidlink består. Norad vil derfor opprettholde sitt krav.

Vanskelig sak. Kidlinks opphavsmann, Odd de Presno beskriver Kidlink som «en sammenslutning av mennesker som er opptatt av barns utdanning og som vil hjelpe barn til

å finne ut hvem de er og hva de vil bli – til å bygge et liv».

Kidlink har utviklet et nettbasert lærevektøy på 30 språk.

– For meg personlig har dette vært en vanskelig sak, sier de Presno.

– Hva er din kommentar til Norads påstander. Har du gjort noe feil?

– Jeg har ikke fungert i et vakuum, men vært en del av et styre og en organisasjon av frivillige. Styret har godkjent denne praksisen helt siden 1997/98. Da Norad kom inn i bildet i 2001, ble også de informert om praksisen. Det var imidlertid først i 2006 at Norad fant ut at de ikke likte vår måte å organisere driften på, sier de Presno. ■

En fulltekstversjon av saken finnes på våre nettsider bistandsaktuelt.no

NOTISER

Norge øker nødhjelpen til DR Kongo

Norge øker nødhjelpen til Kongo med 15 millioner kroner i forbindelse med flyktningestrømmen øst i landet.

– Det er grusomme scener som utspiller seg. Mange tusen mennesker har flyktet i panikk og mangler mat, medisiner og beskyttelse. Det meldes om voldtekter og andre grove overgrep. Som et bidrag for å avhjelpe den vanskelige situasjonen i regionen øker vi nå vår humanitære støtte, sier utenriksminister Jonas Gahr Støre. Utenriksdepartementet ser svært alvorlig på den humanitære situasjonen selv om det i øyeblikket ser ut til at styrkene til opprørsgeneralen Laurent Nkunda har stanset offensiven mot Goma i Nord-Kivu.

Med en økning på 15 millioner kroner kommer Norges humanitære bistand til Øst-Kongo i år opp i 94 millioner kroner. I tillegg blir det gitt store bidrag fra FNs nødhjelpsfond, hvor Norge er en av de største bidragsyterne. Legger man til den mer langsiktige bistanden, er Norges direkte bidrag til Kongo i år på 146 millioner kroner. ■

Norskstøttet fond frykter pengemisbruk

Det norskstøttede Globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria krever at regjeringen til Robert Mugabe i Zimbabwe tilbakebetaler over 40 millioner kroner.

Ifølge avisen The New York Times plasserte fondet i fjor et beløp tilsvarende 70 millioner kroner i utenlandsk valuta i Zimbabwes sentralbank. Pengene skulle brukes til å bekjempe malaria, som hvert år rammer 2,7 millioner mennesker i Zimbabwe. Planen var å gi opplæring til 27.000 personer, slik at de kunne dele ut malariamedisinen som er blitt kjøpt inn. Hittil har kun 495 personer fått opplæring. Det globale fondet, som i 2007 fikk 301 millioner kroner i norsk bistand, mistenker sentralbanken for å ha brukt pengene til andre formål. ■

Kraftig økning i salg av Fairtrade-roser i Norge

Stadig flere nordmenn kjøper roser, der et påslag på prisen kommer plantasjearbeidere i Kenya, Etiopia og Tanzania til gode.

Ved siden av rettferdig kaffe er roser den Fairtrade-varen som har størst omsetning i Norge. I fjor ble det solgt Fairtrade-roser til nesten 44 millioner kroner i Norge. Det tilsvarer seks millioner stilk, en økning på fem millioner på ett år. – Tallet vil sannsynligvis være enda høyere i år, sier informasjonsansvarlig Helle Mjøs i Fairtrade Max Havelaar Norge. Norgesgruppen har som mål å utvide satsingen. ■

«Avholdenhet, avholdenhet og mer avholdenhet» er budskapet fra Malawis president. De norske satsingene mot hiv/aids har vært noe dristigere, fastslår en ny evalueringsrapport.

FOTO: KEN OPPRANN

Fleksibel og risikovillig giver

Mye skryt for norsk hiv/aids-bistand i ny evaluering

Bidrar norsk bistand positivt i bekjempelsen av hiv/aids? Ja, fastslår en ny evalueringsrapport som har vurdert den norske bistandsinnsatsen i tre afrikanske land fra 2000-2007. Norge får særlig ros for å tørre å ta risiko.

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENSE

Under utviklingsminister Hilde Frøkjær Johnson i år 2000 ble kampen mot hiv/aids én av hovedprioritetene i norsk bistand. De tre landene Etiopia, Malawi eller Tanzania var blant de som skulle tilgodeses med norsk hiv/aids-bistand.

Selv om ingen av de tre landene har nådd FNs målsetning om 25 prosent reduksjon i hiv-smitte (i aldersgruppen 15-24 år innen 2005), mener et britisk konsulentfirma at norske penger har bidratt til framgang på flere områder.

Flere får medisiner. Den norske innsatsen har i hovedsak vært rettet inn mot forebygging, pleie og at folk best mulig skal kunne tilpasse seg og leve med sykdommen.

I Malawi, ett av de landene i verden som er hardest rammet av hiv/aids, er smitteforekomsten fortsatt høy – mellom 12 og 14 prosent. Det er imidlertid tegn på nedgang i antall smittede i byer og tettsteder. Bruken av kondom har økt, og flere av de unge tar hiv-test. I Malawi er det også noen færre menn som har sex med flere partnere, alderen for seksuell debut øker, og det samme gjelder prosentandelen unge som ikke har hatt sex.

I Tanzania er andelen hiv-smittede redusert fra 9,6 prosent i 2001 til 8,2 prosent i 2005/06. Kunnskapsnivået har økt – særlig blant de unge. Med støtte fra blant annet Norge har antall mennesker som får medisinsk behandling økt fra kun 2000 i

2003 til 70 000 i 2006. Men til tross for denne store framgangen anslår tanzanianske myndigheter at fortsatt over 400 000 tanzanianere som trenger antiretrovirale medisiner ikke har tilgang til denne typen medisin.

Risikovillig. I evalueringen får Norge ros for å være en giver som tenker langsiktig, og som er opptatt av kontinuitet. Norge har dessuten i en tidlig fase sett hvor det har vært behov og handlet raskt. Den norske kompetansen på hiv/aids trekkes positivt fram:

«Et relativt lite antall mennesker i Norad og Utenriksdepartementet har jobbet med hiv/aids i mange år. Norges hiv/aids-ambassadør (Sigrun Møgedal, red.anm.) har en unik evne til å komme med politiske, faglige og diplomatiske innspill som driver arbeidet framover», heter det i rapporten.

Som giver får Norge særlig ros for å være fleksibel og villig til å ta risiko. I evalueringen av hiv/aids-bistand til Malawi heter det:

«Når en ser på de ulike fasene av den norske støtten, virker det som om det viktigste har vært viljen til å støtte ting som andre givere overser».

Viktig foregangsrolle. – Norge var tidlig ute – både på landnivå og globalt – med å støtte finansieringstiltak som flere givere sluttet opp om, sier Norads avdelingsdirektør for helse og aids, Paul Fife.

Han nevner som eksempler hvordan en økning i den norske fagstøtten til Verdens helseorganisasjon (WHO) bidro til at det ble utviklet bedre strategier på landnivå, som igjen førte til at en kom raskere i gang med landprogrammene.

– Norge var også tidlig ute med å støtte Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria og vi ga støtte til et fond i Verdensbanken som skulle bidra til økt

fokus på aids i Afrika, sier Fife.

Han mener at Norge også i dag har en viktig rolle som foregangsland overfor «glemte grupper».

– Menn som har sex med menn er en slik gruppe. Denne tematikken ønsker vi å jobbe videre med, sier Fife, og forteller hvordan denne gruppa per i dag har reiserestriksjoner i forhold til å få for eksempel visum til USA.

Økt bemanning. Tross ros kommer de britiske konsulentene også med klare råd om forbedringer. Ett av disse er behovet for å øke bemanningen på ambassadene. Hiv/aids er ingen hovedprioritet under utviklingsminister Erik Solheim. Evalueringsteamet mener likevel at myndighetene bør vurdere å fortsatt ha én ambassadeansatt som har hiv/aids som hovedansvarsområde, og uttrykker bekymring for om en med dagens ressursituasjon makter å følge opp bistanden ute i felt.

Den norske bistanden går via mange kanaler – både statlig, gjennom frivillige organisasjoner og globale fond. De britiske konsulentene fra firmaet ITAD maner til en bedre samordning av de ulike tiltakene. De mener også at hiv/aids i større grad må integreres i andre utviklingsprosjekter, og at privat sektor i større grad enn i dag må bli involvert i det omfattende arbeidet. ■

Som giver får Norge særlig ros for å være fleksibel og villig til å ta risiko.

Paul Fife, Norads avdelingsdirektør for helse og aids.

HIV/AIDS-ARBEID I TRE LAND

■ Den totale norske bistanden til hiv/aids-arbeid i Malawi var i 2006 115 millioner kroner, tilsvarende 36 prosent av den totale bistanden.

■ I Tanzania beløp hiv/aids-bistanden seg til 57 millioner kroner i 2006, tilsvarende 12 prosent av norsk bistand.

■ I Etiopia var hiv/aids-bistanden i 2006 på 28 millioner kroner, tilsvarende 10 prosent av total norsk bistand til landet.

Fronter seksuelle minoriteters sak

Første homofile valgt inn i Nepals parlament

Sunil Pant skapte overskrifter da han ble den første åpne homoseksuelle som ble valgt inn i Nepals grunnlovgivende forsamling.

NEPAL

■ **AMILA DE SARAM LARSEN**
Sunil Pant, som nylig besøkte Oslo, er grunnlegger og direktør i Blue Diamond Society (BDS), en grasrotorganisasjon som arbeider for menneskerettigheter, seksuell helse og hiv/aidsproblemer i Nepal. BDS arbeider særlig med behovene og rettighetene til seksuelle minoriteter.

35 år gamle Pant vokste opp i Gorkha-distriktet på landsbygda i Vest-Nepal. Han stiftet Blue Diamond Society i 2001 og har arbeidet på heltid som aktivist siden da.

Siden 2001. Pant ble først involvert i aktivistarbeid etter at han kom tilbake til Nepal etter å ha studert i utlandet i flere år. Han ble sjokkert da han fikk høre om problemene som møtte homoseksuelle og lesbiske, og særlig transseksuelle. De ble utstøtt av familiene sine, kastet ut av skoler, diskriminert i arbeidslivet og utsatt for utpressing av sikkerhetsstyrkene. De ble banket opp og utsatt for seksuelle overgrep, de ble rammet av psykiske problemer, levde i frykt for å bli avslørt og mange begikk selvmord. Han bestemte seg for å gjøre noe for å løse problemene.

Etter hvert engasjerte han seg også i politikken og han ble valgt inn som en av de 601 medlemmene av parlamentet som representant for et av Nepals kommunistpartier, NCP, under valget i mai. Den offentlige reaksjonen på hans inntreden i politikken har stort sett vært positiv.

- Folk ser det som et symbol på

Sunil Pant er utdannet dataingeniør. Han er det første åpent homoseksuelle medlemmet av Nepals grunnlovgivende forsamling.

FOTO: AMILA DE SARAM LARSEN

at vi har en inkluderende nasjonal- forsamling og er fornøyd med det, sier han.

Forandringer på bakken. I desember 2007 fastslo Nepals høyesterett at regjeringen måtte oppheve alle lover som diskriminerte seksuelle minoriteter, og samtidig legge til rette for anerkjennelse av et «tredje kjønn» i offisielle dokumenter. «Det tredje kjønn» omfatter mennesker som verken føler seg som menn eller kvinner. Nepal er det eneste landet i Sør-Asia som gir slike rettigheter.

Etter denne kjennelsen er det tatt viktige skritt for rettighetene til seksuelle minoriteter. Tre partier,

det regjerende maoistpartiet, Kongresspartiet, som er Nepals nest største parti, og Det forente kommunistpartiet har alle tatt med punkter om seksuelle minoriteters rettigheter i sine partiprogram. Den private Everest Bank har endret sine skjema for å åpne konto, for å inkludere det tredje kjønn. Utdanningsdepartementets lærerskjema har tilføyd en tredje boks - i tillegg til «mann» og «kvinne» er det også mulig å krysse av for «det tredje kjønn». Innenriksdepartementet har trykket opp nye søknadsskjema for offisielle id-kort med tre kjønnsbokser. To personer har fått identifikasjonspapirer som «tredjekjønn». Innenriksdeparte-

mentet arbeider med retningslinjer overfor distriktene for å gi papirer til «tredjekjønnede» over hele Nepal.

Mye gjenstår. Men til tross for den fremgangen mener Pant at det fortsatt gjenstår mye å gjøre. Han anslår at det vil ta minst fem år å få på plass effektive regelverk, lover og en grunnlov som respekterer rettighetene til seksuelle minoriteter i Nepal, og ytterligere 20 år å endre virkeligheten på bakken og bedre levekårene til disse minoritetene.

Norsk støtte har vært viktig for arbeidet til Blue Diamond Society, og kom på et kritisk tidspunkt.

- Den norske støtten, som ble innledet for tre år siden, har gjort det mulig å engasjere advokater, lære opp aktivister i å dokumentere og reagere på menneskerettsbrudd, og innlevere stevningen til høyesterett, sier Pant.

Han forteller at støtten fra Norge også har gjort det mulig å opprette regionale kontorer, der folk kan få juridisk eller psykisk rådgivning etter å ha vært utsatt for brudd på menneskerettighetene.

Lite når fram. Selv om Pant snakker rosende om støtten hans arbeid har fått fra norske partnere som Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring (LLH), er han mer kritisk til den multilaterale hjelpen til Nepal. Svært lite av pengene til generelle programmer for fattigdomsbekjempelse, for eksempel fra Verdensbanken, når fram til ekstremt marginaliserte grupper som seksuelle minoriteter.

- Det virker som de fleste internasjonale givere mangler erfaring i å arbeide med ekstremt marginaliserte grupper. De trenger å se nærmere på hva som skal til for å nå fram til dem, sier Sunil Pant. ■

Maoistene vil lære av Norge

Nepals nye regjering er takknemlig for Norges rolle i landets fredsprosess. Nå vil regjeringen lære av den norske utviklingsmodellen.

- Vi har et spesielt forhold til Norge, sier finansminister og maoistleder Baburam Bhattarai.

NEPAL

■ **NAVIN SINGH KHADKA**
Baburam Bhattarai var leder for Det nasjonale revolusjonære folkerådet i maoistpartiet under den ti år lange borgerkrigen i Nepal, en konflikt som kostet over 13.000 mennesker livet. Han blir regnet som nummer to i maoistpartiet og er nå finansminister i den sosialistiske koalisjonsregjeringen som styrer landet. Bhattarai mener den unge republikken kan lære mye av Norge.

- Den utviklingsmodellen Norge følger, ser ut til å være svært relevant for oss i Nepal. Mange av de norske erfaringene fra områder som vannressurser, sosial sektor og sosial sikkerhet er veldig interessante også for oss. Det og Norges innsats under fredsprosessen er grunnen til

Den utviklingsmodellen Norge følger, ser ut til å være svært relevant for oss i Nepal.

Baburam Bhattarai, Nepals finansminister.

Nepals finansminister **Baburam Bhattarai** ankommer parlamentet i Katmandu med den nye regjeringens første budsjett, et budsjett hvor det settes på å skape utvikling for de mange fattige i Nepal.

FOTO: PRAKASH METHEMA/SCANPIX

at vi føler oss nære Norge. Vi mener det er et spesielt forhold mellom de to landene, sier finansministeren til Bistandsaktuelt.

Ønsker samarbeid. Bhattarai sier han regner med et svært godt forhold mellom de to landene i tiden som kommer, og ser for seg mange områder der Norge og Nepal kan samarbeide.

- Siden vi er på vei til å bli en demokratisk republikk og ønsker rask økonomisk utvikling, kan et utviklet land som Norge dele mange erfaringer med oss, spesielt når det gjelder økonomisk utvikling. Det åpner store muligheter for samarbeid, sier han.

Nepals finansminister forteller at flere norske selskaper har tatt kontakt for å diskutere mulige prosjekter, særlig innen vannkraft.

- Jeg har hatt samtaler med noen av dem. I nær framtid vil andre norske selskaper investere også i andre prosjekter. Vi trenger utenlandske direkte investeringer i Nepal for å utvikle fysisk infrastruktur og energi. Investeringer fra nordiske land som Norge vil være velkomne, sier Bhattarai.

Takker Norge. Nepals finansminis-

ter var maoistpartiets forhandlingsleder i flere runder med fredsforhandlinger med tidligere regjeringer. Han forteller at Nepal er svært takknemlig for Norges innsats under fredsprosessen.

- Norge har spilt en svært positiv rolle, gjennom FN-kontoret i Nepal og den norske ambassaden. De har bidratt til å gi det diplomatiske samfunn et korrekt bilde av situasjonen, sier Bhattarai.

Han trekker særlig fram den norske ambassadøren i Nepal, Tore Toreng og offiseren Jan Erik Wilhelmsen.

- Selv om Nepals fredsprosess formelt sett er en hjemmelaget prosess uten utenlandsk innblanding, spilte den norske ambassaden en viktig rolle. Norges ambassadør Tore Toreng organiserte kontakter med forskjellige internasjonale aktører, og det skapte bedre forståelse for realitetene i fredsprosessen. Samtidig hadde FN et team her for å overvåke Nepals regjeringshær og Folkets frigjøringshær. De var ledet av nordmannen Jan Erik Wilhelmsen, og han spilte en meget positiv rolle i å skape en gunstig atmosfære for forsoning mellom de to hærene, sier Bhattarai. ■

OECD-kritikk av spredning

Stadig flere temaer og land i norsk bistand kan true effektiviteten

Mange kokker, med ulike preferanser, kaster stadig nye tiltak, prioriteringer og penger inn i den norske bistands gryten. Utenforstående bistandsanmeldere ønsker seg en litt enklere rett, med tydeligere smak.

■ JAN SPEED
OG GUNNAR ZACHRISEN

EVALUERING

Bistandseksperter i utviklingskomiteen i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling, OECD (DAC) gjennomgår cirka hvert fjerde år norsk bistand. Både for å se om den er effektiv og om den bidrar til positive resultater.

I disse dager avslutter de sitt arbeid. Og i et utkast til rapport venter det både ris og ros til det rike landet i nord: Norge beskrives som en framfartensrett, engasjert og innovativ bistandsgiver. DAC-gruppen har sans for Norges fleksibilitet, vilje til å satse langsiktig, og et generelt høyt nivå på bistandsoverføringene. Også enkeltsatsinger får god karakter, for eksempel at Norge har satt fokus på ulovlige pengeoverføringer fra utviklingsland.

– Den endelige rapporten vil først foreligge i desember. Men det vi har sett foreløpig er veldig hyggelig. Det er stort sett ros for norsk bistand, sier statssekretær Håkon Gulbrandsen i Utenriksdepartementet.

Mindre klarhet rundt mål? Men det er også skepsis å spore. DAC mener at det oljerike Norge – i en situasjon med stadig økende budsjetter – sprer seg på for mange land og temaer.

«Med økende oljeinntekter er Norge både i stand til å opprettholde sine løpende utviklingsprioriteter og å legge til nye. Men dette skaper en spenning mellom ønsket om å fokusere, i tråd med prinsipper for bistandseffektivitet, og et press mot å ekspandere», skriver ekspertene.

De viser til at norske ambassader føler seg presset til å inkludere nye målsettinger i sine bistandsprogrammer. «Dette kan føre til mindre klarhet i landprogrammernes målsettinger», poengterer DAC-eksperter. Dessuten frykter de at dette kan bidra til mindre stabile norske prioriteringer over tid.

Ekspertene, som kom fra Canada og EU, mener også at det kan være et forbedringspotensial i bistandsforvaltningen som i dag er delt mellom Utenriksdepartementet, ambassadene og Norad.

Satser globalt. DAC-rapporten påpe-

Ekspertene fra OECDs utviklingskomité stiller spørsmål ved klokkskapen i at Norge engasjerer seg i en allerede «overbefolket» helsesektor i Tanzania. Bildet viser statsminister **Jens Stoltenberg** i møte med **Mujuma Issa** på et sykehus i det sørlige Tanzania i april i år. FOTO: CORNELIUS POPPE / SCANPIX

ker at Norges utfordring ikke er mangel på penger til å bruke på utviklingssamarbeid, men å kunne bruke disse ressursene så effektivt som mulig. Granskerne av norsk bistand er skeptiske til at Norge de siste årene har økt antall samarbeidsland, uten å avslutte samarbeidet med noen. Mens Norge for åtte år siden hadde syv hovedsamarbeidsland og 17 andre partnere, er det nå 28 samarbeidsland (15 i Afrika, 11 i Asia og 2 i Latin-Amerika).

– Norge bør ikke spre sine ressurser for tynt siden det vil kunne minske virkningen av bistanden, heter det i de foreløpige anbefalingene fra vurderingsgruppen.

Statssekretær Gulbrandsen mener det blir for enkelt bare å telle slaviske land der Norge er engasjert.

– I mange land er vi engasjert i nisjeprosjekter gjennom enten Olje for utvikling- eller skogprogrammet. Vi satser globalt. Da må vi være aktive der behovene er størst, sier statssekretæren.

Overbelastet helsesektor? Rapportforfatterne setter spørsmålsteget ved Norges satsing på barne- og mødrehelse i Tanzania. Dette er et bistandsprogram som statsminister Stoltenberg flagger høyt internasjonalt.

«Ved å bestemme seg for å støtte FN's tusenårsmål 4 og 5 (redusere barne- og dødelighet, red. anm.) kommer Norge inn i en overbelastet helsesektor og bidrar med finansiering gjennom et felles helse-

fond. Dette er et eksempel på at hovedkvarteret påtvinger en prioritet og utsteder detaljerte instruksjoner som ikke nødvendigvis passer med realitetene og situasjonen i landet», skriver fagfolkene fra Canada og EU i dokumenter som nylig ble diskutert i Paris.

Den norske delegasjonen mente på sin side at denne satsingen og Stoltenbergs engasjement har vært fornuftig, ettersom det har bidratt til økt fokus på Tusenårsmålene 4 og 5 i Tanzania, og har bidratt til at dette er forankret på toppnivå i landet.

Bedre markedsføring. Evalueringene påpeker samtidig at Norge har en stor jobb å gjøre de neste to årene for å oppfylle løftet om å doble bistanden til Afrika i forhold til 2005-tallene, innen 2010. Bistandsbudsjettet for 2009 innfrir ikke disse forventningene.

OECD (DAC)-gjennomgangen påpeker at 30 prosent av den bilaterale støtten kanaliseres gjennom ikke-statlige private organisasjoner. Selv om systemet er fleksibelt, slår rapporten fast at systemet ofte er «forvirrende og tidkrevende». Organisasjonene mottar penger fra både Utenriksdepartementet og Norad. Det er ti ulike budsjettposter som anvendes til å kanalisere penger, og det er mange ulike prosedyrer som må følges.

Når det gjelder likestilling og kvinners rettigheter konstaterer DAC at det fortsatt er et gap mellom

retorikk og gjennomføring.

OECD-DAC påpeker også at det er en manglende overvåkning av sammenhengen i politikk (såkalt «koherens») på tvers av departementene. Utenriksdepartementet holder ikke godt nok øye med andre departementers initiativer for å sjekke om de er i tråd med utviklingspolitikken, mener de. Ekspertene etterlyser både mer institusjonell kompetanse, mer forskning og mer rapportering på dette området.

Satsing på ren energi. – Hva er verdien av disse DAC-gjennomgangene?

– Det er nyttig å diskutere hva som er god bistand. Vi får gjennomgående gode karakterer. Det er klart noen ting vi må ta inn over oss. DAC mener at vi må bli enda bedre til å markedsføre det gode vi gjør i forhold til korrupsjon og for å stanse ulovlige pengestrømmer fra utviklingsland. De mener vi bør snakke enda høyere om dette i internasjonale fora, sier Gulbrandsen.

Han fastslår at regjeringen ikke har tenkt å la seg stoppe av noen få kritiske merknader i en OECD-rapport.

– Vi har ikke tenkt å slappe av. Ren energi vil stå i fokus neste år, med økte bevilgninger. Vi vil gjøre enda mer i forhold til ulovlige pengestrømmer. Og vi vil være veldig klare på at det er behov for økt bistand internasjonalt. Vi kommer til å holde trykket oppe når det gjelder norske initiativ, sier Gulbrandsen. ■

77 Det er stort sett ros for norsk bistand.

Håkon Gulbrandsen, statssekretær i Utenriksdepartementet.

LIKEMANNSVURDERING

■ Vurderingen av norsk bistand er gjort av fagfolk fra Canada og EU på vegne av utviklingskomiteen i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling, OECD (DAC).

■ De er nå i ferd med å slutføre en såkalt likemannsvurdering (Peer Review) av norsk bistand. Gjennomgangen utføres hvert fjerde år. Her vurderer DAC-medlemmene hverandres innsats i å effektivisere bistanden.

Tinn-eksport finansierer Kongo-krigen

Uvitende hjelpeorganisasjoner kan også ha bidratt

Tinn-importører og hjelpeorganisasjoner basert i Goma i det østlige DR Kongo kan, uten å vite det, ha bidratt til å finansiere opprørshæren til generalen Laurent Nkunda. Opprørernes offensiv har drevet mer enn 250.000 mennesker på flukt siden slutten av august.

DR KONGO ■ JAN SPEED
Forretningsmenn i byen Goma som gir bidrag til opprørerne tjener penger på å leie ut eiendommer i byen til internasjonale organisasjoner og private hjelpeorganisasjoner. I det Nkundas soldater nærmet seg byen trakk mange av bistands- og nødhjelpsarbeiderne seg ut av landet.

Ifølge en ekspertrapport presentert for FNs sikkerhetsråd tidligere i år, kommer mye av den materielle og finansielle støtten til Laurent Nkundas hær, Nasjonalbevegelsen for folkets forsvar (CNCP), fra framtrædende medlemmer av næringslivet i Nord-Kivu-provinsen.

Noen av bidragene er gitt frivillig, mens andre er blitt presset til å bidra til krigskassen. I rapporten fastslår ekspertgruppen at Nkunda får finansiell støtte fra «keveiere, bønder, flere ledende hotelleiere i Goma, kommersielle eiendomsforvaltere, Goma-baserte mineralinnkjøpere, et framtrædende sikkerhetselskap, Goma-baserte bensinselgere og handelsfolk. Ifølge de samme kildene leier noen av disse Goma forretningsmenn ut eiendommer til internasjonale organisasjoner og private hjelpeorganisasjoner.»

Komplisert konflikt. Konflikten i det østlige DR Kongo i provinsene Sør- og Nord-Kivu er en komplisert blanding av etnisk hat, strid om statsborgerskap, kamp om tilgang til fruktbare jordområder og kontroll av tinnmalmgruver.

Nkunda, som brøt med regjeringshæren i slutten av 2006, sier at han forsvarer interessene til tutsiminoriteten i Kongo. Han krever at tidligere rwandiske hutusoldater, tilknyttet opprørgruppen Demokratiske styrker for Rwandas frigjøring (FDLR), må avvæpnes og sendes tilbake til Rwanda. Den harde kjer-

En FN-konvoi med mat og medisin like i nærheten av byen Goma. Totalt anslås det at av over én million mennesker nå er internt fordrevne som følge av konflikten i det østlige DR Kongo.

FOTO: ALTER ASTRADA/SCANPIX

Nkundas folk driver ulovlig skattlegging av mineral-eksporten ved at de har kontrollposter langs veiene.

Arthur Kepel, forsker i International Crisis Group.

nen i FDLR var delaktige i folkemordet i Rwanda i 1994. Siden august i år har Nkunda skjerpert ordbruken og sagt at han vil «frigjøre hele Kongo», og styrte regjeringen til Joseph Kabila.

Krigens bakmenn. Bak den politiske retorikken er det også klare økonomiske interesser, mener forsker Arthur Kepel i International Crisis Group (ICG). Hutuhæren FDLR og deler av regjeringshæren kontrollerer flere tinnmalmgruver i området rundt byen Walikale. FN-eksperter har dokumentert hvordan mineraler smugles ulovlig ut av landet, mens våpen smugles inn.

Kepel mener at Nkunda og CNCP ikke har store gruveinteresser, men kontrollerer mange av eksportrutene. Under de siste ukers kamper har de festet grepet om disse veiene og grenseovergangene.

- Nkundas folk driver ulovlig

skattlegging av mineral-eksporten ved at de har kontrollposter langs veiene. De tjener også penger ved å ha forbindelser til mellommennene som kjøper og videreselger malmen, sier Kepel.

Han mener at rwandiske forretningsfolk nyter godt av mineral-eksporten, selv om de ikke er direkte innblandet i utvinningen.

- Rwanda er blitt storeksportør av tinnmalm, gull og andre mineraler. Dette kommer fra Kongo, sier han.

Konsulentfirmaet Resources Consulting Services, som har skrevet flere rapporter om tinnhandelen i DR Kongo, har anslått verdien av tinnmalmeeksporten i Goma til rundt 115 millioner dollar, eller 760 millioner kroner, i året.

- Når det gjelder forretninger kommer alle godt overens. Kanskje vi hadde fått til fred om dette kunne gjenspeiles på høyt politisk nivå, sier Kepel.

Sluses inn på markedet. DR Kongo produserer i dag kun fire prosent av verdens tinn, men får en stadig viktigere rolle i markedet. De siste ukers kamphandlinger har ført til at prisen på tinn på London Metal Exchange har økt kraftig.

Mange tror at mye av tinnhandelen vil gå under jorda dersom Nkunda skulle overta byen Goma. Nkunda er svartelistet av FN og det er forbudt å handle med han eller hutuopprørerne. Det er derfor all tinnhandel skjer gjennom mellommenn. Opprørerne får sine blodpenger indirekte gjennom ulovlige skatter og avgifter.

Tinnmalmen som finansierer krigen i Øst-Kongo eksporteres via Mombasa til Asia der den smeltes ned, raffineres og blandes med tinn fra andre kilder. Den foredlede varen kjøpes så opp av verdens mest kjente elektronikkfirmaer. ■

Zambias nye leder – fra vikar til folkevalgt president

Med 40 prosent av stemmene er regjeringspartiets kandidat valgt til ny president i Zambia. Opposisjonen mistenker valgfusk, og godtar ikke valgresultatet. Tre dager etter valget ble Rupiah Banda likevel tatt i ed som president.

Zambias nye president, Rupiah Banda.

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Dermed fortsetter Banda i den presidentstolen han inntok midlertidig etter at tidligere president Levy Mwanawasa i august døde etter et

slag. Og han lovet befolkningen stø kurs fram til neste valg i 2011:

- Jeg vil være en kontinuitetsmann, sa Banda.

Til sammen 1,8 millioner zambiere stemte ved valget. Opposisjonsleder Michael Sata, i Patriotisk Front (PF), fikk 38 prosent av stemmene. De øvrige stemmene gikk til den tredje utfordreren i presidentvalget, Hichilema Hakainde fra Enhetspartiet for nasjonal utvikling.

Det skilte det om lag 35.000 stemmer mellom Banda og Sata. Den knepne valgseieren har ført til at Patriotisk Front har bedt biskop Estererett om å undersøke mistanker om valgfusk. Hakainde vil imidler-

tid ikke fremme noe krav om å undersøke en eventuell triksing med valgresultatet.

Mistankene om mulig fusk skyldes at det ifølge Patriotisk Front i valginnspurten plutselig dukket opp en mengde Banda-stemmer som utjevnet ledelsen Sata hadde på Banda. Ifølge Satas parti var det ikke samsvar mellom disse stemmene og antallet registrerte velgere.

Da Banda i valginnspurten overtok ledelsen, kunne innbyggerne i Zambias hovedstad Lusaka se store mengder med politi som patroljerte gatene i tilfelle opptøyer. Ifølge nyhetsbyrået Reuters var det ikke tegn til uro.

I talen til folket etter at valgresultatet var klart, sa Banda at han ikke ønsket å styre et delt land. Han rakte ut en forsonende hånd til Sata, og lovet økt innsats for to av opposisjonens hjertesaker i valgkampen: bekjempelse av fattigdom og bedre sosiale tjenester til befolkningen.

Den nyvalgte presidenten lover også å søke råd fra mer erfarne ledere i regionen.

- Jeg har personlige venner i SADC-regionen, og ser fram til å søke råd fra erfarne presidenter som Armando Guebuza i Mosambik. Det er mye jeg kan lære fra ledere i regionen, uttalte Banda nylig til den zambiske avisen Daily Mail. ■

Jakter olje på savannen

Norge gir råd om oljeleting i vernede områder i Uganda

KAMPALA (b-a): Uganda har funnet olje i et av verdens rikeste naturområder. Utenlandske oljeselskaper rigger seg til blant ville dyr og økoturister i nasjonalparkene i Great Albertine Rift. For ingen i det fattige landet har vel råd til å vente?

■ I UGANDA:
PER-IVAR NIKOLAISEN

UGANDA

Murchison nasjonalpark i Uganda noen måneder tilbake: En safaribil humper av sted på den røde jordveien. Turistene veksler misfornøyde blikk og setninger. Parkvakten kikker utover savannen. Ingen har sett giraffene på flere uker. Løvene gjemmer seg også. Dyrelyder er erstattet av en jevn during fra maskiner som jobber. Korridorer med kortklipt gress skjærer på kryss og tvers gjennom landskapet. Safaribilen svinger til side for nok en lastebil med tungt utstyr.

– Dette er jo som i en by. Hva gjør alle disse bilene her, spør en av turistene.

Sjelden har oljejegere så stor suksess som i Albertine Rift i Uganda, og mange ugandere øyner en vei ut av fattigdommen. Problemet er at det svarte gullet er å finne i et av verdens rikeste naturområder – der utenlandske turister legger igjen flere hundre millioner dollar for å se unikt dyreliv.

Dyrenes rikdom. Forkastningen som strekker seg fra nord til syd i det vestlige Uganda, var lenge et av de mest populære turistmålene på det afrikanske kontinentet. På 1960-tallet kom 60.000 turister til Murchison-parken for å se 14.500 elefanter, 26.000 bøfler og 14.000 flodhester, forteller Andrew Roberts i boken «Uganda's Great Rift Valley». Stadig nye områder ble vernet da myndighetene så hvilke enorme inntekter som lå i turistnæringen.

Ulovlig jakt og ekstreme politiske tider skulle redusere dyrelivet kraftig. Under den brutale diktatoren Idi Amin var krypskytingen ute av kontroll, og militæret brukte dyrene som bevegelige blinker i soldattreningen. Da Tanzania kastet ut Amin under invasjonen i 1979, ble det ikke bedre. Tanzanianerne vendte riflene mot viltet etter at den tobente fienden hadde stukket med halen mellom bena.

Rundt 1990 var det bare 300 vettskremte elefanter igjen av de mange tusen som en gang regjerte i Murchison. Først da nåværende president, Yoweri Museveni, kom til makten i 1986, begynte et møysommelig arbeid for å bygge opp dyrelivet igjen. God forvaltning de senere årene har gjort at savannen igjen myldrer av liv, om enn i mindre omfang enn under storhetstida. Pengene fra turisme har for alvor begynt å strømme inn, og utgjør nå den største kilden til utenlandsk valuta – før en ny trussel nå kommer rullende ned bratthenget som er inngangsporten til Great Albertine Rift.

Olje i grønne omgivelser. Klokka er litt over fire om ettermiddagen. Lufta er klar, og sola skinner fra skyfri himmel. Collins Opio er på en av de rutinemessige rundene til det irsk-

Oljeselskapet Tullow har allerede bygget en ny og bedre vei inn i naturreservatet der oljeaktiviteten foregår. På vei mot Kabwoya bygges det nå en bred asfaltvei som skal tåle tankbiltrafikken som snart kommer.

FOTO: PER-IVAR NIKOLAISEN

britiske oljeselskapet Tullows oljebrønner i Kabwoya-reservatet. Lederen for feltoperasjonene til oljeselskapet skyver inn bremsepedalen. I veibanen står en leopard. Med et byks hopper den av gårde, opp og ned som en jo-jo i landskapet.

Det har gått noen måneder siden Collins Opio møtte leoparden når vi treffer ham på oljefeltet i det vestlige Uganda. Verdens naturfond (WWF) har i mellomtiden rukket å skrive et leserinnlegg i Dagbladet der organisasjonen kritiserte «miljølandet» Norge for å bli en støttespiller for begynnelsen på omfattende ødeleggelser i de biologisk rikeste områdene i Afrika.

Den norske regjeringens garantiinstitutt for eksportkreditt (GIEK) vurderer å gi Lier-firmaet Jacobsen Elektro lånegarantier til bygging av et tungoljekraftverk her i Kabwoya. Norads «Olje for utvikling» (OfU) gir råd til Uganda på landets vei inn i oljealderen. Leder Petter Nore i OfU har svart WWF med at det trolig bare vil bli verre for miljøet hvis Norge ikke bidrar med råd.

Antiloper og vortesvin gresser langs landingsstripene i viltreservatet. Oppe i lia snegler trailere med containere seg varsomt nedover grusveien inn i reservatet. Ute på

sjøen seiler en lastebåt med oljeutstyr. Et småfly lander – henter to hvite menn og leverer en rull med dagferske aviser – og letter igjen. Flystripa er anlagt av oljeselskapet.

Det er her man har kommet lengst i landets ferske petroleumsindustri. Tullow har prøveboret flere brønner i reservatet i Hoima-distriktet. De har truffet blink hvor enn de har prøvd seg. Målet er kommersiell utvinning allerede til sommeren.

Raffineriet og oljekraftverket på 57 megawatt vil være et av mange bidrag for å bøte på den akutte energikrisa i landet. Dessuten håper ledende politikere at dette er første kapittel i et større oljeeventyr i hele Albertine Rift. Mulige oljereserver på over en milliard fat kan bety kjærkomne eksportinntekter.

«High impact». 27 meter høye skorsteiner i landskapet. Et industrianlegg som stikker seg ut i omgivelsene. 20 tankbiler som kommer og går hver dag. Lys som synes om natten. De negative konsekvensene for turismen vil være store, og selv de beste tiltakene vil hjelpe lite, går det frem i miljøanalysen fra konsulentene oljeselskapet Tullow har engasjert.

– Hvis det blir en masse lys og il-

luktende røyk, vil ikke Kabwoya lenger være en turistattraksjon, sier biolog Richard Angubo ved Lake Albert Safari Lodge.

Safarhotellet sto ferdig i 2006. Det ligger på en klippe ut mot Albertsjøen, med panoramautsikt til De blå fjellene i Kongo. Hotellet har fem bungalower med eget bad, dobbeltseng og hengekøye. Fra svømmebassenget kan gjestene se fiskerne hente dagens fangst ute på innsjøen. I samarbeid med de statlige viltmyndighetene har safarhotellet ansvar for dyrelivet i Kabwoya. De siste par åra har de investert tid og penger i å ruste opp reservatet som tidligere var ramponert av ulovlig jakt.

Turismen trues. Hotellbiologen Angubo understreker at oljeaktiviteten så langt har gjort få biologiske og miljømessige skader – snarere tvert i mot. Vannhullene selskapet har gravd, har gjort det lettere for dyrene. Soldatene som sikrer oljeinstallasjonene, har holdt krypskyttere unna. Tullows gjester har også vært gode kunder for safarhotellet.

Men når raffineriet og kraftverket står ferdig neste år, blir det slutt på harmonien. Angubo tror det blir svært vanskelig å bevare dyrelivet og

Ingen har kunnskap nok til å si noe om lang-siktige konsekvenser.

Richard Angubo, biolog.

leve av naturbasert turisme i Kabwoya.

Trafikken inn i reservatet vil øke. Tilflyttingen har allerede vært massiv etter at den nye veien kom. Den nærliggende landsbyen Kyehoro har vokst fra drøye 500 innbyggere til nærmere 3000 innbyggere i løpet av et drøyt år. Allerede nå er det tegn på overfiske, ifølge Abungo.

- Regjeringen haster blindt av gårde, slik at de innen valget i 2011 kan løfte en første kopp med kommersiell olje og si: «Vi klarte det». Dette går på bekostning av miljøet, mener han.

På vår rundtur til landsbyene i området har det stort sett bare vært godord å høre om oljeselskapet. Tullows sosiale prosjekter er populære, og løser akutte problemer som myndighetene ikke har hatt ressurser eller vilje til å gjøre noe med.

- Ingen har kunnskap nok til å si noe om de langsiktige konsekvensene av oljeindustriens inntog. De bare forteller hvor glade de er for oljeselskapets sosiale prosjekter. Det er som du studerer oppførselen til en ape som er veldig sulten. Hvis du har en banan, vil du ikke få det riktige inntrykket, fastslår Angubo.

Samfunnsansvaret. 18 år gamle Wanichan Foska krummer seg under myggetettingen. Riene kommer jevnlig nå. Jordmor Leah Kugouza forteller at fødselen vil skje i løpet av kvelden eller natten.

Årlig dør 6000 ugandiske kvinner i forbindelse med graviditet eller fødsel. 32 av 1000 barn dør i løpet av den første måneden etter fødselen. Her i Kyehoro pleide de å føde hjemme på tradisjonelt vis. Noen få dro til distriktssykehuset i Hoima over åtte mil unna. For å komme dit måtte de gå 24 kilometer til nabolandsbyen Kabaale. Der kunne de få transport videre, hvis det da ikke var regntid og veien var skylt vekk.

Så kom oljeselskapet og bygde den velutstyrte mødreklivningen.

- Vi har fulgt henne gjennom hele svangerskapet, sier jordmoren.

Wanichan Foska er hiv-testet for å hindre smitte fra mor til barn under fødselen. Babyen hennes vil få alle nødvendige vaksiner, og ekstra oksygen om den måtte trenge det.

På en kollasj ved inngangsdøra henger bilder av flere av de 31 barna som er født her siden senteret startet opp. Collins, John, Derrick, Wilfried, Nahya, Johnson, Zhu og Lydia. Alle er oppkalt etter nåværende eller tidligere lokalt ansatte i Tullow.

Lenger borte i veien betaler oljeselskapet for fem lærere ved den lokale skolen. Et oljesponset antimalaria-senter syr myggetett som lokalbefolkningen kan kjøpe for sterkt reduserte priser. Videre driver Tullow et opplæringscenter for honningproduksjon, og støtter en nyopprettet sjøredningssentral.

De perfekte? Oljeselskapet Tullow er nesten mistenkelig perfekte. De gjør alle de riktige tingene, sier det. Et sporingssystem sørger for at ingen kjører fortere enn 40 kilometer i timen inne i naturreservatene. All transport av arbeidere skjer med busser. Her er ingen lastebillass med mennesker presset sammen som sild i tønne, slik man kan se andre steder i landet. Nattkjøring er ulovlig. Dette er bare noen av punktene

Giraffene i Murchison nasjonalpark ble forstyrret under de seismiske undersøkelsene etter olje for ikke lenge siden. Trolig må de forberede seg på flere forstyrrelser. Heritage meldte nylig om vellykkede funn.

på en liste over strenge regler.

En inngjerding på fem ganger fem meter er alt som er igjen rundt oljebrønnen Mputa 2 i Kabwoya etter at området ble «ført tilbake til naturen». Under prøveboringen var det en 100 ganger 100 meter stor grusplass. Containere og maskiner overalt. Nå har selskapet plantet gress der grusen en gang var. Brønnen er dekket med to solide stållemmer og låst med en kraftig hengelås. Like ved har selskapet anlagt et vannhull for dyrene. Mange er blitt imponert av Tullows arbeid for å dempe miljøkonsekvensene - både norske delegasjoner og ledende ugandiske medier og politikere.

Rørledningene fra brønnene vil bli gravd ned i bakken. Først utenfor reservatet vil de komme opp i friluft. Feltleder Collins Opio forklarer at de vil prøve å dempe både lyd, lys og støy:

- Under byggingen av raffineriet og rørledningene vil dyrene helt sikkert forsvinne. Men de kommer tilbake, når de venner seg til den konstante lyden.

Raffineri i verneområde. Miljørådgiver Derrick Kyaterekeri i Tullow peker entusiastisk på noe i et tre et stykke unna. En svart og hvit colobus-ape - kjent for sine froskelignende kvekk og en hårete pelskappe som har gjort den svært populær blant krypskyttere.

- De typene der er veldig sky, opplyser Kyaterekeri.

En liten antilope stikker hodet opp fra det knehøye gresset foran bilen. Den ser forskremt på oss, før den spretter av sted.

Vi er innenfor det én kvadratkilometer store området hvor det diskuterte raffineriet og det tilhø-

Bøflene og det andre dyrelivet i Murchison nasjonalpark der utenlandske oljeselskaper nå satser for fullt, er en stor turistattraksjon. Miljøorganisasjoner er redd for at myndighetene vil ofre naturen og økoturismen til fordel for oljen.

rende kraftverket trolig blir liggende. Flere ulike alternativer er blitt vurdert. Først lå anlegget inne i selve viltreservatet. Nå er det flyttet noen hundre meter utenfor, i det såkalte «community wildlife»-området - den laveste vernekategorien i Uganda. Miljøaktivistenes foretrukne lokalisering oppe på høyden blir trolig forkastet.

Oljeeventyret bekymrer. I Mount Gorilla Nest, hovedkvarteret til Ugandas viltmyndigheter, brer uroen seg. Både de og miljømyndighetene er tatt på senga av den raske utviklingen i oljesektoren. Uansett hvor flinke Tullow er i Kabwoya, frykter miljøtilhengere at man vil slippe opp bremsene også i andre verneområder når man først har gått inn et av

77 Dyrene kommer tilbake, når de venner seg til den konstante lyden.

Collins Opio, feltleder Tullow Oil.

reservatene, og andre oljeselskaper trenger ikke være like opptatt av å fremstå som miljøansvarlige.

Uganda mangler en helhetlig kartlegging av sårbarheten til dyrelivet i Albertine Rift, noe som «alle» mener burde vært på plass før letteboringen startet. Dalen er definert som en av 25 såkalte biologiske hotspots i verden, områder med et stort antall truede arter som ikke finnes andre steder. De grundigste analysene av miljøkonsekvensene er så langt foretatt av konsulenter betalt av oljeselskapene. Et miljøatlas skal være på trappene, men det er usikkert når dette er ferdig. Imens er selskapene godt i gang med omfattende undersøkelser i vernede områder fra nord til sør i Albertine Rift - ikke bare i Kabwoya, men også i tu-

Isler i Ugandas største nasjonalpark. Oljeselskapet

ALLE FOTO: PER-IVAR NIKOLAISEN

ristmagnetene Queen Elisabeth og nevnte Murchison. Meldingene om nye, lovende funn tikker stadig inn.

- Det er ganske sent å få en slik kartlegging først nå, men målet er at det kan redde andre områder, sier Edgar Buhanga, miljøkoordinator i Uganda Wildlife Authority.

Olje er et svært sensitivt spørsmål i Uganda. Kritikken av det gryende oljeeventyret er som «banning i kirka» å regne. Buhanga presiserer at ingen ønsker å stoppe oljeaktiviteten, men myndighetene må sørge for at utvinningen skjer på en måte som ikke ødelegger naturen.

Ser konsekvensene. Miljøkoordinatoren mener oljeaktiviteten allerede har fått konsekvenser for dyrelivet. Det er blitt registrert oljeutslipp under falkingen. Varmen fra gassildene som skal lette på trykket i brønnene, kan ha fått konsekvenser på mikrolivet.

- Folk legger best merke til elefantene, løvene og de andre store dyrene. Men i motsetning til i den menneskelige verden hører alt liv i naturen sammen. Hver organisme er viktig i livssyklusen til de andre. Insekter er mat for slanger og frosker, og frosker er igjen mat for andre, sier Buhanga.

Viktig inntekt. Den naturbaserte turismen i Uganda er billig i drift, og inngangsavgiftene til parkene går også til bevaring av dyrelivet. Særlig de utryddingstruede fjellgorillaene har gitt store penger i kassa. Viltmyndighetene tror turistene kommer til å holde seg unna steder med oljeaktivitet.

- De betaler for å se natur uten inngrep. Hvis de hadde vært ute etter å se olje, hadde de heller dratt til

I landsbyen utenfor naturreservatet Kabwoya gleder folk seg over de sosiale prosjektene oljeselskapet har satt i gang. Tullow har blant annet støttet den lokale skolen, og mange tror oljeeventyret kan bli redningen ut av fattigdommen for den oppvoksende generasjonen.

Saudi-Arabia, påpeker Buhanga.

De vernede områdene er også kilden til vann for rundt fire millioner mennesker. Buhanga peker på Kabwoya som et eksempel:

- Oljen skal opp av jorda, og vi risikerer utslipp.

Innsjøene i det vestlige Uganda er også en av kildene til Nilen, med de konsekvensene et stort utslipp kan få for mennesker og dyr nedover elva. Et beredskapsteam må på plass, sier Buhanga, og legger uoversettelig til:

- Let us mine, but let it be mindful.

Møter motstand. Miljøorganisasjoner svømmer motstrøms når de vil bremse oljeaktiviteten ved Albertsjøen og andre steder i landet.

- Uganda er et fattig land. Mange ser på oljen som redningen, sier leder David Duli i WWF Uganda.

Han mener forhåpningene om å løse fattigdomsproblemene, gjør at man ikke tar seg tid til å studere miljøkonsekvensene. WWF forstår godt at det må bores, men er kritisk til hastverket.

- Vi kan haste av gårde og skape en økologisk katastrofe som får konsekvenser i årevis, påpeker Duli.

Ideen om å skape en vernet korridor, slik at dyrene kan migrere fra nord til sør i dalen som i gamle dager, forblir en fjern drøm.

- Den naturbaserte turismen må fortsette. Fisket må fortsette. Vi kan ikke overleve på olje og gass alene, påpeker WWF-sjefen.

Han får støtte fra Acode, en gruppe advokater som vil skape det de kaller et miljødemokrati. Folk flest må få informasjon og være med å fatte beslutninger som berører miljøet. Analytiker Onesmus Mugenyi mener miljøvurderingene til konsulentselskapene er lite verdt.

- De følger bare retningslinjene

Miljørådgiver **Derrick Kyaterekera** (t.v.) og feltoperativ leder **Collins Opio** åpner lukene til en av oljebrønnene i Kabwoya-reservatet. Denne er «ført tilbake til naturen», og Opio forklarer at de har gjort sitt beste for å hindre miljøødeleggelser.

til oljeselskapene, så hvordan kan det bli en uavhengig analyse av dette, spør Mugenyi.

Nature Uganda mener begeistring gjør at man glemmer normale prosedyrer.

- Loven sier at gruvedrift er ulovlig innenfor de vernede områdene. Jeg ser ikke stor forskjell på dette og oljeutvinning, sier daglig leder Achilles Byaruhanga i den lokale miljøorganisasjonen.

Svake på miljø. Egentlig skal miljømyndighetene (NEMA) sørge for at oljeselskapene ikke skader naturen. Enkelte har fått utdanning i å overvåke miljøkonsekvensene av oljeindustrien, men mange av disse er allerede headhunted av oljeselskapene eller har forsvunnet til internasjonale jobber. Miljøarbeidet blir i stor grad overlatt til petroleumsdirektoratet (PEPD), som også har ansvaret for å fremme oljeutvinningen.

- Vi rapporterer bekymringer videre til NEMA, opplyser geofysiker Philips Obita i PEPD.

I nasjonalparken Queen Elisabeth har de sørget for at representanter fra skogmyndighetene og viltmyndighetene har veiledet oljeselskapets undersøkelsesteam vekk fra sårbare områder.

Visekommissær Honey Malinga hevder at petroleumsdirektoratet har presset oljeselskapene til å gjøre grundigere miljøvurderinger.

- De klager over at det blir mye arbeid, og mener at retningslinjene våre er for vanskelige å følge.

Må betale. Petroleumsdirektoratet jobber med mulige kompensasjonsordninger dersom oljeaktiviteten skader dyre- og plantelivet.

- Hvis noe ødelegges et sted, er det aktuelt med såkalte «offsets». Selskapene må betale for tilsvarende eller mer bevaring et annet sted i landet, sier geolog Dozith Abeinomugisha.

Dersom det skulle forsvinne turister, må selskapene trolig også betale for dette. Geofysiker Obita påpeker at støyende og skjemmende rigger kun vil være der i startfasen:

- Områdene vil føres tilbake til naturen, og brønnen vil se ut som et lite juletre i landskapet når produksjonen er i gang.

Obita hevder raffinerier i verneområdene vil gjøre liten skade.

Brumming i parken. Vi speider ut over savannen. Den må tidlig opp

den som skal få med seg det beste av dyrelivet i Murchison, Ugandas største nasjonalpark. Parkvakten peker på noe som først ser ut som en flokk bøfler langt der borte. Lyden av gresshopper og kvitrende fugler, akkompagneres av en dyp brumming. En røyksøyle stiger opp i horisonten. Lufta klarner litt, og anleggsmaskiner kommer til syne. Det vi trodde var bøfler, viser seg å være hauger med oppgravd jord.

- Snart kan alt være ødelagt, utbryter parkvakten spontant når hun ser i kikkerten.

Parkvakten forteller at mange av hennes kolleger nå er redd for jobbene sine etter at oljeaktiviteten begynte. Ikke bare har turistene reagert på biler og anleggsvirksomhet i parken. Men dyrene blir også borte i perioder med høy aktivitet.

- Løver sover 20 timer i døgnet. De er ikke vant til alle disse lydene, og får ikke ro.

- Men det er jo ikke noe vi får gjort noe med. Alt dette blir jo bestemt fra toppen. ■

OLJE OG NATUR I UGANDA

■ Uganda har trolig mer enn én milliard fat oljereserver i Albertine Rift, en dal som strekker seg fra nord til sør i den vestlige delen av landet. Her møtes Kongos skogområder og den østafrikanske savannen – noe som er med på å skape et unikt dyreliv. Innsjøene Lake Albert og Lake Edward er også to av flere kilder til Nilen.

■ Oljeselskaper har drevet sporadisk oljeleting her siden 90-tallet, men først de siste årene har aktiviteten skutt fart. Tullow og Heritage er de to dominerende selskapene, og deler flere av blokkene. Tullow vil starte kommersiell utvinning i Kaiso-Tonya ved Lake Albert neste sommer.

■ Norge har siden slutten av 1990-tallet gitt oljebistand til Uganda, særlig knyttet til å styrke administrasjonen og forvaltningen. Blant annet har flere ugandere ansatt i oljemyndighetene vært på opplæring hos stiftelsen Petrad i Stavanger. Bistandsprogrammet «Olje for utvikling» har en femårig avtale med ugandiske myndigheter om samarbeid innen miljø, fordeling og forvaltning.

Vi kan ikke overleve på olje og gass alene.

David Duli, leder av WWF Uganda.

Demokratiets frontsoldat

Fallskjermersoldatenes leder ga Mali demokrati i 1992, nå er han selv president

– Det vi gjorde var å støtte en folkelig bevegelse som hadde reist seg mot brutale makthavere. Gjennom et militærkupp beredte vi grunnen for frie og demokratiske valg, forteller Malis president Amadou Toumani Touré.

VEST-AFRIKA

■ GUNNAR ZACHRISEN

Han er blitt kalt «En soldat i demokratiets tjeneste». Den 60-årige pensjonerte generalen symboliserer mer enn noen andre vestafrikanske ledere et brudd med fortidas militærregimer og overgangen til en mer demokratisk framtid i Afrika.

– Folket hadde vendt seg mot makthaverne. De svarte med brutale midler, og hundrevis ble drept, blant dem kvinner og barn. Dette kunne ikke fortsette, sier Touré til Bistandsaktuelt.

I 1991 stilte fallskjermersoldaten seg i spissen for et militærkupp som tvang den daværende militære lederen Moussa Traoré til å trekke seg. Deretter ledet han det midlertidige «folkelige velferdsrådet» som la grunnlaget for en ny grunnlov og deretter demokratiske valg.

– Vi støttet flerparti-styre, frihet og respekt for menneskerettigheter, sier han.

Så snart valgresultatet ble kjent i 1992, overlot kuppgeneralen makten til den nyvalgte presidenten Alpha Oumar Konaré. Deretter trakk han seg tilbake til de militære barakkene.

Gjeninntreden. I nesten ti år var han igjen utenfor de internasjonale medienes søkelys, men i juni 2001 ble han utpekt av FNs daværende generalsekretær Kofi Annan til spesialutsending for den sentralafrikanske republikken. Det skjedde etter at landet hadde opplevd politisk uro og et mislykket kuppforsøk.

– I september 2001 søkte jeg om å bli pensjonert fra de militæres reker. Min begrunnelse var at jeg ønsket å gå inn i politikken, forteller Touré, som nylig var på statsbesøk i Norge og blant annet hadde samtaler med utviklingsminister Erik Solheim.

Beslutningen banet veien for den pensjonerte generalens gjeninntreden på den politiske scenen, for det maliske folket hadde ikke glemt hans innsats ti år tidligere. I andre runde av presidentvalget vant han en klar seier over motkandidaten med 64 prosent av stemmene. 8. juni 2002 ble han tatt i ed som ny president. Senere, i 2007, ble han gjenvalgt for en ny periode – denne gang riktig nok til protester fra opposisjonen som hevdet at det var jukset med resultat. Utenlandske observatører konkluderte imidlertid at det hele hadde foregått på korrekt måte.

Opposisjonen inkluderer. – Hva har så presidenten og regjeringen gjort for at demokratiseringsprosessen i landet skal bli ytterligere styrket?

– Det er iverksatt en rekke ulike tiltak. Generelt har vi alltid støttet et pluralistisk demokratisk system. For eksempel gir vi økonomisk støtte til politiske partier. Opposisjonen blir også invitert med på å ta beslutninger, og har sågar deltatt i regjeringen.

Få – om noen – vestafrikanske politiske ledere nyter større respekt enn Malis president **Amadou Toumani Touré**.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Folket plasserer sine håp i mine hender.

Amadou Toumani Touré, president.

Utviklingsminister **Erik Solheim** kunne fortelle Malis president at den norske bistanden til Mali skal økes med 10 millioner neste år.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Touré, som selv ikke er medlem av noe politisk parti, vektlegger også den frie pressens rolle i landet. Det skjer til tross for at han også får kri-

stikk for arrestasjoner av journalister og å presse pressen til selvsensur.

– Pressen har bidratt til å bevisstgjøre befolkningen om regjeringens

ulike tiltak, sier presidenten.

Han viser også til at regjeringen har tatt initiativ til en desentralisering av den politiske makten i landet.

– Mer enn 700 kommuner har fått opprettet egne styringsråd med valgte medlemmer.

Disse har muligheten til å holde direkte kontakt med folket, sier Touré.

Fungerende maktbalanse? Den pensjonerte generalen mener også at landet for første gang har en reelt demokratisk nasjonalforsamling som faktisk kontrollerer regjeringens handlinger. Ulike statsråder blir jevnlig kalt inn på teppet i parlamentet for å svare for seg.

– Som et siste punkt vil jeg nevne presidentens nærhet til folket. Uten å skryte vil jeg hevde at jeg kjenner Mali bedre enn alle andre som sitter i regjeringen. Jeg har reist over hele landet og har besøkt hver eneste kommune og alle landsbyer. Folket plasserer sine håp i mine hender. Da fortjener de også en leder som kjenner deres virkelighet, sier Touré. ■

Ny norsk Mali-strategi

Mali og Norge er enig om å styrke den politiske dialogen og det bilaterale samarbeidet landene imellom, framgår det av en pressemelding fra Utenriksdepartementet.

Naturressursforvaltning, miljø og klimatilpasning med vekt på Nord-Mali står sentralt i den nye strategien. Formålet er å bidra til

stabilitet både i Mali og i Sahel-regionen gjennom bærekraftig naturressursforvaltning og økt vann- og matvaresikkerhet.

Norge fortsetter dessuten sin innsats for styrking av kvinners deltakelse i samfunnet gjennom blant annet utdanning for kvinners rettigheter og mot kjønnsbasert vold,

inkludert omskjæring. Norge fortsetter også støtten til Malis regjeringens satsing på lokaldemokrati og kamp mot korrupsjon.

For 2008 er samlet norsk bistand til Mali 91 millioner kroner. Denne støtten vil økes med 10 millioner kroner i 2009. ■

Vanskelig fred i Sør-Sudan

– Burde ha kommet mye lenger, sier sudansk minister

JUBA (b-a): Tre år etter at fredsavtalen ble undertegnet og med tre år igjen til det skal holdes folkeavstemning om uavhengighet, er situasjonen spent i Sør-Sudan. – Vi jobber hardt for fred, men frykter krig, sier Luka Biong Deng, som sitter i regjeringen i Sør-Sudan.

■ I SØR-SUDAN:
TOR AKSEL BOLLE (TEKST)
OG KEN OPPRANN (FOTO)

Det er veldig vanskelig å forestille seg en større utfordring enn den Luka Biong Deng og hans regjeringskollegaer står overfor i de neste tre årene. De skal skape utvikling i Sør-Sudan, et av verdens fattigste områder, et landområde som er større enn Frankrike og Tyskland til sammen. De skal skape en stat og en forvaltning i Sør-Sudan hvor det aldri har vært en fungerende stat, og hvor det er skrikende mangel på folk med utdannelse. De skal få en krigstrett befolkning bestående av en rekke ulike etniske grupper til å trekke lasset sammen. De skal opprettholde gode relasjoner med flere mer eller mindre ustabile naboland. Og sist – men ikke minst – de skal gjennomføre en fredsavtale i samarbeid med sin tidligere fiende, regjeringen i Khartoum.

Avtale i 2005. Fredsavtalen mellom SPLM og regjeringen i Khartoum i 2005 gjorde slutt på Afrikas lengste borgerkrig, en krig som hadde rast fra 1983 og som trolig kostet nærmere to millioner mennesker livet. Tidligere utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson deltok aktivt i fredsprosessen, og var en av få utenlandske ministre som var med på selv undertegningen.

Men i de tre årene som har gått siden har mistilliten mellom de to partene gang på gang kommet til overflaten. Partene ligger lang etter tidsplanen som i 2011 skal ende opp med en folkeavstemning hvor befolkningen i sør skal avgjøre om de fortsatt ønsker i være en del av Sudan. Begge sider har somlet med å gjennomføre ulike deler av avtalen. Så sent som i mai i år kom det til harde kamper mellom SPLA og regjeringssoldater i det omstridte oljerike området Abyei. Optimismen fra januar dagene i 2005 er gradvis forsvunnet.

Kastet bort tid. – Det er ikke tvil om at vi burde ha brukt disse tre årene

Luka Biong Deng, minister i regjeringen i Sør-Sudan, er bekymret over hvor tregt det går med gjennomføringen av fredsavtalen mellom nord og sør.

77 Det er ikke tvil om at vi burde ha brukt disse tre årene bedre, vi burde ha kommet mye lenger nå.

Luka Biong Deng, minister i regjeringen i Sør-Sudan.

bedre, vi burde ha kommet mye lenger nå, fastslår Luka Biong Deng. Han er stabssjef på presidentens kontor, en jobb som innebærer minister-tittel og som gjør ham til en av de mest innflytelsesrike ministre i den sørsudanske regjeringen. Ifølge Biong Deng var nettopp den manglende gjennomføringen av fredsavtalen en av de viktigste grunnene til at regjeringen i sør valgte å kalle sine ministre i den nasjonale regjeringen i Khartoum hjem i fjor høst.

– Vi ble nødt til å ta opp helt fundamentale problemer som menneskerettigheter, utforming av utenrikspolitikken og fordelingen av oljeinntektene.

Biong Deng understreker at det gang på gang er blitt kastet bort mye verdifull tid, noe som har forsterket mistilliten mellom partene.

– Disse tre årene burde vært brukt til å bygge tillitt, men det har ikke skjedd. For eksempel var vi tilsynelatende enige om hvordan folketellingen skulle gjennomføres eller hvordan fredsprosessen skulle gjennomføres i Abyei. Men så velger plutselig regjeringen i Khartoum å gå bort fra det vi er enige om. Det skaper selvfølgelig problemer.

Abyei vanskelig. Og nettopp uenigheten om det oljerike området Abyei, som ligger i grenseområdet mellom nord og sør, er en av de største truslene mot fredsprosessen. Regjeringen i sør og sentralregjeringen i Khartoum er ikke enige om hvor Abyeis grenser går. I henhold til fredsavtalen har og internasjonal kommisjon fastsatt grensene, men regjeringen i nord har nektet å godta dem. I mai i år kom det til harde kamper mellom SPLA og soldater fra regjeringshæren i Abyei by. Et titalls mennesker ble drept og 50-60.000 mennesker flyktet. I august ble partene så enige om en ny avtale for Abyei, men ifølge Biong går det ikke bra med gjennomføringen av den heller.

– Jeg besøkte Abyei for bare et par dager siden. Allerede er det problemer i forhold til avtalen fra august. De såkalte integrerte styrkene, styrker som består av soldater fra begge sider, får ikke støtte fra nord. Noe de skal ha ifølge avtalen. Flyktninger som returnerer får ingen hjelp, noe de skal ha ifølge avtalen. Fortsatt er det styrker fra regjeringen i de oljeproduserende områdene, i strid med avtalen. Alt dette skaper enda mer frustrasjon og mistillit, sier Biong Deng.

Han peker også på problemene i Sør-Kordofan og Blue Nile-området. En fersk rapport fra International Crisis Group omtaler Sør-Kordofan som et mulig nytt Darfur og understreker behovet for økt internasjonal innsats og langt bedre samarbeid mellom de to partene.

– Folk der føler at de ikke har noen framgang etter freden, de føler seg glemte og oversett: det er nok et problem som vi må løse, sier Biong Deng.

Sterk fredsvilje, tross alt. Luka Biong Deng gir presidenten i Sør-Sudan, Salva Kiir, mye av æren for at freden allikevel stort sett har holdt de siste tre og et halvt årene.

– Salva Kiirs klare og sterke budskap om fred, selv når Sudans president Bashir og andre har vært svært aggressive, har reddet oss. Uten hans lederskap tror jeg ikke vi hadde kommet oss gjennom denne perioden, sier han.

Biong Deng ser for seg at de tre neste årene, fram mot folkeavstemningen i 2011, vil bli enda vanskeligere enn de tre som har gått. Han lister opp noen av utfordringene:

Partene skal bli enige om resultatet av folkeavstemningen som nylig ble gjennomført. Det skal gjennomføres et valg i 2009, en enorm organisatorisk oppgave. Biong Deng er usikker på om det lar seg gjøre, i alle fall tror han det blir vanskelig å få det gjort før i slutten

av 2009. Abyei og flere andre områder vil fortsette å være et problem.

– Vi står overfor enorme oppgaver. Fortsatt støtte fra det internasjonale samfunnet blir veldig viktig. Vår fredsvilje er sterk, befolkningen her har lidd så mye. Jeg er sikker på at president Salva Kiir vil fortsette å understreke sin fredsbudskap med stor styrke, sier han.

Også regjeringen i Khartoum sier i sine uttalelser at de arbeider for fred og at president Bashir er fast bestemt på å gjennomføre fredsavtalen. Men samtidig melder internasjonale medier om at det foregår et stille våpenkappløp mellom nord og sør. Mange mener for eksempel at de 32 russiske tanksene om bord på en båt som ble kapret utenfor Somalia var på vei til Sør-Sudan, noe myndighetene i sør har benekket. Luka Biong Deng er ikke veldig imponert over avtalepartnerne i nord.

– Det er vanskelig å jobbe for fred med folk som ikke er opptatt av fred, sier han og fortsetter:

– La dette være helt klart: På noen områder kan vi ikke og vil vi ikke inngå kompromisser, det gjelder retten til selvbestemmelse og at Sør-Sudan skal være en klart definert enhet. Hvis noen prøver å rokke ved det, vil situasjonen bli uhyre kritisk. ■

NORSK BISTAND TIL SUDAN

■ Sudan har siden 2005 mottatt omtrent 700 millioner kroner årlig i norsk bistand, og har i denne perioden samlet sett vært det landet som har fått flest norske bistandskroner.

■ Om lag en tredjedel av den norske bistanden er humanitær bistand, mye går til Darfur.

■ En tredjedel kanaliseres også gjennom to Verdensbankstyrte fond, et for Sør-Sudan og et for hele landet. Norge gir også betydelig støtte via frivillige organisasjoner og FN-organisasjoner.

■ Hoveddelen av norsk bistand går til Sør-Sudan. Styrking av offentlige institusjoner, likestilling, fred, oljeforvaltning og utdanning er hovedområder for norsk bistand.

FREDSAVTALEN

■ I 2005 undertegnet regjeringen i nord og SPLM en fredsavtale (Comprehensive Peace Agreement, CPA) som gjorde slutt på 21 år med borgerkrig. Ifølge avtalen skal det blant annet holdes valg i hele Sudan i 2009 og folkeavstemning om uavhengighet i sør i 2011. Man ligger etter tidsplanen fram mot 2011 og er rekke punkter i avtalen er ennå ikke gjennomført.

Frigjørerne er blitt okkupanter

SPLA-soldater stjeler jord

YEI (b-a): Da Tapitta Pori ville ha tilbake jordlappen hun forlot da krigen raste i Sør-Sudan, ble hun møtt av en SPLA-offiser med gevær. Han sa at hun kunne få jorda si tilbake i bytte med en bøtte blod. Siden har hun ikke turt å spørre igjen.

■ I SØR-SUDAN:
TOR AKSEL BOLLE (TEKST)
OG KEN OPPRANN (FOTO)

SØR-SUDAN

- Hva kan vi gjøre? Offiserene i SPLA gjør akkurat som de vil og ingen tør stanse dem, sier Tapitta Pori Dama. Den 48 år gamle sykepleieren rister på hodet og slår oppgitt ut med armene. Som så mange andre flyktet Pori fra Sør-Sudan da borgerkrigen raste på midten av 90-tallet. Hun forlot det lille huset sitt og den frodige jordlappen i byen Yeï, helt opp mot grensen til Kongo i det sørlige Sudan. Sammen med familien flyktet hun til Uganda. I 2002 tok de sjansen på å reise hjem igjen.

Tilbake i Yeï oppdaget hun at Peter Garang, en SPLA-offiser, hadde overtatt både jorda og huset hennes.

Da hun krevde eiendommen tilbake, ba Garang Pori Dama om å være tålmodig. Så fort det ble fred, skulle hun få tilbake jorda og huset, sa han. Så - i 2005 - ble det endelig fred. Men da Pori Dama ville flytte inn i huset sitt, ble hun møtt av soldater som truet med å skyte henne. Selv om trebarnsmoren ble redd, ga hun seg ikke. Hun tok saken til retten og fikk medhold. Dommeren var ikke i tvil: jorda og huset tilhører henne og familien. Garang ga imidlertid retten klar beskjed om at han ikke akte å bry seg om dommen. Dommeren ba så politiet om å sørge at kjennelsen ble gjennomført. Garangs mottrekk var like enkelt som det var effektivt. Han plasserte seks væpnede vakter på jorda og ga Pori Dama beskjed om at hun kom til å bli skutt hvis hun satte så mye som en tå på eiendommen. Politiet fortalte henne at mot SPLA har de lite å stille opp.

- SPLA-folk gjør akkurat som de vil, gjentar Pori Dama og rister på hodet igjen.

Kan true freden. - Dette er et stort problem i Sør-Sudan, trolig dreier det seg om flere hundre tusen enkeltsaker. I de aller fleste er det militære og deres familier som har overtatt jorda til de som vender hjem, sier Astrid Everine Sletten som er programdirektør for Flyktninghjelpen i Sudan.

Organisasjonen jobber med å hjelpe hjemvendte flyktninger og har som ambisjon å behandle et par tusen slike saker i året.

- Men det er jo bare en dråpe i havet. Dette er en problematikk som er blitt undervurdert av givervlandene og som bør prioriteres, sier Sletten.

Sara Pantuliano er forsker ved tenketanken Overseas Development Institute (ODI) og har jobbet mye med landspørsmål i Sudan. Hun mener problemene knyttet til jord kan true stabiliteten i Sør-Sudan.

- Det er helt åpenbart at de mange uløste problemene knyttet til jord kan true freden, særlig kan de skape konflikter rundt byer som Juba og Yeï, sier Pantuliano.

Tapitta Pori Dama har fått klar beskjed fra SPLA-soldatene som har tatt huset hennes: setter hun så mye som en fot på eiendommen blir hun skutt.

Soio Abdallaharahaman (til v.) og Yoasa Daudi eier begge land midt i Yeï sentrum. Men eiendommen er overtatt av en SPLA-offiser, selv om Abdallaharahaman og Daudi har fått rettens medhold i at jorda er deres.

Ifølge Pantuliano er det en rekke grunner til at det er vanskelig å løse disse sakene: Mangel på dokumenter og registre, manglende institusjoner og lovverk og at krigen har svekket tradisjonelle institusjoner. Pantuliano sier også at SPLA-soldatenes «rovdyraktige» framferd er en viktig faktor.

- Det er ikke regjeringens politikk at SPLA-offiserer kan forsyne seg med jord akkurat som de vil. Men ofte mangler regjeringen kapasitet til å gripe inn når soldater tar jord som ikke er deres. Dessuten er det jo også en løsning på et praktisk problem for regjeringen, det er fryktelig mange SPLA-soldater som føler de har krav på noe etter å ha kjempet i mange år, sier Pantuliano.

Mange steder spiller etnisitet

inn i jordkonfliktene, rundt Yeï er det for eksempel stort sett SPLA-soldater fra dinka-folket som har tatt jord fra kakwa-folk.

- Etniske motsetninger kan forsterke disse problemene og utnyttes, men jeg mener at dette først og fremst er et politisk problem, sier Pantuliano.

Forskeren ved ODI mener givernes innsats har vært «sjokkende dårlig» på dette feltet. Særlig fordi man var klar over hvor viktig spørsmål knyttet til jord er i Sør-Sudan.

- Det har vært en nærmest uvirkelig mangel på koordinering og samkjøring. EU har sagt en ting, FN noe annet og USAID noe helt annet igjen. Og de frivillige organisasjonene har holdt på med sitt. Ingen av givervne har snakket sammen, men

alle har gitt masse forskjellige råd til myndighetene, sier hun.

Sint og bitter. I Yeï har det begynt å skumre. Men vi prater med Tapitta Pori Dama kommer en av naboene forbi og slår seg ned på en plaststol. Han heter Soio Abdallaharahaman og er 34 år. Abdallaharahaman forteller at den store murbygningen rett siden av der vi sitter er bygd på hans og en venns eiendom, midt i Yeï sentrum. Tidligere hadde Abdallaharahaman selv et hus der. Da han vendte hjem fra Uganda i 2002 fikk han beskjed om å vente, han skulle få huset senere.

Fire år senere henvendte han seg igjen til SPLA-offiseren som hadde overtatt jorda, en kommandant som heter Kual Kur. Da fikk Abdallaharahaman beskjed om å holde kjeft, ellers vil Kur sørge for at han sluttet å mase. For godt. Nå er huset til Abdallaharahaman revet og det er oppført et nytt hus der. Leieinntektene fra bygningen er ifølge Abdallaharahaman på over 5-6000 sudanske pund, 10-12.000 norske kroner, i måneden. Firebarnsfaren har i likhet med Tapitta Pori Dama fått medhold i Yeis rettssystem på at jorda tilhører han og har papirer på det. Uten at det har hjulpet. Han er bitter og sint.

Okkupanter. Ifølge Abdallaharahaman er en av hovedgrunnene til problemet at folk helt i toppsjiktet i regjeringen i Sør-Sudan er med på tyveriet av jord.

-Selvfølgelig gjør folk nedover i systemet akkurat som de vil når de ser at lederne oppfører seg på den måten, hevder han.

- SPLA-soldatene kalte seg frigjørere, men de er blitt okkupanter, sier han. ■

77 **SPLA-soldatene kalte seg frigjørere, men nå er de blitt okkupanter.**

Soio Abdallaharahaman, Yeï.

Ingen revisjon av Sør-Sudans milliardinntekter

JUBA (b-a): Det har ikke vært noen revisjon av Sør-Sudans inntekter siden 2005, det året regjeringen i Sør-Sudan ble etablert. Det dreier seg om inntekter på 20-30 milliarder kroner.

■ I SØR-SUDAN:
TOR AKSEL BOLLE

- I Sør-Sudan har det de siste årene vært fritt fram for korrupsjon. Det er sterke krefter i regjeringen og i parlamentet som ønsker at det skal fortsette slik og som ikke ser seg tjent med et fungerende riksrevisorkontor, sier Barnabas Majok Barnabas, som en forklaring på hvorfor han ble sparket fra jobben sin. Paradoksalt nok ble han, mannen som var satt til å overse bruken av de enorme oljeinntektene Sør-Sudans regjering har mottatt som følge av fredsavtalen de siste tre årene, selv anklaget for å ha misbrukt offentlige penger.

Uskyldig. Barnabas hevder at det hele var en prosess igangsatt av folk som han selv hadde avslørt av innblandet i korrupsjon. Den avsatte riksrevisoren, som tidligere har jobbet en årekke for FN og for revisorfirmaet Ernst & Young, sier at han har grundig tilbakevist alle anklagene og at han ser fram til at saken hans skal behandles.

- President Salva Kiir er utvilsomt en mann som er opptatt av å bekjempe korrupsjonen, men det hjelper lite når det kryr av folk rundt ham som bare tenker på å mele sin egen kake, sier han.

Sjokkert. Barnabas ble ansatt som Sør-Sudans første riksrevisor i juni 2006. Noe av det første han gjorde var å gjennomgå regjeringens kontrakter, en jobb som ble gjennomført i samarbeid med Sør-Sudans anti-korrupsjonskommisjon.

- Det vi fant var rett og slett sjokkerende. Enorme kontrakter var inngått uten noen som helst form for kontroll. Kolossale summer, flere hundre millioner dollar, kunne det ikke gjøres rede for, forteller han.

Barnabas lagde en rapport som var svært kritisk og sendte rapporten til presidentens kontor. Det var i juli 2007. Siden har ingenting skjedd.

- Rapporten ble skjult. Folk be-

Pauline Riak leder Sør-Sudans anti-korrupsjonskommisjon.

FOTO: KEN OPPRANN

skyldte meg for å prøve å velte regjeringen, det er jo absurd. Vi prøvde bare å påvise svakheter i systemet, slik at man kunne forbedre det, sier han.

Korrupsjonskultur. President Salva Kiir har satt kampen mot korrupsjon i Sør-Sudan høyt på agendaen. Flere høytstående medlemmer av regjeringen har måttet gå av, blant annet den tidligere finansministeren. Men til tross for presidentens innsats mener Barnabas at man er i ferd å tape kampen mot misbruket av offentlige penger.

- Tenk på at statsinntekter på 4-5 milliarder dollar aldri har vært revurdert. Riksrevisorkontoret var i ferd med å bli operativt da jeg ble sparket. Nå har alt stoppet opp, det er ikke ansatt noen ny riksrevisor. Korrupsjonskulturen er i ferd med å sementeres, noe som vil skape enorme problemer for oss fremover, sier han.

Barnabas mener at dette er noe landene som gir bistand bør gripe fatt i.

- Jeg vet at giverlandene ikke er fornøyd med situasjonen, så vidt jeg vet ble mangelen på revisjon tatt opp på det siste givermøtet i Oslo. Og det skulle bare mangle at giverlandene er opptatt av dette proble-

met, korrupsjonen rammer selvfølgelig bistanden også.

Massivt problem. Pauline Riak er leder av Sør-Sudans anti-korrupsjonskommisjon. Kommisjonen har for øyeblikket 58 ansatte og samarbeidet tett med tidligere riksrevisor Barnabas kontor. Riak er en av mange som tror han er uskyldig. Hun er noe mer diplomatisk enn Barnabas i sin beskrivelse av situasjonen, men er enig med han i at det er et stort problem at det ikke er gjennomført en revisjon av statsinntektene siden regjeringen ble innsett.

- Det er klart det er et massivt problem og noe som gjør det svært vanskelig for oss å gjøre jobben vår. En gjennomført revisjon er jo mye av grunnlaget for vårt arbeid. Grunnloven sier at regnskapet skal revideres, her håper jeg at det internasjonale samfunnet kan bidra til å presse på, sier Riak.

Unik situasjon. Riak er også enig med Barnabas i at korrupsjon er et stort problem i Sør-Sudan. Hun mener imidlertid at man er nødt til å se på Sør-Sudans unike situasjon før man dømmer alt for strengt.

- Vi kommer rett fra over 20 år med krig, befolkningen er lutfattig.

77 President Salva Kiir vil bekjempe korrupsjonen, men det hjelper lite når mange rundt ham bare tenker på å mele sin egen kake.

Barnabas Majok Barnabas, tidligere riksrevisor i Sør-Sudan.

Solheim: - Grunn til bekymring

Utviklingsminister Erik Solheim sier at det er all grunn til å ta både korrupsjonsnivået i Sør-Sudan og maktovergrep fra SPLA-soldater alvorlig. Samtidig understreker han at han at det er viktig å forstå konteksten dette skjer i.

- Vi vet at det er klar sammenheng mellom fattigdom og korrupsjon og Sør-Sudan er et av de fattigste stedene på kloden. Man mangler institusjoner og lover, man mangler kort sagt alt som kan motvirke korrupsjon, sier Solheim.

Utviklingsministeren mener at også problemene med eiendomstyverier må forstås ut fra situasjonen i Sudan.

- Det er selvfølgelig alvorlig hvis SPLA-folk stjeler jord. Men jordspørsmålet er svært komplisert i Sør-Sudan. Det dreier seg om et et-

nisk lappeteppes hvor det har vært krig i over tjue år. Ofte finnes det ingen papirer på hvem som eier hva, sier Solheim.

Når det gjelder den internasjonale bistanden til Sudan har den måttet tåle mye kritikk for å være ukoordinert og lite effektiv. Bistandsaktuelt har flere ganger tidligere omtalt problemene knyttet til de Verdensbankstyrte fondene som Norge har kanalisert mange hundre millioner kroner gjennom. Norske organisasjoner som jobber i Sør-Sudan sier det fortsatt kan ta godt over ett år bare å få svar på en søknad om støtte fra fondet.

- Jeg har ikke lagt skjul på at jeg har vært veldig kritisk til måten særlig fondet for Sør-Sudan har fungert på. Vi har også slitt med å få giverekontoret vi har i Juba sammen med

Vi har aldri hatt en regjering som har tjent befolkningen. Det har skapt en kultur hvor man blir sett på som en helt hvis man lykkes i å skaffe penger til seg og sine uavhengig av hvor de pengene kommer fra. Den kulturen er en stor utfordring i vårt arbeid, sier Riak.

Manglende lovverk. Ifølge Riak er et annet stort problem i anti-korrupsjonsarbeidet at Sør-Sudan ennå ikke har et lovverk som gjør at kommisjonen kan etterforske mistanker om korrupsjon eller trekke korrupsjonsmistenkte for retten. Kommisjonen har registrert flere tusen anklager om korrupsjon, men uten en lov på plass kan de ikke gå videre med alle disse sakene.

Kommisjonen sendte for over et år siden et forslag til en ny lov fra seg for behandling, en lov som vil gi kommisjonen større fullmakter. Forslaget har siden beveget seg med sneglefart gjennom de ulike instansene. Nylig ble forslaget vedtatt av regjeringen og nå gjenstår parlamentets behandling.

- Behandlingen av lovforslaget har uheldigvis tatt lang tid og vanskeliggjort vårt arbeid. Men selv om vi ikke har kunnet etterforske og trekke mistenkte for retten, så har vi jobbet mye med å øke bevisstheten rundt korrupsjon, sier Riak. Hun mener den økte bevisstheten rundt korrupsjon er med på å forklare at en undersøkelse nylig visste at hele 70 prosent av de spurte mener det er store korrupsjonsproblemer i Sør-Sudans regjering.

Sør-Sudans tidligere finansminister Arthur Akuein Chol ble nylig frikjent for omfattende anklager om korrupsjon. Pauline Riak mener at det er helt avgjørende for bekjempelsen av korrupsjon i Sør-Sudan at man styrker rettsvesenet og politiet.

- Det er jo svært uheldig at en slik sak ender med frifinnelse. Du kan jo selv tenke deg hva det gjør med folks oppfatninger av lederne og systemet. Men presidenten er svært dedikert i kampen mot korrupsjon. Jeg oppfatter imidlertid ikke at alle i regjeringen har den samme gode viljen, sier Riak. ■

flere andre giverland til å fungere. Vi skal gjøre grundige evalueringer av dette, da blir det lettere å si noe om hvorfor det ikke har fungert, sier Solheim.

Norges utviklingsminister skal selv til Sudan i midten av november og han understreker at det er avgjørende med internasjonal støtte til fredsprosessen i tida fremover.

- Det kommer utvilsomt til å bli mer og mer spent når det nærmer seg valget og ikke minst folkeavstemningen. Men selv om det i perioder har sett veldig mørkt ut, har jo partene tross alt klart å løse flere kriser. Det er viktig at vi ikke er for negative. Ferske erfaringer fra Nepal viser jo at ting faktisk kan gå mye bedre enn man har fryktet, sier Solheim. ■

SØR-SUDANS INNTEKTER

Sør-Sudans regjering har siden undertegnelsen av fredsavtalen i 2005 hatt store oljeinntekter. I år kommer inntektene trolig til å ligge på over 15 milliarder kroner, noe som utgjør over 95 prosent av inntektene til myndighetene i sør. Nesten halvparten av inntektene brukes på hæren, SPLA. Under budsjettgjennomgangen i parlamentet nylig kom det fram at SPLA det siste året har hatt et overforbruk på 980 millioner dollar, nesten dobbelt så mye som budsjettet.

Bistandsbransjens ti på topp – ute og hje

Solheim og Johansen scorer på hjemmebane – Kai Eide tar poeng borte

I ti år har vi skrevet om norsk bistand, men uten å fortelle deg: Hvem som har mest makt og innflytelse i det norske bistandsmiljøet.

■ TOR AKSEL BOLLE
OG GUNNAR ZACHRISEN

NORSK BISTAND

Med hjelp fra en rekke sentralt plasserte kilder i det norske bistandsmiljøet kan vi nå presentere listen. Her har vi både hensyntatt formell posisjon, makt i kraft av råderett over penger, makt i kraft av evne til å påvirke og endre beslutninger, samt aktualitetsaspektet – hvem er det akkurat i øyeblikket som kan utøve innflytelse i viktige prosesser?

Det er selvsagt langt fra noe vitenskapelig arbeid – snarere er det å sammenligne epler og pærer.

Både utenriksminister **Jonas Gahr Støre** og statsminister **Jens Stoltenberg** burde selvsagt vært med på listen, men i stedet for disse kjente fjesene har vi valgt å presentere deres samarbeidspartnere. Norske næringslivsledere med engasjementer i utviklingsland er av praktiske hensyn ikke vurdert.

For øvrig merker vi oss at det er mange kvinner i bistandsbransjen, men få som vurderes å inneha de formelle og reelle topp-posisjonene.

TI PÅ TOPP I NORSK BISTAND:

- 1 Erik Solheim**, miljø- og utviklingsminister.
- 2 Raymond Johansen**, statssekretær i UD.
- 3 Tore Godal**, helserådgiver ved Statsministerens kontor.
- 4 Dagfinn Høybråten**, KrF-leder.
- 5 Poul Engberg-Pedersen**, Norad-sjef.
- 6 Lars Løvold**, Regnskogfondets leder.
- 7 Geir O. Pedersen**, ekspedisjonssjef i UD.
- 8 Elisabeth Rasmussen**, Flyktningshjelpen.
- 9 Atle Sommerfeldt**, Kirkens Nødhjelp.
- 10 Stein Tønnesson**, PRIO.

1. Erik Solheim:

Tidligere SV-leder Erik Solheim (53) er Norges mest profilerte utviklingsminister noen sinne – i Norge. Internasjonalt kommer han derimot ikke opp mot sin forgjenger. Han er også den utviklingsminister som har hatt tilgang til mest penger – og mest makt. Det sistnevnte skyldes hans historiske dobbeltrolle som «superminister» i to departementer: Utenriks- og Miljøverndepartementet.

Gjennom daglige medieopptredener benytter Solheim sjansen til å kommentere og å sette dagsorden i utviklingspolitikken.

Nye skogmilliarder i potten som skal kanaliseres til fornuftige klimatilak i fattige land, gjør også at han går opp nye spor for sine eventuelle etterkommere i jobben. Men Sol-

Duoen Johansen/Støre kan glede seg over midler som er mer fleksible enn Solheims.

heim vil veldig mye på en gang. Satsingen på nye tiltak, nye temaer og nye land, gjør at den norske bistandspolitikken kritiseres av OECDs utviklingskomité for å være for lite fokusert. På nyåret lanserer Solheim stortingsmeldingen om utviklingspolitikken.

Han har også hatt et særskilt engasjement for fredsprosessene i Nepal, Sri Lanka og Burundi.

2. Raymond Johansen:

Statssekretær Raymond Johansen (47) er utenriksminister Jonas Gahr Støres forlengede arm i viktige deler av norsk utviklings- og utenrikspolitikk overfor utviklingsland. Det er parhestene Johansen/Støre som sitter med det formelle ansvaret både for nødhjelp, norsk innsats innenfor fred og forsoning, samt ansvar for Norges bistand til Afghanistan og Midtøsten (der det er Støre selv som tar hovedansvaret). For 2009 er det foreslått solide 500 millioner kroner til begge disse områdene. I tillegg kommer de beløpene som eventuelt vil tilflyte områdene fra andre budsjettposter, for eksempel humanitær støtte.

Duoen Johansen/Støre styrer over færre kroner enn utviklingsministeren, men de kan til gjengjeld glede seg over at deres pengesekk

FNs utsending i Afghanistan **Kai Eide** er en av få nordmenn som kan regne med åpen dør hos verdens statsledere. Her er han i møte med USAs president **George**

Erik Solheim og **Raymond Johansen** var for tyve år siden kolleger i SV. I dag har de nøkkelroller i Utenriksdepartementet med styring over hver sine ansvarsområder i norsk bistand.

inneholder midler som i hovedsak er langt mer fleksible enn Solheims. Det muliggjør for eksempel at Norge kan snu seg raskere enn mange andre land i både nødhjelpssituasjoner og når spesielle behov dukker opp under fredsprosesser.

3. Tore Godal:

Legen Tore Godal (69) er blitt kalt «den nordmann i verden som har reddet flest liv». Han beveger seg i krysningpunktet mellom helsefag

og politikk – både på det nasjonale og internasjonale plan. Godal er en person med internasjonal autoritet. I dag er han spesialrådgiver for statsminister Jens Stoltenbergs satsing på å redusere barne- og mødredødeligheten i verden. Til sammen 1 milliard dollar skal i

mme

Bush i april i år.

FOTO: REUTERS/SCANPIX

løpet av ti år fordeles på fornuftige tiltak.

Godal var en drivkraft bak starten av vaksinealliansen GAVI. Han har bidratt til å bygge internasjonale partnerskap på ulike deler av helseområdet, for eksempel rundt finansiering av helsetiltak.

4. Dagfinn Høybråten:

KrFs leder Dagfinn Høybråten (50) er Stortingets viktigste bistandspolitiker. Han holder partiets hjertesak – norsk bistand til verdens fattige – varm i norsk offentlighet. Langsiktig bistand, bistandsprosenten, utdanning, Afrika og frivillige organisasjoner er temaer som har en varm forsvarer i Høybråten. I utenrikskomiteen sørger han for å holde utviklingsminister Erik Solheim i øra, når sistnevnte blir for ivrig til å bruke bistand til politiske markeringer

5. Poul Engberg-Pedersen:

Danske Poul Engberg-Pedersen (55) er eneste utlending på listen over de innflytelsesrike personene i norsk bistand. Engberg-

Legen **Tore Godal** har spilt en helt sentral rolle i statsminister **Jens Stoltenbergs** storsatsing på barne- og mødrehelsetilbud. Her besøker de to et barnesykehus i millionbyen New Dehli i 2005.

FOTO: HEIKO JUNGE, SCANPIX

Pedersen er en markant Norad-sjef og en viktig rådgiver og argumentleverandør for norsk utviklingspolitikk, blant annet gjennom den årlige resultatrapporten for norsk bistand.

Engberg-Pedersen, som har bakgrunn blant annet fra Verdensbanken, har bidratt til å bygge opp og styrke viktige fagmiljøer i Norad på områder som er høyt prioritert av den sittende ledelsen i Utenriksdepartementet. Det har gitt Norad større tyngde og mer innflytelse som en uavhengig faginstans.

Direktoratet har en nøkkelrolle i kvalitetssikringen av norsk bistand gjennom rådgivning overfor UD og ambassadene, samt evaluering. Norad tar også stilling til søknader om tilskudd fra organisasjoner, næringsliv og forskning. Norad forvalter totalt cirka 2 milliarder kroner.

6. Lars Løvold:

Lars Løvold (57), lederen i Regnskogfondet, har bygget opp organisasjonen sin fra null i 1990 til å bli en organisasjon med 27 ansatte og et budsjett på over hundre millioner kroner som brukes over hele verden. Viktigere er det likevel at Løvolds organisasjon nå plutselig har en svært viktig rolle som fagbase og premissleverandør for Erik Solheim i en helt spesiell bistandspolitisk situasjon: Viktige beslutninger skal tas om innretningen av Norges milliardbidrag for å redde verdens skoger. Bare i år er det avsatt inntil 3 milliarder kroner til skog.

Elisabeth Rasmusson leder Norges største internasjonale hjelpeorganisasjon.

7. Geir O. Pedersen:

Det finnes mange dyktige og innflytelsesrike embetsmenn på bistands- og utviklingsdelen i Utenriksdepartementet. Flere kilder peker imidlertid på ekspedisjonssjef Geir O. Pedersen (53) som en mann

med særlig store kunnskaper, faglig tyngde og internasjonalt kontaktnett. Som leder for UD-avdelingen for FN, fred og humanitære spørsmål har han ansvar for over 11 milliarder bistandskroner, med hovedtyngden på multilaterale bidrag. Pedersen har vært personlig representant for FNs generalsekretær i Libanon, leder for Asia-seksjonen i FNs politiske avdeling i New York, og leder av det norske representasjonskontoret på Vestbredden.

Det er en fagmann som både UD-topper og andre lytter til med interesse.

8. Elisabeth Rasmusson:

Elisabeth Rasmusson (53) leder Norges største internasjonale hjelpeorganisasjon. Flyktninghjelpen har i dag over 2200 ansatte, i tillegg kommer 850 personer tilknyttet ulike beredskapsordninger, fordelt på over 20 land. Organisasjonen hadde i fjor nærmere 800 millioner kroner i inntekter, i hovedsak fra Utenriksdepartementet. Blant annet har organisasjonen store programmer i Sudan og i Afghanistan, de to landene som mottar mest norsk bistand. Den relativt ferske generalsekretæren har utvilsomt betydelig innflytelse både i kraft av egen fagkunnskap og størrelsen på organisasjonen hun leder. Rasmusson har også et stort internasjonalt nettverk, hun har tidligere blant annet jobbet som FNs humanitære koordinator i Uganda og har nær kontakt med flere av FN-toppene, som for eksempel FNs nødhjelpsadministrator John Holmes. Hun sitter i styret for det nyetablerte Norsk ressurscenter for fredsbygging.

9. Atle Sommerfeldt:

Teologiutdannede Atle Sommerfeldt (56) har ledet Kirkens Nød-

hjelpe, en av Norges desidert største og mest respekterte bistandsorganisasjoner, i 14 år. Under hans ledelse har både inntektene, aktivitetene og antall ansatte i organisasjonen økt kraftig. Sommerfeldt har vært en aktiv og uredde debattant i norske media.

Kirkens Nødhjelp har samtidig – i disse årene – foretatt et hamskifte. Organisasjonen har gått fra å være en tradisjonell hjelpeorganisasjon til å bli en utviklingspolitisk aktør som søker å påvirke politiske prosesser. Blant annet har Sommerfeldt og Kirkens Nødhjelp, som eneste store norske bistandsorganisasjon, engasjert seg i handelspolitiske spørsmål, noe som har resultert i både kraftig kritikk og sterk støtte.

10. Stein Tønnesson:

Sjefen for forskningstiftelsen PRIO får æren av å representere forskerne på listen. Tønnesson (55) er ikke redd for å uttale seg.

Det er få forskere som intervjues oftere i norske medier og som har kommet med flere innspill til norsk utviklings- og utenrikspolitikk. PRIO-sjefen, som tidligere har jobbet ved blant annet Senter for utvikling og miljø og Nordisk senter for Asiastudier, sitter også i SVs programkomité og er dermed med på å forme regjeringens bistands- og utenrikspolitiske standpunkter.

I vannskorpa: Kjell Roland, Norfunddirektør med milliarder i pengebingen til investeringer i utviklingsland og Gro Brækken, generalsekretær for Redd Barna og viktig talskvinne for barns rettigheter og Utdanning for alle-initiativet, Terje Vigtel, avdelingsdirektør i Norad med styring over «friv.org-milliarden», Hans Brattskar, byråkrat med henda på skogmilliardene, Marte Gerhardsen, fremadstormende ung generalsekretær i Care Norge, Petter Eide, generalsekretær i mine-viktige Folkehjelpen, Elin Enge, leder i Forum for utvikling og miljø og viktig debattant og lobbyist. ■

TI NORDMENN PÅ TOPP I INTERNASJONAL BISTAND

- 1 Kai Eide, UNAMA.
- 2 Svein Aass, styremedlem i Verdensbanken.
- 3 Hilde Frafjord Johnson, Unicef
- 4 Jan Egeland, tidligere nødhjelpsadministrator i FN.
- 5 Morten Wetland, norsk FN-ambassadør.
- 6 Terje Rød-Larsen, leder av tenketanken International Peace Institute og FN-verv i Libanon-Syria.
- 7 Olav Kjørven, avdelingsdirektør i UNDP
- 8 Eva Joly, Norads korrupsjonsrådgiver.
- 9 Sigrun Møgedal, spesialrådgiver.
- 10 Alf Morten Jerve, Verdensbankens inspeksjonspanel.

Se neste side >>>

NOTISER

>>>Forts. fra foregående side.
Ti nordmenn på topp
i internasjonal bistand

1. Kai Eide:

Diplomaten Kai Eide (59) er i øyeblikket trolig den eneste nordmann som på kort varsel kan banke på døra hos verdens fremste statsledere og som kan forvente å få slippe inn. Årsaken er hans sentrale posisjon som FNs spesialutsending til Afghanistan.

Samtidig står den erfarne diplomaten overfor en av de aller vanskeligste diplomatiske oppgaver en nordmann har tatt på seg noen gang på vegne av verdenssamfunnet. I sin nye rolle må han blant annet balansere mellom sivilbefolkningens behov, hensynet til lokale myndigheter, internasjonale hjelpeorganisasjoner og de krigførende parter i landet. Blant dem er verdens militære supermakt, USA.

Høyremannen Eide var statssekretær ved Statsministerens kontor fra 1989 til 1990. Han har hatt flere viktige ambassadørstillinger og har også lang erfaring fra FN-tjeneste, blant annet i Bosnia-Hercegovina og i Kosovo.

2. Svein Aass:

Diplomaten Svein Aass (60) representerer de nordiske og baltiske landene i styret i det som av mange regnes som verdens viktigste utviklingsorganisasjon – Verdensbanken. Banken er både bistandsgiver, låneinstitusjon og en sentral premissleverandør for den internasjonale bistands- og utviklingsdebatten.

Aktuelle spørsmål på agendaen i 2008 er både den generelle fattigdomsbekjempelsen i verden og bankens bidrag i forhold til klimautfordringene. For tida er virkningene av den internasjonale finanskrisa det store spørsmålet. Svein Aass leder den viktige komiteen for administrative reformer i Verdensbanken og det sies at han er en hyppig samtalepartner for Bankens nye president Robert Zoellick.

3. Hilde Frafjord Johnson:

Nestleder i FNs barnefond (Unicef) Hilde Frafjord Johnson (45) innehar en nøkkelrolle i kampen for barns levekår og rettigheter i verden. KrF-politikeren fra Rogaland huskes fortsatt for sine internasjonale opptredener og svært aktive rolle i sin tid som norsk utviklingsminister i to Bondevik-regjeringer. I Unicef begynte hun i august 2007 og er formelt sett den høyest plasserte nordmann i FN-systemet, med et særlig ansvar for nødhjelpen.

Unicefs årlige totalbudsjett er på 2,7 milliarder dollar, vel 16 milliarder norske kroner som skal fordeles på både nødhjelp og langsiktig bistand. Antallet ansatte er nesten 10.000 – fordelt på 150 forskjellige land. Bare det at 9,2 millioner barn i verden dør hvert år av unødvendige sykdommer skulle være en god nok

begrunnelse for å møte våken og motivert på jobb hver dag.

4. Jan Egeland:

Jan Egeland (51) var i sin tid som FNs nødhjelpscoordinator «verdens mest kjente nordmann». I tillegg til at han involverte seg aktivt i viktige internasjonale konflikter, var han en meget talefør og uredde FN-talsmann. Derfor er den tidligere Apstatssekretæren og Amnesty-lederen fortsatt en etterspurt kommentator og ekspert på internasjonale forhold, både i Norge og internasjonalt. Siden 2007 har han vært sjef for Norsk utenrikspolitisk institutt. Dessuten har han fortsatt et verv som spesialrådgiver for FNs generalsekretær Ban Ki-moon innenfor konfliktforebygging og konfliktløsning.

5. Morten Wetland:

Den erfarne embetsmannen Morten Wetland (57) overtok fra og med august i år en svært viktig posisjon for Norges innflytelse i det internasjonale samfunnet, nemlig stillingen som norsk FN-ambassadør i New York. Wetland har både et stort internasjonalt nettverk og meritter på utviklingsområdet: han har spilt en nøkkelrolle i statsminister Jens Stoltenbergs arbeid for å redusere barne- og mødre dødelighet. Wetland har vært statssekretær i ulike Arbeiderparti-regjeringer, har fersk bakgrunn som statssekretær ved Statsministerens kontor og ambassadør-erfaring.

I New York blir oppgaven både å følge opp FN-organisasjonene, fronte norsk FN-politikk og å bidra i særskilte prosesser. Blant de sistnevnte er det viktige arbeidet med «Finansiering for utvikling», der Norge har en nøkkelrolle som tilrettelegger.

6. Terje Rød-Larsen:

Terje Rød-Larsen (60) er FNs spesialutsending til Midtøsten med særlig vekt på Syria – Libanon, men sliter foreløpig med innflytelsen. Mye skyldes manglende velvilje på syrisk side. Den tidligere Apstatsråden og lederen av forskningsstiftelsen Fafo har et stort kontaktnett internasjonalt. Rød-Larsen er også leder av International Peace Institute, en innflytelsesrik tenketank som blant annet jobber mye for FN.

7. Olav Kjørven:

Olav Kjørven (45) leder utviklingspolitisk avdeling i FNs utviklingsprogram (UNDP) og sitter i organisasjonens toppledelse. Han har bakgrunn fra KrF, som statssekretær i Bondevik II-regjeringen og jobberfaring fra Verdensbanken. UNDP er et stor bistandsaktør internasjonalt og har

også en koordinerende rolle i FNs utviklingsarbeid. I 2007 ga Norge 1,7 milliarder kroner i støtte til UNDP.

8. Eva Joly:

Norads korrupsjonsrådgiver Eva Joly (64) er en av få nordmenn med lett tilgang til verdens statsledere og de siste årene har hun møtt en rekke toppfolk for å markedsføre anti-korrupsjonsbudskapet, blant dem en svart senator som når dette skrives ligger an til å vinne presidentvalget i USA.

I kraft av sine meritter som kompromissløs statsadvokat i Frankrike har hun et internasjonalt navn, et stort nettverk og blir invitert til seminarer og konferanser verden over. Som spesialrådgiver i Norad har hun i flere år jobbet for økt innsyn i skatteparadis, et arbeid som Norge nå fronter med stor kraft på den internasjonale arenaen.

9. Sigrun Møgedal:

Norges aidsambassadør Sigrun Møgedal (64) representerer unik norsk fagkunnskap og innflytelse innenfor global helse og aids, selv om hun ikke lenger har styreverv i vaksinealliansen GAVI og Det globale fondet. Den tidligere direktøren for Diakonhjemmets internasjonale senter var statssekretær i den forrige Stoltenberg-regjeringen. Nå er hun spesialrådgiver på Seksjon for globale initiativer og likestilling i Utenriksdepartementet. Møgedal har også hatt viktige verv i Den norske kirken.

10. Alf Morten Jerve:

CMI-forskeren Alf Morten Jerve (55) har i flere år vært en meget viktig fagmann og debattant i det norske bistandsmiljøet. Nå er seniorforskeren oppnevnt av styret i Verdensbanken til en stilling som medlem av Verdensbankens Inspeksjonspanel – med utsikt til å ta over ledelsen av panelet. Tre-personerspanelet er svært viktig som en uavhengig klageinstans for alle som berøres av Verdensbank-prosjekter, blant annet på miljøområdet.

I vannskorpa: Jon Lomøy, erfaren norsk ambassadør i Tanzania, Gunnar Stålsett, tidligere biskop med spesialoppdrag på Øst-Timor, Per Arne Five, alias «General Five», norsk militærrådgiver med innflytelse i FNs fredsbevarende operasjoner, Jan Erik Wilhelmsen, fargerik general med solid felterfaring fra både Sudan og Nepal, Rune Edvardsen, internasjonal predikant og leder av Troens Bevis (etterfølger faren Aril Edvardsen), Kjell Magne Bondevik, eks-statsminister med eget fredssenter, Arne Fjørtoft, generalsekretær i medieorganisasjonen Worldview International Foundation, Christian Thommesen, leder av UNDPs avdeling for business-partnerskap. ■

Toaletter trenger «goodwill-ambassadører»

Hvert år dør 1,6 millioner barn under fem år av sykdommer forårsaket av dårlige vann og sanitærforhold. I Afrika sør for Sahara finnes det ikke et eneste land som vil nå tusenårs målet om å halvere antall mennesker uten tilgang til tilfredsstillende sanitærforhold. – Hvis vi skal nå målet når det gjelder vann og sanitær må vi doble innsatsen, sa Line Hegna fra UNDP på et seminar organisert av Fivas (Foreningen for internasjonale vannstudier) i forbindelse med den årlige Blå Oktober-kampanjen. 2,6 milliarder mennesker mangler i dag tilgang til sanitærtjenester. Hegna mener at arbeidet med sanitærforhold går tregt fordi det har lav status. – Det finnes ingen «goodwill-toalett-ambassadører», sa hun. ■

Pc til hvert barn i Rwanda

Rwanda har som første land i Øst-Afrika satt i gang et initiativ for å skaffe en bærbar pc per elev i grunnskolen.

Prosjektet til over 250 millioner dollar har som mål å nå ut til 80 prosent av skolebarna, eller 2,5 millioner barn, i løpet av fem år. Rwandas president Paul Kagame fortalte i Kigali nylig at regjeringen har tenkt å kjøpe inn 50.000 bærbare pcer av merket XO, allerede neste år, og at pengene er bevilget. Det er allerede kjøpt inn 5000 laptop som er distribuert til skoler i tre pilotdistrikter. ■

Homofobi hindrer aidsarbeid

I mange land er det ulovlig at menn har sex med menn, mens det er nettopp blant disse man finner høyest hivforekomst. Nå retter Norge søkelyset på seksuelle minoriteter.

– Diskriminerende lover og sosialt stigma gjør det vanskelig å nå ut til disse gruppene, ikke minst i Afrika, der det til nå har vært lite fokus på denne problematikken, sier rådgiver Monica Djupvik ved avdeling for helse og aids i Norad.

I land der det er ulovlig med sex mellom menn, vil disse ofte ikke ha tilgang på helse-tjenester. Videre har de få rettigheter dersom de blir utsatt for vold, inkludert politivold, og tilfeller der de blir utsatt for voldtekt.

Da 128 land ble bedt om å rapportere på hiv og forebygging blant menn som har sex med menn i forkant av FNs høynivåmøte om aids i sommer, var det bare litt over halvparten som klarte å oppdrive noe data i det hele tatt. Særlig markant var mangelen på informasjon i Afrika. To av tre land i Afrika har ikke noe kjennskap til hiv blant menn som har sex med menn. ■

Bistandsbudsjettet 2009

Noen nøkkeltall – i grafisk form

Flyktninger i Norge, miljø og Midtøsten var blant vinnerne da utviklingsminister Erik Solheim 7. oktober presenterte neste års bistandsbudsjett. For første gang vil Norge bruke 1 prosent av bruttonasjonalproduktet på bistand. Det betyr imidlertid ikke at det blir mer til alle.

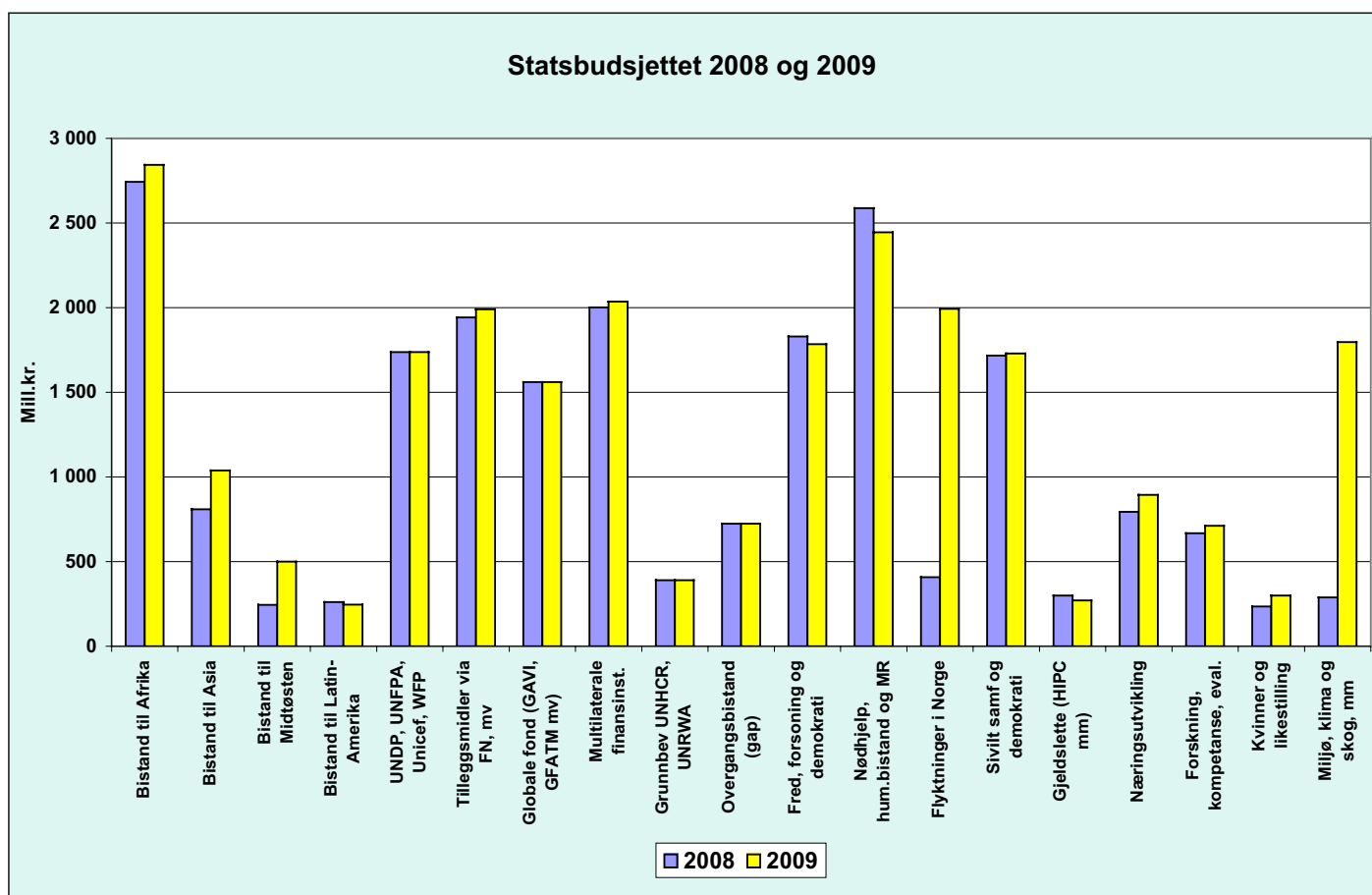
BISTANDSBUDSJETTET 2009

■ TOR AKSEL BOLLE, JAN SPEED OG GUNNAR ZACHRISEN
Mens fornøyde medarbeidere delte ute buttons med påskriften «1%», presenterte en smilende utviklingsminister Erik Solheim nylig neste års bistandsbudsjett. Solheim kunne meddele presse og organisasjoner at Norge til neste år vil bruke hele 26,2 milliarder kroner til utviklingsbistand. Det er en økning på 3,9 milliarder kroner, eller om lag 17,5 prosent fra i år, og betyr at målet om at en prosent av nasjonalinntekten skal gå til bistand vil bli nådd i 2009.

Rekordmye til flyktninger og skog. Vi presenterer her noen tabeller som gir et bilde av hvordan Solheim vil bruke pengesekken sin det kommende året. Som det fremgår av tabell 1 er det særlig to områder som får langt mer penger i 2009. Det ene er tiltak rettet mot flyktninger i Norge, nærmere to milliarder kroner skal brukes til det, en økning på hele 1,6 milliarder kroner eller 388 prosent.

Regjeringen setter av i alt tre milliarder kroner til tiltak mot avskoging. Av dette er 1,5 milliarder satt av til konkrete prosjekter, blant annet prosjekter i Brasil og DR Kongo. I tillegg foreslår regjeringen å gi tilsagn om ytterligere 1,5 milliarder til slike tiltak, slik at man kan sette i gang enda flere prosjekter for dette beløpet i 2009.

Ikke mer til alt. Andre «budsjettvinnere» er kvinner og likestilling, hvor det bevilges 65 millioner kroner mer, og næringsutvikling i sør, som får et budsjettløft på 100 millioner kroner. Etter kritikk fra en samlet utenrikskomité på Stortinget øker Solheim også støttet til utdanning i fattige land med 115 millioner kroner. Disse pengene kanaliseres

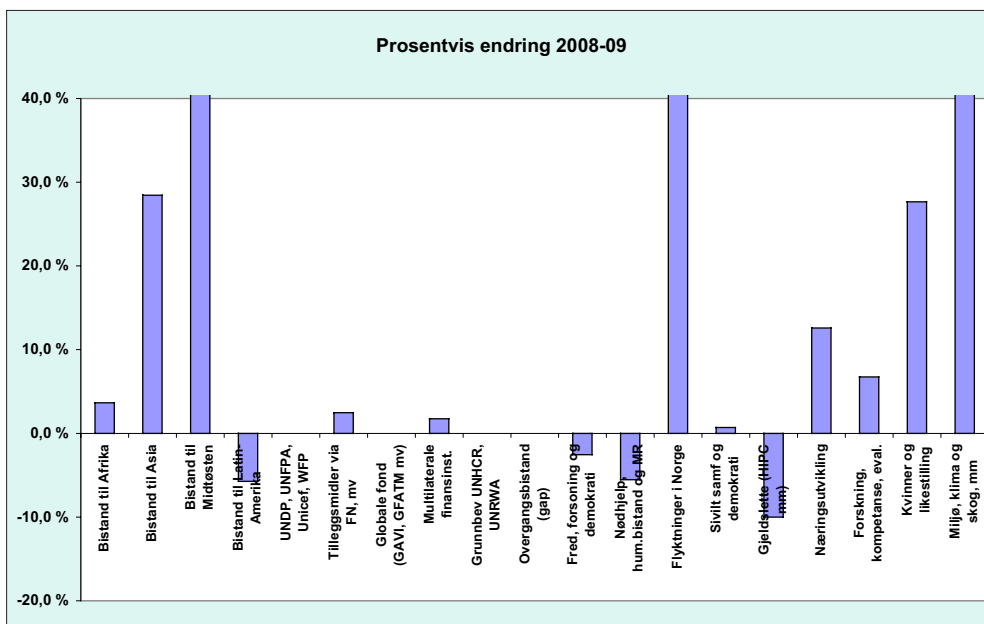

KILDE: NORAD

gjennom Unicef og Verdensbanken. Men det er ikke slik at det blir mer til alt selv om budsjettet er rekordstort. Flere budsjettposter foreslås redusert til neste år. Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter kuttes med om lag 143 millioner kroner, mens posten Fred, forsoning og demokrati bli kuttet med ca 50 millioner kroner.

Midtøsten øker mest. Når det gjelder fordeling på ulike regioner, er det fortsatt slik at det er Afrika som får flest norske bistandspenger. Solheim foreslår å øke støtten til afrikanske land med 100 millioner kroner, til drøyt 2,8 milliarder kroner.

Relativt sett er imidlertid økningen betydelig større både til Asia og til Midtøsten. Støtten til asiatiske land økes fra 808 millioner kroner til 1,038 milliarder kroner og støtten til Midtøsten, i all hovedsak Det palestinske området, øker fra 245 millioner kroner til 500 millioner kroner. Bistanden til Latin-Amerika går noe ned. ■

KILDE: NORAD

KN-general: – Ikke imponert

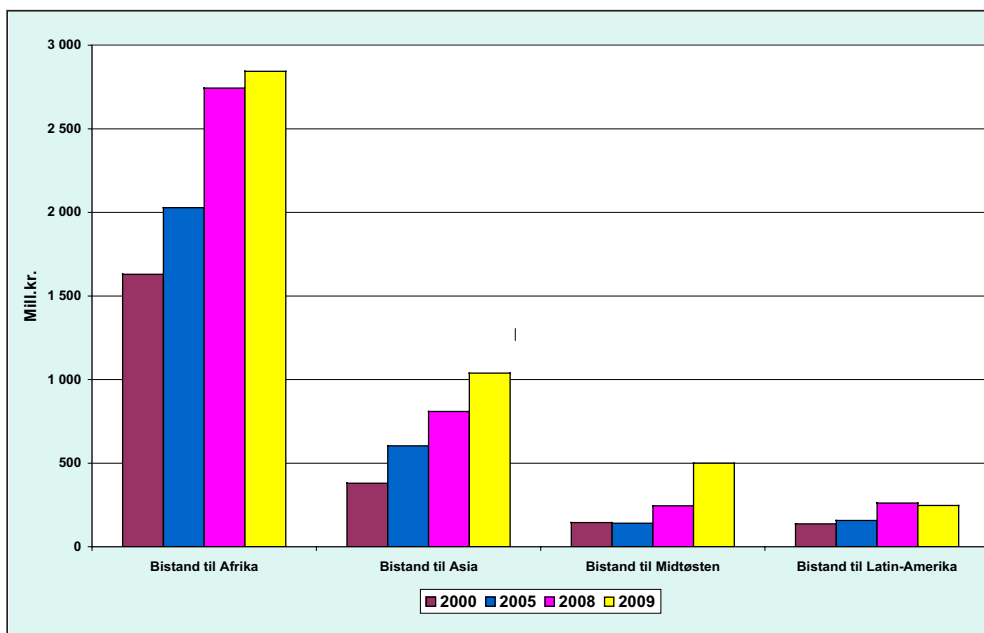
■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE
Generalsekretær i Kirkens Nødhjelp, Atle Sommerfeldt, er kritisk til at den rød-grønne regjeringen vil bruke nærmere to milliarder kroner på flyktningtiltak i Norge.

– Det er et dramatisk høyt tall, sier Sommerfeldt.

Han er glad for at målet om 1-prosent er nådd, men er skuffet over at bistandsøkningen i liten grad er viet tradisjonelle utviklingstiltak i

Sør. Av økningen på 3,9 milliarder kroner, får klimatiltak og flyktningstiltak til sammen 3,5 milliarder kroner. Sommerfeldt mener, i likhet med flere andre frivillige organisasjoner, at de utslippsreducerende tiltakene ikke burde ha vært en del av bistandsbudsjettet, men kommet i tillegg.

– Dette for å markere globalt at Norge virkelig innser viktigheten av klimasatsing, sier Sommerfeldt. ■

KILDE: NORAD

Les mer om bistandsbudsjettet på bistandsaktuelt.no

Bistand på utviklingslandenes premisser?

Forskere mener maktforskyvninger kan gi mer makt til bistandsmottakere

Fremtidens bistand blir kanskje mer på utviklingslandenes premisser. Men ikke fordi rike giverland har gitt fra seg styringen. Bistandsaktuelt har dykket i historien for å se på utviklingen. Og fremtiden.

■ MARTA CAMILLA WRIGHT

Det begynte med Indiahjelpen i 1952, den gang Norge ga penger av nesten ren godhet. På begynnelsen av 70-tallet hadde bistandsbudsjettet vokst. Først da begynte man for alvor å evaluere arbeidet man gjorde ute.

– Man ville se på om bistanden var effektiv og måle resultater, sier bistandshistoriker Hilde Selbervik ved Christian Michelsens Institutt (CMI) i Bergen.

Man fant ut at bistanden ikke virket like bra over det hele og at utviklingen noen ganger gikk i feil retning. Siden har man forsøkt å finne måter å få til bistand som virker.

Og flere og flere har slengt seg på bistandskarusellen.

– I 1960 var det i snitt 12 bilaterale givere i hvert land. I 2005 var det 33 statlige aktører i hvert land. I tillegg kommer en betydelig vekst i antallet organisasjoner, fond og stiftelser, sier Selbervik, som viser til en Verdensbank-studie.

Fra gaver til krav. – I hovedsak har man tre delvis overlappende hovedtrender, forklarer seniorforsker ved CMI Alf Morten Jerve. – Fra 1952-1980 hadde man en idé om at bistanden skulle fylle et kapitalgap hos mottakeren og etter hvert også et kunnskaps- og kompetansegap. Det var en slags teknisk og upolitisk tilnærming. Det politiske handlet om valg av land.

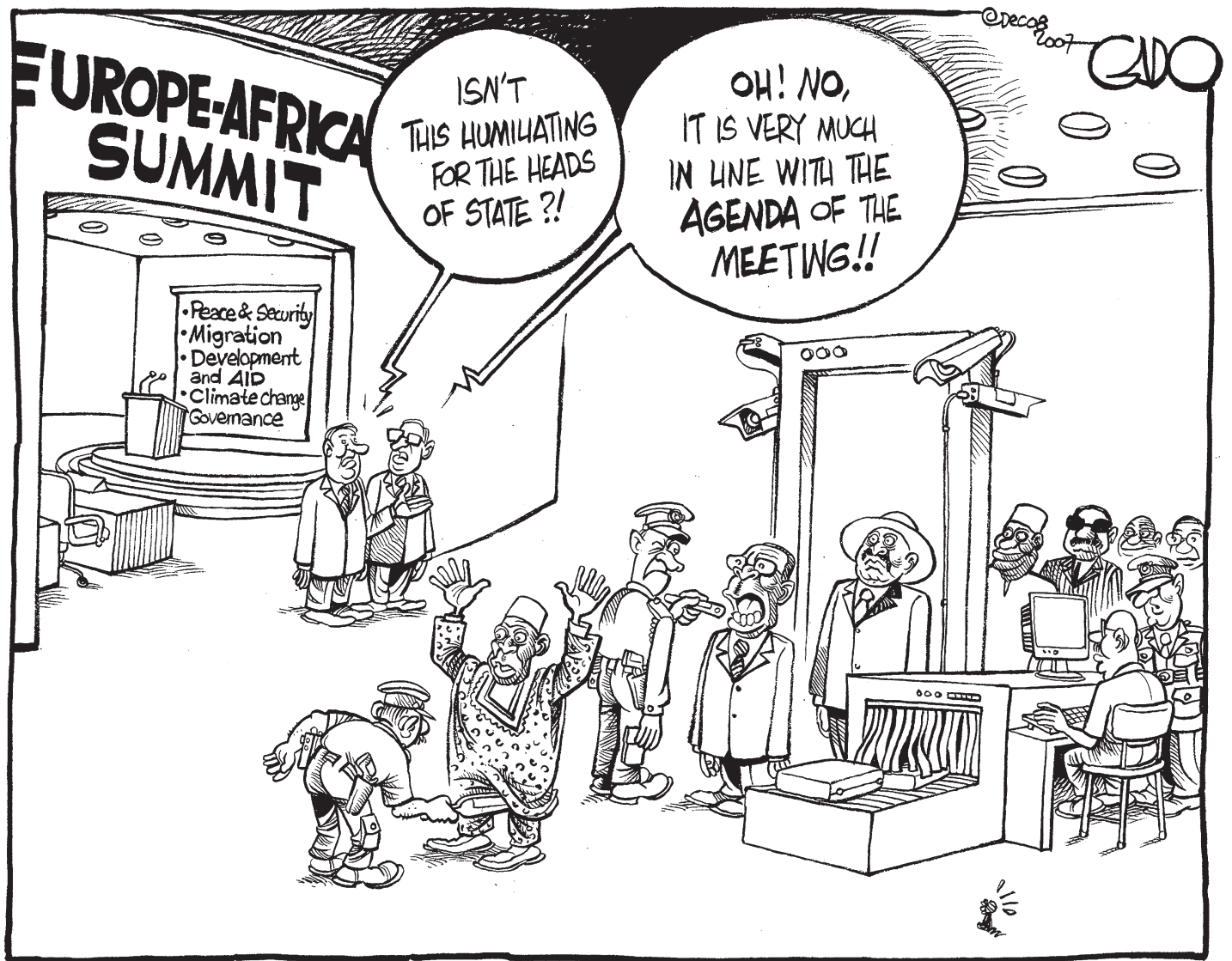
I denne perioden støttet Norge land man mente førte politikk som var til fordel for de fattige, selv om man ikke støttet regimenes karakter. Norge hadde ikke som mål å endre politikk eller regimer, men å bidra til praktisk gjennomføring av velferdstiltak. Norge og andre såkalte likesinnede givere ga bistand til land som hadde klare bånd til Sovjet, fordi disse landene hadde politikk for fattige.

– På 80-tallet var prosjektbistanden blitt rådende, og særlig i Afrika så vi at prosjektene ble mer og mer styrt av giverne. Gradvis, kom også frivillige organisasjoner mer med. Mye av årsaken til den økende giverdominansen var svake institusjoner på mottakersiden og større og større engasjement på giversiden, forklarer Jerve.

Godhet eller egen nytte? Flere og flere mennesker i rike land ble interessert i utviklingshjelp (som det het den gang), særlig etter 1968.

– Mange sto på for å få med prosjekter de selv syntes var viktige, sier Jerve. – Egentlig hadde man i bistandens første tiår en mye mer avansert tenkning når det gjelder eierskap, nemlig at landene selv skal styre, enn man har i dag. Men det som skjedde i praksis var at giverne kom tett på styringen, særlig i Afrika, sier Jerve.

Den kalde krigen fyrte også opp under bistand, og de to dominerende militærmaktene, USA og Sov-

Forskere spår at bistandsmottakere heretter vil kreve større innflytelse over egen utvikling.

TEGNING: GADO

jet, førte en kamp om å ha innflytelse over den tredje verden.

– Denne trenden om å bruke bistand som middel til å påvirke politikk hadde dessuten sammenheng med Thatchers og Reagans politikk, forklarer Jerve. – Dette var også en ideologisk kamp – markedsliberalisme versus statlig styring. Bistand virket ikke fordi politikken var feil, sa man. Det hadde ikke virket med gavmildhet og giverstyrte prosjekter.

Kjøpe endring. Kondisjonalitet ble et kjerneord i bistand.

– Det har alltid vært knyttet betingelser til bistanden, ifølge Selbervik. Det nye på 1980-tallet var at man krevde at mottakerlandene innførte en bestemt økonomisk politikk

– Man forsøkte rett og slett å kjøpe seg politiske endringer med bistandspenger. Man prøvde å få mottakerlandene til å innføre politiske endringer de ellers ikke ville ha gjort. Dette skulle senere vise seg å være vanskelig i praksis, forklarer Selbervik.

Det var først og fremst Verdensbanken og Det internasjonale pengesfondet (IMF) som satte i gang dette.

– I 1985 måtte Nyerere i Tanzania kaste håndkleet og gå med på IMF's krav om devaluering og fjerning av tollbarrierer, sier Jerve.

– Også Norge valgte da å stille seg bak kravene til IMF og Verdensbanken, om enn noe motvillig. En av årsakene til at man ble så opptatt av økonomisk politikk i denne perioden var knyttet til de enorme økonomiske problemer mange utviklingsland sto overfor, sier Selbervik

Fra økonomi til politikk. Så kom krav om politiske endringer og til styresett.

– Slutten på den kalde krigen banet veien for å knytte politiske betingelser til bistanden, og særlig da demokrati og styresett, ifølge Selbervik.

– Mottakeren skulle gjøre visse endringer i forhold til det som har vært norske fanesaker, nemlig menneskerettigheter, likestilling, demokrati og godt styresett hevder Jerve.

Når det gjaldt politisk kondisjonalitet var Norge langt mindre betenkte enn når det gjaldt å stille økonomiske betingelser til bistand, fremhever Selbervik.

I denne perioden fikk man også en diskusjon om hvorvidt markedsliberalismen hadde gått for langt, og mange mente at staten i større grad måtte tilbake på banen. I tillegg ble man opptatt av betydningen av det sivile samfunn. Bistandsaktørene begynte for alvor å yte bistand til denne sektoren på 1990-tallet.

– Forenklet sagt kan man si at mens giverne på 1980-tallet var opptatt av å få orden på økonomien, var de på 1990-tallet opptatt av å få orden på politikken. I praksis var dette enklere sagt enn gjort, ifølge Selbervik.

Krav-politikk kommer til kort. Mot slutten av 90-tallet kom det mange kritiske studier om kondisjonalitetspolitikken.

– Den hadde ikke vært effektiv. Det hadde vist seg vanskelig å få mottakerlandene til å endre politisk retning uten at dette var prosesser som var forankret og drevet frem av

mottakerlandene selv, ifølge Selbervik.

Eierskap og fokus på landenes indre betingelser tok over i bistandstenkingen.

– Da startet prosessen vi er inne i ennå, og som kulminerte med Paris-erklæringen om bistandseffektivitet i 2005. Verdensbanken fant på fattigdomsstrategi-konseptet. Det innebærer at mottaker skal utarbeide en overordnet nasjonal politikk og forhandle med giverne om støtte til denne, sier Jerve.

– Dette sluttet også Norge seg til. En godkjent fattigdomsstrategi ble et grunnlag for norsk bilateral bistand, og i Verdensbankens situasjon, et grunnlag for å gi lån.

Ideen var at mottakerlandene skulle ha eierskap i planene de ønsket å gjennomføre for våre penger. Men hvordan eierskap skulle oppstå, har vært mer uklart.

Behovet for kontroll over pengebruken og ansvar overfor skattebetalerne har gjort det vanskelig for rike land å avgi eierskap.

Avhengige land. – For bistandsavhengige stater er det også vanskelig å ta lederskap, spesielt siden de er avhengige av store bistandsoverføringer, mener Selbervik. Det er ofte vanskelig å vurdere hvor kondisjonaliteten (at givere sette betingelser for å yte bistand, red.anm.) slutter og eierskapet begynner, fremhever hun.

Bistandsgiverne har heller ikke hatt lett for å gi penger etter resultatoppnåelse.

– En av grunnene til det er at målene i planene er så vidt abstrakte at de er vanskelige å knytte direkte til

I 1960 var det i snitt 12 givere i hvert mottakerland. I 2005 var det 33.

Hilde Selbervik,
bistandsforsker.

Ordforklaring:
Bilateral bistand – stat-til-stat-bistand.
Multilateral bistand – bistand via FN-organisasjoner og utviklingsbanker.

bistandsinnsatser. Dessuten går mye bistand til vanskelig målbar område, som for eksempel Norges satsing på godt styresett, mener Jerve.

Bred, norsk enighet. Selbervik mener at det har vært lite partipolitisk diskusjon i Norge omkring bistandspolitikken de siste tiårene.

- Regjeringsskifter har kun ført med seg små endringer når det gjelder bistandspolitikken. Bistandspolitikken har de siste tiårene i stor grad vært påvirket av internasjonale trender, sier hun.

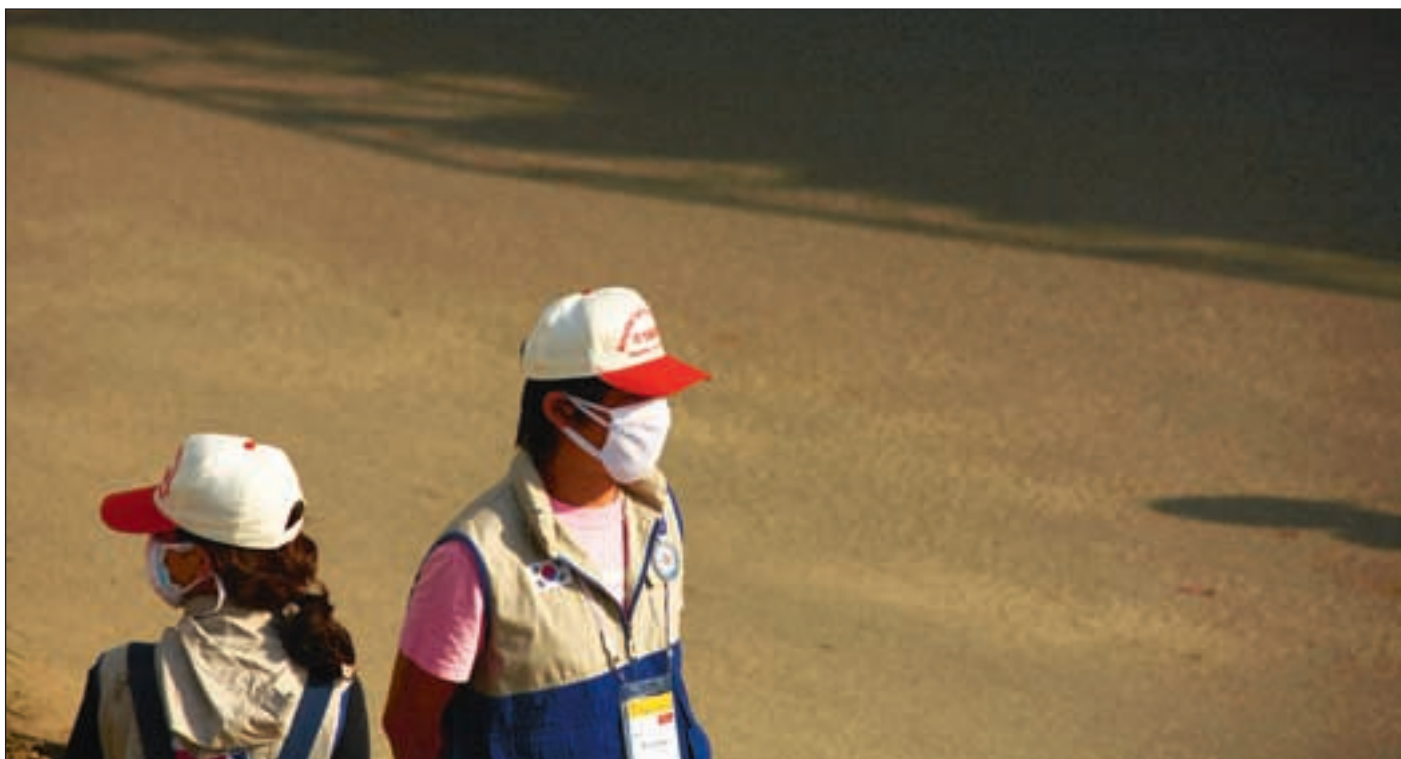
Ifølge henne har det likevel vært mer politisk diskusjon de siste årene enn tidligere.

- Når det gjelder måten man har gitt bistandspenger på, har man gått fra prosjektbistand til sektorbistand og budsjettstøtte, sier hun.

Samtidig utgjør den «klassiske» bistanden - langsiktig stat-til-stat bistand til et utvalg hovedsamarbeidsland - en stadig synkende andel av det norske bistandsbudsjettet.

Jerve mener at på tross av at man lenge har hatt som mål at mottakeren skal bestemme, holder givne ennå godt på rattet.

- Det vi har i dag er ullent, litt fordekt kondisjonalt, som fremstilles som dialogprosess. Givne sier at de støtter det mottakeren vil gjøre, men i virkeligheten styres budsjettprosessene i forhold til hva givne vil finansiere. Fattigdomsstrategiene som utviklingslandene

Tidligere gikk ofte bistanden til landsbygdsutvikling. I dag er det like vanlig å gi støtte til miljøprogrammer i byene. Bildet er fra Nepal. FOTO: GMB AKASH

egentlig skal utarbeide ut fra sine særegne utfordringer, har et forbausende likt politikkinhold i mange land, sier Jerve ironisk.

Viktigst å gi mest? Men på tross av alle anstrengelsene for å få til god bistand, har konkurransen om hvem

som gir mest, kanskje vært ett av de mest karakteristiske trekkene ved bistanden de siste tiårene.

- Volumdiskusjonene har vært fremtredende, særlig siden 80-tallet. Spesielt blant de skandinaviske landene har det vært en konkurranse om å gi mest bistand. De siste tiå-

rene har bistandspolitikken blitt en stadig viktigere del av utenrikspolitikken. For små land har det å være «god» på bistand blitt en stadig viktigere måte å kunne gjøre seg gjeldende internasjonalt, avslutter Selbervik. ■

Hvordan er bistandens fremtid?

Hvordan blir bistanden de kommende årene? Bistandsaktuelt spurte og fikk disse svarene:

BISTANDSTRENDER

Hilde Selbervik, bistandshistoriker ved Christian Michelsens Institutt:

- Jeg tror bistanden de kommende årene kommer til å bli stadig mer kompleks og uoversiktlig med flere og flere givere.

- I årene som kommer vil flere afrikanske land få en betydelig velstandsvekst, mens de fattigste og mest bistandsavhengige landene vil bli hengende etter. Jeg frykter at mye av den økonomiske veksten som mange afrikanske land nå opplever er sterkt bistandsdrevet. Dette gjør dem ekstra sårbare.

- Dersom finanskrisen blir langvarig, vil man mest sannsynlig se en betydelig nedgang i bistandsbudsjettene i mange giverland.

- Jeg håper afrikanske land vil kunne få en bedre forhandlings situasjon ettersom de nye bistandsgivne ekspanderer sine aktiviteter i Afrika og bli mindre avhengige av bistand.

Alf Morten Jerve, bistandsforsker ved Christian Michelsens Institutt:

- Jeg tror flere bistandsmottakere vil vise større suverenitet i forhandlingene i årene som kommer, også i Afrika. Dette har med økonomisk vekst og at det er flere givere å spille opp

mot. Kinas inn- tog i Afrika har bedret forhandlings situasjonen for mange av utviklingslandene.

- Harmonisering og koordinering av givere vil bli nedtonet.

- Et høyt norsk bistandsbudsjett vil fortsette å være en meget viktig del i norsk engasjementspolitikk.

- Det hadde vært fint om bistandsrelasjonene kunne bli mer «business-like», noe som kan bety at bistand koples til resultater: Bistand utbetales først etter at mottaker har vist måloppnåelse.

Morten Høglund, stortingsrepresentant for Fremskrittspartiet og medlem i utenrikskomiteen.

- Jeg tror rike land i fremtiden i mindre grad vil legge premisene. Dagens mottakerland vil få mer makt, som for eksempel India, Kina, den afrikanske unionen og enkelte afrikanske land.

- Utviklingsland vil få sterkere og sterkere representasjon i internasjonale institusjoner som Verdensbanken og FN. Først og fremst beror dette på at mottakerland har begynt å kreve å bli tatt på alvor.

- Klima, energi og miljø vil stå på dagsorden mer enn styresett og korrupsjon. Nye bistandsgivere vil komme på banen, for eksempel Kina. Vi

Solheim utvanner bistandsbegrepet ved å bruke bistand til klimatiltak som regnskog i Brasil og oppkjøp av vannkraftverk.

Bjørn H. Amland, redaktør for Development Today, uavhengig nordisk fagavis om bistand:

FOTO: OLE HEGGØ

vil få nye maktforhold.

- Norge vil gi mer støtte gjennom multilaterale institusjoner og følge mer tematisk overordnede spor i stedet for å gi bistand til land.

- Det vil gå mer penger til bistand i land der Norge har militære operasjoner og spesielt engasjement.

- Norge vil gi mer penger i bistand.

- Jeg håper på større investeringer i næringsliv for å få fart i privat sektor og skape flere arbeidsplasser i utviklingsland. Dessuten trenger vi en klarere handelsstrategi i favør av utviklingsland.

- Jeg håper en mindre andel av pengene vil gå via multilaterale kanaler.

Bjørn H. Amland, redaktør for Development Today, uavhengig nordisk fagavis om bistand:

- Solheim utvanner bistandsbegrepet ved å bruke bistand til klimatiltak som regnskog i Brasil og oppkjøp av vannkraftverk i Peru og Filippinene. At den norske stat blir eier av vannkraft i u-land har ingen utviklingseffekt i seg selv. Hva blir det neste som er opptruttet å finansiere over bistandsbudsjettet?

- Bistand er blitt et viktig redskap i sikkerhetspolitikken. Det er nok en utvikling som vil fortsette.

- Under Solheim heiser Norge flagget over egne initiativer og sprer bistanden til flere land. Det skjer en tydelig fragmentering som kan være ødeleggende på lang sikt. For tiden er Afrika taperen i norsk bistand.

- For utviklingslandene vil nye aktører som Kina og India være positivt. De får flere aktører å spille på, og blir ikke så avhengige av de vestlige givne som ofte opptrer som en blokk. Sterke, koordinerte givere kan undergrave demokratiet i mottakerlandene.

- Som journalist har jeg et ønske om at utviklingsministeren slutter å korrumpere journalistikken med å kjøpe seg plass i norske medier.

Anne Kristin Sydnes, tidligere bistandsminister, nå utenlandssjef i Kirkens Nødhjelp

- Jeg tror bistanden vil øke i pengevolum og at det blir mer budsjettstøtte, samt mer støtte til tiltak med stor sikkerhetspolitisk betydning.

- Det vil bli et skjerpet fokus på klima og miljø.

- Det vil bli lagt mer vekt på å kunne dokumentere resultater.

- Bistanden som går gjennom FN vil øke, og det vil gjøre at frivillige organisasjoner må forholde seg i økende grad til FN-systemet.

- Jeg håper at bistanden vil legge mer vekt på å bygge sivil samfunn, holde myndighetene ansvarlige og sikre menneskerettighetene. ■

Lærere dykker dypest

Leserundersøkelse: Bistandsbransjens fagblad leses mer og mer grundig

En fersk Leserundersøkelse blant Bistandsaktuelt abonnenter viser at leserne studerer bladet stadig «grundigere».

LESERUNDERSØKELSE

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Hele 77 prosent av de spurte sier at de leser Bistandsaktuelt grundig – en økning fra 68 prosent i 2005. Ifølge leserundersøkelsen som meningsmålingsinstituttet Synovate Norge utførte i oktober i år, befinner de ivrigste leserne seg i de frivillige organisasjonene.

Undersøkelsen avdekker også tydelig hvordan Bistandsaktuelt blir benyttet i undervisningssammenheng. Lærere synes nemlig å lese mer utførlig enn abonnenter med andre yrker.

– Det er svært gledelig at undersøkelsen avdekker at leserne leser oss stadig grundigere. Kanskje betyr det også at abonnentene ved å ha Bistandsaktuelt faktisk blir mer og mer interessert i bistands- og utviklings spørsmål, sier Bistandsaktuelt redaktør, Gunnar Zachrisen (bildet).

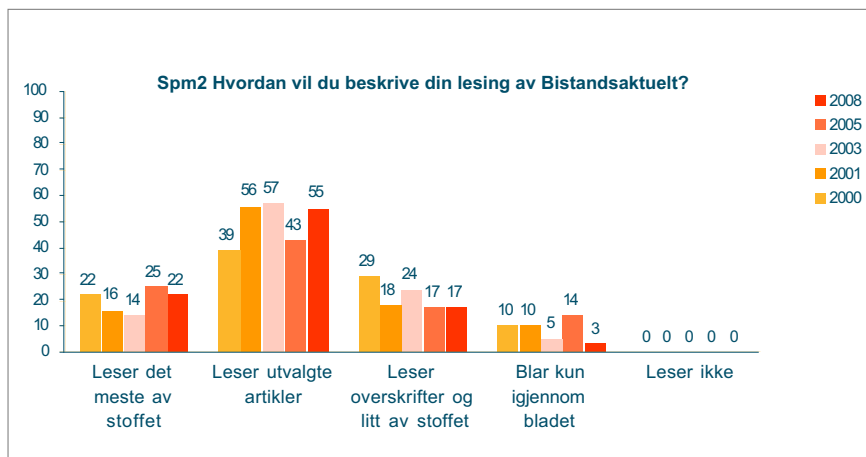

Høy troverdighet. Redaktøren er imidlertid aller mest fornøyd med de gode tilbakemeldingene som leserne har gitt på spørsmål om bladet troverdighet. 79 prosent av de spurte er helt eller delvis enig i at Bistandsaktuelt gir et korrekt og troverdig bilde av norsk utviklingsarbeid. 12 prosent er verken enig eller uenig i dette, 2 prosent av de spurte er delvis uenig i påstanden, mens én prosent er helt uenig.

«Abonnentene synes Bistandsaktuelt gir et mer nøyaktig, pålitelig

Det er blitt flere grundige lesere

Samtlige i vårt utvalg leser i bladet, og et klart flertall (77%) leser det nokså grundig. Andelen "grundige lesere" har økt siden 2005. Dette er en positiv utvikling.

og positivt bilde av norsk utviklingsarbeid enn norsk presse for øvrig. Denne holdningen går igjen i samtlige undersøkelser», skriver Synovate med referanse også til undersøkelsene i 2000, 2001, 2003 og 2005.

Sterk kontrast. Hele 70 prosent av de spurte mener nemlig at den øvrige norske pressen ikke gir et troverdig bilde av norsk utviklingsarbeid.

– Tilbakemeldingene på dette punktet viser at Bistandsaktuelt har en misjon ved at vi gir en grundigere og mer nyansert dekning enn andre medier, sier Zachrisen.

Tross gode skussmål var imidlertid tilbakemeldingen fra leserne om troverdighet enda bedre i leserundersøkelsen for tre år siden. Da var det nemlig seks prosent flere som sa at Norads fagblad ga et korrekt og troverdig bilde av norsk utviklingsarbeid.

” Vi håper at vi bidrar til større interesse for utviklings spørsmål.

Gunnar Zachrisen, redaktør i Bistandsaktuelt.

– På dette punktet er det bare en ting som gjelder – å jobbe kontinuerlig med seriøs uavhengig journalistikk, sier Zachrisen.

Tettere dialog. Han forteller at den største satsingen framover vil være på Bistandsaktuelt nettsider. Majoriteten av de spurte fagbladleserne, 56 prosent, har imidlertid aldri klikket seg inn på www.bistandsaktuelt.no. De spurte svarer enten at de føler at de får den informasjonen de trenger i papirutgaven, at de ikke har tid eller at de ikke kjenner til nettutgaven.

– Tilbakemeldingen i leserundersøkelsen viser at vi har potensielt mange flere brukere av nettutgaven, sier nettedaktør Jan Speed (bildet).

LESERUNDERSØKELSEN

■ Til sammen har Synovate Norge intervjuet 223 av Bistandsaktuelt abonnenter. 50 intervjuer er gjort blant ansatte i Norad og Utenriksdepartementet, 48 intervjuer blant ansatte i et bredt utvalg av frivillige organisasjoner. De resterende 125 intervjuene er blant tilfeldig utvalgte private abonnenter fra abonnementslisten.

■ Bistandsaktuelt utgis av Norad, men bladet er å betrakte som et fagblad for hele bistandsbransjen. Redaksjonen bedriver uavhengig journalistikk. Bladets redaktør – ikke utgiver – er ansvarlig for innholdet i bladet.

Nye nettsider på trappene. Han forteller at det er et arbeid i gang med å gjøre om nettsidene, ikke minst for å bedre brukervennlighet. Når det nye bistandsaktuelt.no blir lansert på nyåret blir nettavisen endret både i innhold og utseende: Dessuten vil interesserte lesere kunne få en varslingstjeneste når nye saker legges ut.

– En slik tjeneste tror vi vil øke antall besøkende. Vi registrerer imidlertid allerede nå at nettsiden brukes som kilde av andre medier. Dessuten viser leserundersøkelsen at bistandsbransjen bruker nettsidene – ikke minst det åpne artikkelarkivet vårt. Her ligger det ti år med bistandshistorie samlet, sier Speed.

Leserundersøkelsen viser at 67 prosent av dem som besøker nettsiden, jobber i frivillige organisasjoner. 70 prosent av private lesere har derimot aldri klikket seg inn på nettsiden. ■

For mer informasjon om leserundersøkelsen – se våre nettsider www.bistandsaktuelt.no.

Turisme skaper arbeidsplasser og utvikling

Han var dypt bekymret, den kenyanske landbruksstudenten Jonathan Nzuma, da han ble intervjuet av CNN i programmet «Inside Africa»: – Politikere har en forpliktelse overfor folk i dette landet. Det holder ikke å sitte i en fet jobb i Nairobi. Her er det reelle problemer som må ordnes opp i, sa han.

Han siktet til at den omfangsrike og høyt betalte regjeringen i Kenya ikke har fått turistene tilbake til landet etter uroen som begynte ved sist årsskifte. Turisme er Kenyas største næring og viktigste inntektskilde. Volden i forbindelse med presidentvalget skremte vekk turistene, noen steder sank besøket med 80 prosent.

Situasjonen i det østafrikanske landet illustrerer turismens økende betydning, også i utviklingsland.

I Uganda, Tanzania, Mosambik og i Zambia legger turister igjen penger og skaper inntekt og aktivitet i lokalsamfunn. Reiseliv krever mye arbeidskraft og gir muligheter som ellers ikke ville vært der.

– Reiser er den beste form for bistand, sa «reise guru» Jens A. Riisnes da turisme og bistand ble diskutert under Internasjonal Uke i Oslo.

Han tar hardt i, men har et poeng.

Tiden overmoden for å avslutte den «rynke-på-nesen»-holdningen som har eksistert i forhold til turisme og utvikling. Naturligvis er det mange miljødiskusjoner rundt å fly, ikke minst klimautslipp, men det er en større debatt enn spørsmålet om å reise eller ikke reise.

Bistanden har mye å bidra med for å utvikle reiseliv. Ikke ved å drive hoteller eller lodger, men ved å bi-

dra til strukturer som igjen gir mulighet til reiseliv.

Et eksempel er Luangwa-parken i Zambia hvor norsk bistand har bidratt til å bevare dyrelivet, bygge veier og infrastruktur, skape bærekraftig landbruk og styrke miljøvernet. Denne parken er en av Zambias største turistattraksjoner og gir levebrød til mange.

Men, turismen er ikke uten mangler, skyggesider og problemer. På samme måte som økonomisk vekst ikke automatisk reduserer fattigdom, er turismen ikke alltid en bidragsyter. Det finnes pakketurer som knapt legger igjen penger på reisemålet. Det kalles «all inclusive» og betyr at alle måltider, overnattinger og tjenester er betalt til et utenlandsk selskap og at reisemålet blir nesten som en kulle.

Bærekraft er en avgjørende forutsetning. Turisme som utarmer og forsøpler reisemålet er ingen tjent med. Det er nok av dyrkjøpte erfaringer med reisemål som er blitt turistifisert, shabby og billig.

Reiseforfatter Arild Molstad skriver i sin bok «Hvor skal vi reise før det for sent?», at han har vært fristet til å tenke på turismen som en omvendt Kong Midas, han som fikk alt han tok i til å bli til gull.

Heldigvis er det ikke slik at alt turismen tar i, blir til søppel. Bevisstheten om klimautslipp, bærekraft, miljøvern og ansvar er blitt mye, mye større i løpet av de siste årene.

Innen tilfeller går bidrag til utvikling og reiser helt over i hverandre. For eksempel arbeider Jomfrureiser og deres kunder med å etablere et skoleinternat for jenter på Sri Lanka.

Den årlige migrasjonen gjennom nasjonalparken Masai Mara i Kenya, hvor mer enn én million gnuer og antiloper beveger seg til grønnere gressganger, fulgt av løver, leoparder og geparder, fikk i år skje uten mengder av tilskuende safariturister. Det spiller neppe noen rolle for dyrene, men for alle de menneskene som lever av turismen, er det dramatisk. ■

” Reiser er den beste form for bistand.

Jens A. Riisnes, reise guru.

Kritiske røster trues til stillhet

COLOMBO (b-a): Borgerkrigen på Sri Lanka raser videre. Over 200.000 mennesker er på flukt. Folk som er kritiske til president Mahinda Rajapaksas krigslinje trues til stillhet.

■ I SRI LANKA:
TORGEIR NORLING

- Du kaster ikke en granat mot noen for å true eller skremme. Dette var et rent drapsforsøk, sier J.C. Weliamuna.

Vi møter den 47 år gamle advokaten på et hemmelig sted i Colombo. Det har gått tre dager siden angrepet som nær kostet han og familien livet.

- Jeg var i ferd med å legge mine to små barn da vi hørte et voldsom eksplosjon. En håndgranat eksploderte like utenfor soverommet i andre etasje. Da politiet kom fant de en granat til som ikke hadde eksplodert, sier han.

Ikke tilfeldig. Det var ikke tilfeldig at J.C. Weliamuna ble angrepet. Han er en av Sri Lankas fremste menneskerettsadvokater, og representerer jevnlig klienter i alt fra kidnappingssaker, politiske drap, korrupsjon og tortur.

- Jeg håndterer 20 til 25 saker som er svært sensitive. Noen er mot forsvarsministeren som er ekstremt mektig, andre er mot hærsjefen. Jeg har en serie saker som omhandler forsvinninger, og så har jeg en rekke saker som omhandler ekstrem polititortur, sier han.

- 90 prosent av sakene mine er sensitive, og angrepet kunne ha kommet på bakgrunn av dem alle, men ser man realistisk på det, hvem er det som har tilgang til håndgranater? spør han.

Tvinges til stillhet. Inntil granatangrepet 27. september hadde Weliamuna aldri opplevd å bli utsatt for alvorlige trusler eller et angrep. I et samfunn hvor stadig flere blir tvunget til taushet, har landets advokater stått frem blant de mest fryktløse og progressive kreftene for rettsikkerhet og menneskerettigheter. Nå tror Weliamuna at situasjonen vil bli annerledes.

- Selv om det har vært vanskelige tider, har advokatene aldri vist frykt i retten. Etter dette kommer det til å bli annerledes. Om granatangrepet ikke blir etterforsket og løst kommer ingen lenger til å ta tak i sensitive saker, sier han.

Jehan Perera, leder for Sri Lankas fredsrad, legger ikke skjul på at situasjonen er ytterst alvorlig.

- For fire år siden var det vanskelig for oss å forstå hvor bra situasjonen i landet hadde blitt som følge av fredsprosessen. Nå finner vi det vanskelig å forstå hvor galt alt har gått, sier han.

I januar trakk Sri Lankas regjering seg formelt fra den norskforhandlede våpenhvileavtalen med LTTE-geriljaen. Da hadde allerede partene vært i en de facto krig i over et år. Siden bruddet har krigen mot tamiltigrene utviklet seg til en full militær offensiv.

- Denne krigen skjedde ikke ved en tilfeldighet. Begge sider bestemte seg for å gå til krig. De mener at det

er bedre å slåss enn å forhandle, sier Perera.

Han mener situasjonen skiller seg fra tidligere forhandlingsbrudd.

- Denne gangen er det verre. Tidligere har myndighetene alltid bremsset krigsmaskinen noe, og hæren var ledet av generaler som mente det ikke var mulig å vinne på grunn av de store menneskelige kostnadene. Nå går krigsmaskinen for fullt og hæren er ledet av en general som vil vinne for enhver pris, sier han.

Full krig. De siste månedene har hæren gjort fremskritt på slagmarken, og står nå like utenfor LTTEs politiske hovedstad Kilinochchi. Om den militære fremgangen fortsetter er et annet spørsmål. Perera mener LTTE nå har sine styrker konsentrert på et lite geografisk område, mens regjeringens styrker er strukket ut over et stort område.

- Mitt tips er at regjeringshæren kommer til å ta Kilinochchi, men etter det kommer de til å få store vanskeligheter. LTTE kontrollerer nå bare 25 prosent av territoriet de en gang hadde. Men de har fortsatt alle våpnene intakt, og det blir også sagt at deres viktigste kampstyrker fortsatt er slagkraftige. LTTEs styrker er altså mer konsentrert og kan slåss bedre, så jeg ser for meg en ny stillingskrig, sier Perera.

Om regjeringsstyrkene likevel skulle klare å kjempe seg forbi Kilinochchi frykter Perera at konsekvensene for sivilbefolkningen kan bli katastrofale.

- De vil bli fanget. Så langt har det vært relativt få sivile tap. De har alltid beveget seg vekk fra kampområdene. Men om regjeringshæren er i stand til å fortsette offensiven vil de ikke lenger ha noe sted å flykte, og det er også sannsynlig at LTTE kommer til å bruke dem som menneskelige skjold.

200.000 på flukt Situasjonen er allerede alvorlig for befolkningen i områdene som er under tamiltigrenes kontroll. FN talsmann Gordon Weiss sier over 200.000 mennesker nå er på flukt på grunn av kampene.

Både FN og andre internasjonale organisasjoner har nå trukket seg ut av konfliktområdene etter at myndighetene ga beskjed om at de ikke lenger kunne garantere deres sikkerhet. Det internasjonale røde kors er de eneste som fortsatt har en liten tilstedeværelse. Weiss hevder flyktningene nå i stor grad må klare seg selv.

- Det er snakk om én prosent av Sri Lankas befolkning, og dette er en befolkning i bevegelse, de er ikke etablert i faste leire. Situasjonen kommer til å forverre seg jo mer tid det går. Folk kommer til å bli mer og mer utmattet. De er fullstendig avhengige av hjelp, sier han.

Weiss legger til at FN har fått igjennom konvoier med nødhjelp til flyktningene. Han antar at de er nødt til å få frem 650 tonn i uka for å dekke behovene.

- Vi trenger minst en konvoi hver uke, men det er ikke lett, for det er kamper og skiftende linjer, og nødhjelpen er nødt til å gå dit befolkningen beveger seg, sier han. ■

Advokat og småbarnsfar **J.C. Weliamuna** opplevde 27. september at en håndgranat ble kastet mot familiens hus.

Hæren er ledet av en general som vil vinne for enhver pris.

Jehan Perera, Sri Lankas fredsrad.

HVEM HVA HVOR I ALL VERDEN?

1. Hvem er dette?
2. Har landet Jordan kyst?
3. I hvilket land heter hovedstaden Rabat?
4. Hva slags fugl er en ara?
5. Hvilken sykdom overføres av tse-tsefluen?
6. Hva heter den norske ambassadøren i Malawi?
7. Fra hvilket parti kommer presidenten i Nicaragua?
8. Hvilken retning innen islam bekjenner 100 prosent av libyerne seg til?
9. Har Niger vært britisk, fransk eller tysk koloni?
10. Hva heter Tanzanias mest kjente naturreservat?
11. I hvilket land praktiseres særlig religionen voodoo?
12. Hvilket er Afrikas mest folkerike land?
13. Hva heter filmen fra 2004 som handler om Che Guevaras reise i Sør-Amerika?
14. Hvilken kjent forsker kom til Galápagosøyene i 1835?
15. Hva slags religiøse statuer kan man se overalt sør på Sri Lanka?

16. Hvilke to land gjør begge krav på Kashmir?
17. Hva heter øverste sjef i Norads svenske motstykke, SIDA?
18. Hvilken by heter Krung Thep på sitt lokale språk?
19. Hva het Kinas siste keiser?
20. Hvilket land omgir Lesotho?

Svarene finner du nederst på siden.

Spørrespalten er laget av **Ba-Musa Ceesay**

TRE EKSPERTNØTTER:

1. Hvor ligger Sargassohavet?
2. Bolivia har to hovedsteder. Hva heter de?
3. Hvem skrev i sin tid boka «Lille land – hva nå?»?

SVAR:

Alt rett: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!

15-19: Verden trenger deg.

10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.

5-9: Ikke så verst.

1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?

0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

1. Sudans leder, president Omar Bashir.
2. Ja.
3. Marokko.
4. Papeøye.
5. Sovesyke.
6. Bjørn Johannessen.
7. Daniel Ortega kommer fra sandinistpartiet (FSLN).
8. Sunnislam.
9. Fransk.
10. Serengeti.
11. Haiti.
12. Nigeria.
13. Motorsykkelkjedebøkerne.
14. Charles Darwin.
15. Buddha-statuer.
16. Pakistan og India.
17. Anders Nordstrøm.
18. Bangkok.
19. Pu Yi.
20. Sør-Afrika.

SVAR PÅ EKSPERTNØTTER:

1. I (det vestlige) Atlanterhavet.
2. Sucre og La Paz.
3. Knut Frydenlund.

Oljefondet retter øynene mot verdens fatt

Finansdepartementet vurderer å øremerke penger til utviklingsland

Det norske oljefondet er blitt kalt en «gullstandard» av FN, og får stadig ros for sine etiske beslutninger. De store investeringene i fattige land har derimot uteblitt, men nå ønsker regjeringen å investere mer penger i Sør.

■ PER-IVAR NIKOLAISEN

- Som stor investor er vi alltid ute etter å diversifisere (spre, red.anm.) porteføljen. Vi er overbevist om at det er mange lønnsomme prosjekter i utviklingsland, sier statssekretær Roger Schjerva i Finansdepartementet.

INVESTERINGER

ØKONOMI

Pensjonsfondet har den siste tiden økt satsingen i utviklingsland. Nå er snart én prosent av investeringene i Afrika. Kritikere har likevel ment at Oljefondet bør bruke enda mer penger i fattige land, og slik bidra til å skape utvikling.

I høringen til nye etiske retningslinjer gir regjeringen svar på tiltale. Finansdepartementet ønsker her å se nærmere på mulighetene for å øremerke en del av fondet til investeringer i utviklingsland.

Ikke bistand. Statssekretær Roger Schjerva understreker overfor Bi-

77 Det er tid for å tenke nytt om risiko.

Roger Schjerva, statssekretær i Finansdepartementet.

standsaktuelt at det skal være samme krav til avkastning på disse investeringene som for plasseringer i rike land. For «hvis ikke, blir det bistand».

- Da er alle tjent med at vi heller bevilger pengene over bistandsbudsjettet. Enten driver vi med bistand, og bruker den beste kompetansen vi har på det - med Norad og Norfund som statens viktigste virkemidler - eller driver vi rene finansinvesteringer, fastslår Schjerva.

Han mener det vil være et demokratisk problem om pensjonsfondet skulle subsidiere utviklingsland med sine investeringer.

- Vi vil da overlate til kapitalforvaltere i Norges Bank å drive bistand, mens slikt må bevilges via

statsbudsjettet og Stortinget, sier Schjerva.

Han viser også til at utviklingsland allerede nå nyter godt av at Oljefondet fokuserer på å tjene penger, og peker på at fondet sluser 90 milliarder kroner inn i neste års statsbudsjett, noe som bidrar til et rekordhøyt bistandsbudsjett på 27 milliarder kroner.

Faremomenter. Statssekretæren mener det er mange faremomenter å ta

Roger Schjerva.

Norsk svartelisting hjalp indiske stammefolk

LONDON (b-a): Det britiske selskapet Vedanta ble kastet ut av Oljefondet og tapte sin konsesjon i indisk høyesterett. Nå fortsetter urfolket i Orissa kampen mot datterselskapet som har tatt over gruvedriften.

■ I STORBRITANNIA: JAN TYSTAD

Nordmenn er populære blant urfolket i den indiske delstaten Orissa. Da det norske Oljefondet trakk seg ut av det britiske gruveselskapet Vedanta i fjor, nevnte indisk høyesterett nordmennenes begrunnelse for å selge seg ut som en årsak til at de bestemte at selskapet ikke fikk bygge ut en bauksittgruve i fjellområdene Niyamgiri.

Det lokale urfolket Dongria Kondh trodde de hadde vunnet, men høyesterett fant en politisk løsning. Retten mente det indiske datterselskapet Sterlite kunne søke om konsesjon.

Kjemper videre. Nå fortsetter Dongria Kondh-folket kampen, denne gangen mot Sterlite.

- De er ukuelige og vil sperre trafikken langs veier og elver for å hindre at gruveselskapet får begynne å grave i deres områder, sier Lindsay Duffield i Survival International, en hjelpeorganisasjon som støtter urfolk.

I begynnelsen av oktober gikk 150 mennesker til aksjon. De blokkerte veiene opp til fjellet hvor det Vedanta-eide selskapet ønsket å starte områdeplanlegging. Selskapets folk truet dem flere ganger, og etter to ukers aksjoner så de seg nødt til å åpne veiene.

Lokale og internasjonale menneskerettsorganisasjoner som Survival og Amnesty støtter den indiske stammen. Lindsay Duffield har bodd sammen med stammefolket i flere uker og er nylig kommet tilbake til London.

Truer livsgrunnlaget. - Lokalbefolkningen fanger fisk og krabber i elvene, men gruvedriften vil endre elvenes løp og forurensning. Gruvedrift vil også ødelegge skogen hvor de henter ved og grønnsaker. Skogen

Oljefondet trakk seg ut av det britiske gruveselskapet Vedanta etter at selskapet gikk inn i urfolket Dongria Kondhs områder i India. Demonstrantene vil ikke gi fra seg en tomme av skogen eller fjellene.

FOTO: SURVIVAL INTERNATIONAL

vil bli hogd ned for å kunne drive overflatedrift. Selskapet vil også ødelegge deres hellige fjell, hevder Duffield.

Dongria Kondh-folket har mange guder, den viktigste er Niem Raja som holder til i disse fjellene.

- Flere eldre kvinner sa de ikke var bekymret: «Niem Raja vil stanse gruvedriften». De yngre mener det må mer til for å hindre gruvedrift, og forsøker å stanse virksomheten ved å sperre veiene for bulldosere og gravemaskiner, sier Duffield.

- De frykter at storstilt gruvedrift skal ødelegge deres levemåte og livsgrunnlag, at de må søke seg til byene og fattigdommen der, sier Duffield som sier at inderne har søkt hjelp fra advokater for å se om høyesteretts beslutning kan omgjøres.

Norsk aksjesalg. Da det norske Oljefondet solgte sine aksjer, fulgte andre selskaper etter. Både Storebrand og den store aksjeforvalteren Martin Currie Investment solgte aksjer for

millioner av kroner.

- Vi solgte oss ut i juni etter å ha vurdert selskapet ut fra våre sosiale og etiske kriterier, opplyser informasjonssjef Egil Thompson i Storebrand. Forsikringsselskapet har en egen avdeling som vurderer hvilke selskaper de skal investere i og hvilke de skal ekskludere. Denne søker råd fra eksperter og hjelpeorganisasjoner over hele verden, og har over 100 selskaper på sin «svarteliste».

Amnesty har sluttet seg til protestene og sier i en uttalelse at det er brudd på menneskerettighetene at 800 personer i tre landsbyer i skal tvangsflyttes.

- Hvis denne gruvedriften settes i gang, vil Dongria Kondh-folket bli utryddet og Vedantas rulleblad vil bli svertet for alltid, sa direktør Stephen Corry i Survival etter dommen i indisk høyesterett.

Ifølge indiske myndigheter bor det 800 mennesker i en rekke landsbyer rundt bauksitt-feltet i Orissa, lokale ledere hevder folketal er omlag 15 000 mennesker. ■

- Jeg har aldri før møtt så bevisste urfolk som Dongria Kondh, sier Lindsay Duffield.

FOTO: JAN TYSTAD

VEDANTA

■ Vedanta Resources er et britisk gruveselskap som utvinner bauksitt, kopper, sink og gull. Selskapet eies av den indiske mangemilliardæren Anil Agarwa som er bosatt i London. Han er en av dem som tapte milliarder av pund på bankkrakket i oktober. Selskapet er et av de største gruveselskapene i India, og er i tillegg aktive i Zambia, Australia og Armenia.

■ Etikkrådet for Det norske pensjonsfond - utland (også kalt «Oljefondet») uttalte at selskapet «mangler interesse for og vilje til å gjøre noe med de alvorlige og langvarige skadevirkningene som selskapets virksomhet påfører mennesker og miljø». Rådet slo fast at 120 familier må tvangsflyttes fra sine hjem dersom selskapet får gjennomslag for sine planer.

hensyn til om Oljefondet for alvor skal vise fram finansielle muskler i utviklingsland. I dag mangler Oljefondet kompetanse på denne typen investeringer. Man søker nå samarbeid med blant annet Verdensbanken, der man for eksempel har kunnskap om å investere i afrikanske selskaper gjennom såkalte unoterte papirer.

- Å investere i utviklingsland innebærer å ta høyere risiko, sier Schjerva.

Han viser til at utviklingsland har mindre velfungerende finanssystemer, med mindre utviklede børser. Det er større politisk ustabilitet, og myndighetenes regler for investeringer kan være uforutsigbare.

Etikk på prøve. - I en tid da Oljefondet taper store penger på sine investeringer i utviklede land, vil det ikke være ønskelig å se seg om etter investeringer i nettopp Afrika, der den økonomiske veksten har vært stor de siste årene og som ikke foreløpig er rammet like hardt av finanskrisa som andre kontinenter?

- Det er tid for å tenke nytt om risiko. Riktignok har vi tjent mye i ti år, og tapt i ett år. Det er derfor ikke grunnlag for å si at strategien har vært feil. Men vi argumenterer for å diversifisere porteføljen ytterligere. I dag er vi inne i 7000 selskaper og 1600 obligasjonsutstedere. Vi bør likevel spre oss mer geografisk og i flere objekter enn vi gjør i dag, sier han.

Det norske pensjonsfondet har fått ros fra både FN og andre for både åpenhet og etiske retningslinjer. Schjerva innrømmer at etikken

vil kunne settes på prøve dersom Oljefondet styrker tilstedeværelsen i utviklingsland. ■

OLJEFONDET

■ «Statens pensjonsfond – Utland» forvaltes av Norges Bank, og het tidligere Statens petroleumsfond. Markedsverdien til fondet var ved juni i år på 1992 milliarder kroner, noe som betyr at det er et av verdens største fond. Kapitalen som er bygget opp stammer i all hovedsak fra inntekter fra petroleumssektoren.

■ Finansdepartementet har forvaltningsansvaret for fondet. Norges Bank står for den operative forvaltningen.

■ Fondets etikkråd gir råd om filtrering og uttrekk. Finansdepartementet beslutter om et selskap skal utelukkes. Dette gjelder selskaper som produserer inhumane våpentyper og selskaper som medvirker til grove brudd eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene, alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner, alvorlig miljøskade, grov korrupsjon eller andre særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer.

■ Per dags dato er 30 selskaper utelukket.

Kilde: Finansdepartementet

Statlige fond bak lukkede dører

Mektige statlige fond har vokst frem i en rekke land de siste årene, særlig i oljerike regioner. De er blitt kritisert for å være lukkede og hemmelighetsfulle.

- Manglende åpenhet er et stort problem. Dette er bakgrunnen for at land som Tyskland og USA er skeptiske til store statlige fond, sier statssekretær Roger Schjerva i Finansdepartementet.

Norge har jobbet internasjonalt for å skape større åpenhet om forvaltningen av fondene. Nylig la Det internasjonale pengefondet frem

nye retningslinjer, riktignok er det frivillig å slutte seg til.

- De såkalte Santiago-prinsippene skal gjøre det mulig for omgivelser og myndigheter å få innsyn i fondenes motiver og handlinger. Dette vil gjøre det lettere for ikke-statlige organisasjoner og medier å følge fondene og stille krav, påpeker Schjerva.

Han viser til at dette er prinsipper som Norge allerede oppfyller, og at det har ikke betydning for Oljefondets forvaltning. ■

- Oljefondet må våge å investere også i MUL-land

Framtiden i våre hender ønsker nye etiske retningslinjer for Oljefondets investeringer.

- Oljefondet må ha en bredere tilnærming i forhold til avkastning. Lønnsomhet må ikke måles bare i kroner og ører. En må også måle sosiale faktorer og miljøfaktorer, sier leder i Framtiden i våre hender, Arild Hermstad.

I dag er det under fem prosent av Oljefondets investeringer som gjøres i utviklingsland.

- Det har gått uendelig trekt å utvide investeringene til nye marke-

der fordi kriteriene i forhold til risiko gjør at mange land i utgangspunktet er utestengte, sier Hermstad.

Så selv om Finansdepartementet lover å øke investeringene i utviklingsland, er det lite trolig at dette vil komme de aller fattigste landene, såkalte minst utviklede land (MUL-land), til gode, mener han.

- Nei, MUL-land vil ikke få disse investeringene. Til det er risikoen i forhold til dagens retningslinjer for høy, sier Hermstad. ■

Island kutter

Den islandske bistanden står for fall etter den økonomiske kollapsen.

Sagaøya har de siste årene gradvis økt sin utviklingsbistand, spesielt til Afrika. Pressetalsmann Urdur Gunnarsdóttir i det islandske utenriksdepartementet understreker at Islands støtte til tusenårs-målene fortsatt er sterk.

- For øyeblikket er det vanskelig å spå med sikkerhet hvilke konsekvenser finanskrisa vil få, men en nedskjæring i bistanden er ikke utenkelig. Men det er helt enkelt for tidlig å si, opplyser Gunnarsdóttir til Bistandsaktuelt.

I budsjettet for 2008 er bistanden på 3,9 milliarder islandske kroner. Før devalueringen av valutaen var dette 433 millioner norske kroner. Ved månedsskiftet tilsvarte det 238 millioner norske kroner.

- Devalueringen vil ramme løfter gitt i utenlandsk valuta. Men vi vil gjøre vårt ytterste for å holde våre forpliktelser, som et ansvarlig medlem av det internasjonale utviklings samarbeidet, fremholder Gunnarsdóttir. ■

Ber rike land holde løftene sine

OECDs generalsekretær Angel Gurría (bildet) har sendt et brev til statsoverhodene i alle OECDs medlemsland hvor han ber om at landene ikke kutter i bistanden til fattige land til tross for finanskrisen. Gurría ber om at medlemslandene i fellesskap forplikter seg til å holde de løftene de har gitt om økt bistand.

- Hvis vi ikke handler nå, kan finanskrisen bli til en bistandskrise, skriver Gurría i sitt brev.

Han advarer mot konsekvensene bistandskutt kan få for de fattige landene i verden.

- La oss ikke gjenta feilene vi gjorde under nedgangstidene tidlig på 90-tallet. Den gang kuttet mange OECD-land i bistanden, det fikk svært negative konsekvenser for utviklingslandene på områder som jordbruksproduksjon, infrastruktur, sosial velferd og politisk stabilitet, skriver Gurría. ■

Planlegger ny frihandelszone i Afrika

På et møte i Ungandas hovedstad Kampala som ble avholdt i slutten av oktober, ble ledere fra 26 østafrikanske og sørafrikanske land enige om å inngå et frihandels samarbeid. Det melder den ugandiske avisa The Monitor. Samarbeidet vil slå sammen tre eksisterende afrikanske handelsblokker: SADC (Southern African Development Community), EAC (East African Community) og COMESA (Common Market for Eastern and Southern Africa).

På møtet ble det vedtatt at en framdriftplan for etableringen av frihandelssonen skal være ferdig i løpet av de neste seks månedene.

Skulle de 26 afrikanske landene klare å nå sitt mål om et felles handelsområde, vil det bety etableringen av den største frihandelssonen i Afrika noensinne. Det vil ha en befolkning på over 527 millioner mennesker og landenes samlede bruttonasjonalprodukt vil ha en verdi på rundt 624 milliarder dollar.

Mwai Kibaki, Kenyas president, sa at møtet representerer i milepæl i afrikansk historie, og at etableringen av dette økonomiske samarbeidet kan bidra til å løfte millioner av afrikanere ut av fattigdom. ■

Mindre vekst også i Kina

Kinesiske myndigheter her iverksatt tiltak for å motvirke den fallende veksten i den kinesiske økonomien. Også giganten i øst har begynt å merke effekten av finanskrisen, først og fremst gjennom fallende etterspørsel etter varene Kina eksporterer.

Nå gir kinesiske myndigheter blant annet skattefordeler til bedrifter som er avhengige av eksport og bankene blir også oppfordret til å gi gunstige lån til denne type bedrifter. Ifølge det kinesiske nyhetsbyrået Xinhua var veksten i den kinesiske økonomien på 9 prosent i tredje kvartal 2008.

Det er en vekstrate de fleste utviklingsland ville være svært fornøyd med, men for Kina er det den svakeste veksten siden 2003. Flere analytikere mener Kina bør ha en årlig vekst på minst 8 prosent hvis man skal unngå raskt voksende arbeidsledighet i byene. ■

Økt vekst har gitt økte forskjeller

Til tross for at den globale sterke økonomiske veksten siden 90-tallet har resultert i millioner av nye jobber, økte forskjellene også i de fleste regioner i samme periode. Som følge av finanskrisa vil forskjellene trolig også fortsette å øke. Det hevdes i en ny rapport fra Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO).

- Denne rapporten fastslår en gang for alle at gapet mellom rike og fattige hushold har økt siden 90-tallet, til tross for økonomisk vekst, sa Raymond Torres som er sjef for ILOs forskningsavdeling.

Som en del av det omfattende arbeidet med rapporten har ILO studert lønninger og økonomisk vekst i 70 land. I rapporten heter det at mens noe forskjell i lønninger er bra for innsats, innovasjon og talentutvikling, så får land med store lønnsforskjeller en rekke problemer. ■

Bistandsboble kan briste

Krisen i rike land kan føre til dramatiske kutt i støtten til verdens fattige

Den økonomiske krisen kan feie beina under internasjonale bistandsløfter. Støtten kan stupe med en tredjedel, og aller verst kan det gå ut over de fattigste landene.

■ PER-IVAR NIKOLAISEN
OG LIV R. BJERGENE

FINANSKRISE

Det er umulig å spå hvor langvarig den globale økonomiske nedturen blir, men vrakdelene fra de rike landenes finansielle havari skyller nå inn over utviklingslandene.

Europeiske og amerikanske økonomier vil trolig importere mindre fra lavinntektslandene. Den eksportdrevne veksten mange utviklingsland har opplevd de siste årene, kan dermed bremse kraftig opp. Hjemsendingen av penger fra utvandrere til Europa og USA kan også bli redusert.

Bistandsboble? Den som tror at bistandsgiverne nå vil trå til for å kompensere for disse tapte inntektene, må kanskje tro om igjen. Allerede før finanskrisa satte inn for fullt, hadde bistanden blitt redusert fra 104,4 milliarder dollar i 2006 til 103,7 milliarder dollar i 2007.

Forsker David Roodman ved Centre for Global Development spår ytterligere kutt. Han har undersøkt hvordan tidligere nedturer påvirker bistanden. Den nordiske bistanden gikk ned for hard landing som følge av bankkrisen i 1991. Børsboblen og eiendoms-kollapsen i Japan på 90-tallet førte til at bistanden ble kuttet med 44 prosent over en syvårsperiode.

– Jo dypere den økonomiske krisen var, jo større ble kuttene i bistanden, sier Roodman.

Forskeren ved den Washington-baserte tenketanken er ansvarlig for «Commitment to Development»-indeksen – en oversikt som viser ulike lands innsats og politikk på utviklingsrelaterte områder som bistand, handel og sikkerhet.

Satt år tilbake. Etter bankkrisen i 1991 reduserte Norge bistanden med ti prosent. Det tok seks år før den var tilbake på samme nivå. Sverige, som ikke hadde oljeinntektene å falle tilbake på, kuttet med 17 prosent, før det begynte å gå opp igjen. Våre naboer nådde det tidligere nivået først i 2000. Finland ble i tillegg til bankkrise rammet av Sovjetunionens fall, og opplevde en svært dyp krise når eksporten falt. I likhet med Japan, der børsen og eiendoms-markedet kollapset på 90-tallet, har Finlands bistand ennå ikke kommet seg opp nivået før krisen slo inn.

Roodman innrømmer at det er vanskelig å spå om fremtiden. De kriserammede landene i dag er ikke nødvendigvis i samme situasjon. Spørsmålet er om eventuelle kutt vil følge den norske utviklingen eller den mer drastiske utviklingen i Finland og Japan.

– Trolig vil det bli noe midt mellom. Jeg vil ikke bli overrasket om bistanden fra de rike landene blir kuttet med en fjerdedel eller en tredjedel i løpet av de neste fem årene, sier Roodman.

Mottiltak. I forrige nummer av Bistandsaktuelt fortalte vi om de store bistandsløftene til de amerikanske

Er det de som må betale regningen når nedgangskonjunkturer rammer den rike delen av verden? Bildet viser fattige flomrammede mennesker i Bangladesh i 2007.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

ØKONOMI

Jo dypere den økonomiske krisen var, jo større ble kuttene i bistanden.

David Roodman, forsker Centre for Global Development.

presidentkandidatene. Obama har lovet å doble bistanden innen 2012, og McCain har sagt at han vil utrydde malaria. Førstnevnte har nå antydning at doblingen ikke vil skje så raskt. Sistnevnte har foreslått å fryse alle budsjettposter i minst ett år – bortsett fra utgifter til det militære, krigsveteranene og velferdsordninger som sykeforsikring.

Løftene kan likevel være med på å bidra til at bistanden i det minste blir opprettholdt på samme nivå, selv om man må se langt etter målet om at de rike landene skal gi 0,7 prosent av bruttonasjonalinntekten. Samtidig har Storbritannia lovet forsterket innsats for å øke bistanden i tråd med de internasjonale målene.

Gjeldsslettekampanjen Jubilee 2000 førte til økt oppslutning om bistand i USA. Høyresiden i amerikansk politikk støtter særlig bistand til humanitære formål. PEPFAR-programmet til aidsbehandling har fått stor oppmerksomhet.

– Det kan være vanskelig å kutte her når velgerne er inneforstått med at dette vil føre til at folk blir

tatt av behandling og dør, sier Roodman.

Egobistand? Verdensbankens sjeføkonom for Afrika, Shantayanan Devarajan, bekrefter at nedgangen i den globale bistanden på 90-tallet kan være koblet til den økonomiske tilbakegangen i begynnelsen av tiåret. I sin blogg viser han imidlertid til bankens forskning som forteller at størrelsen på bistanden også er avhengig av andre faktorer enn den økonomiske situasjonen i giverlandene.

Krigen mot terror, bundet bistand, støtte til tidligere kolonier og kampen mot kommunisme under den kalde krigen er alle eksempler på bistand som ikke først og fremst var motivert i å skape utvikling. Slik bistand i egeninteressens navn er en del av den generelle utenrikspolitiske strategien.

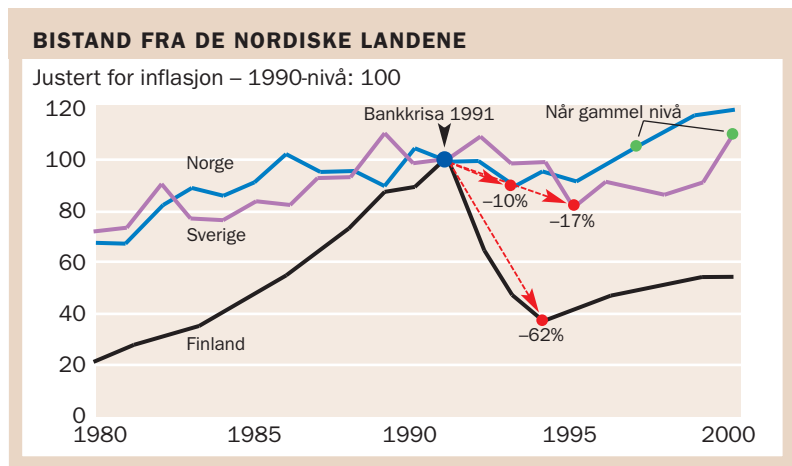
Roodman tror vi vil se en vridning mot denne typen mindre fattigdomsmotivert bistand. I dag topper Irak lista over land som mottar mest bistand fra USA. Landet følges av Afghanistan, Sudan, Colombia, Pakistan, Jordan, Egypt, Kenya, Uganda og Etiopia. Av disse ti vil de afrikanske landene stå lagelig til for hugg.

– Bistanden til Colombia er motivert av kampen mot narkotika. Mye av Irak-bistanden vil bli overført til Afghanistan. En nær alliert som Pakistan vil trolig heller ikke oppleve kutt. Jordan og Egypt er viktige samarbeidspartnere i det oljerike Midt-Østen, påpeker Roodman.

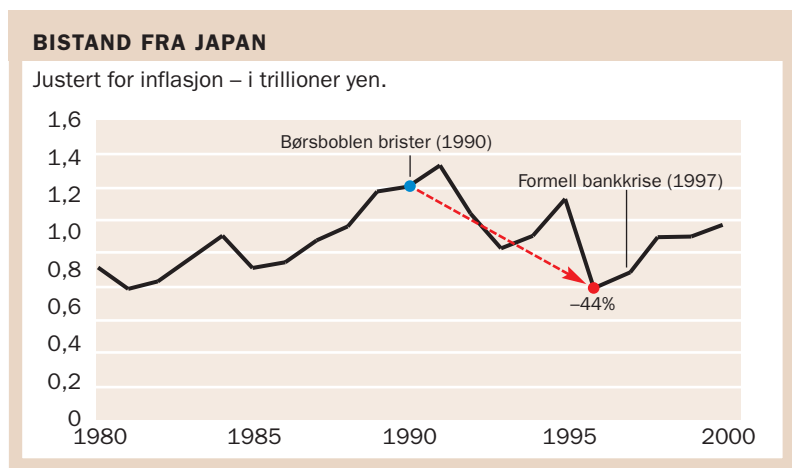
Redningsplanke? På årsmøtene til Det internasjonale pengefondet (IMF) og Verdensbanken nylig oppfordret finansministrene de to institusjonene til å øke bistanden til utviklingsland som følge av krisa. President Robert Zoellick i Verdensbanken mente at krisa kunne være et alvorlig «tipping point» for Afrika.

– Dette er en menneskeskapt katastrofe. Ansvaret for å få bukt med denne ligger hos oss alle, sa Zoellick.

Roodman peker på at IMF sitter på store pengesummer etter mange år med økonomiske oppgangstider. Store utviklingsland som Argentina og andre lånetakere har for lengst nedbetalt gjelda si. Det tidligere så «arbeidsledige» fondet har for øyeblikket 200 milliarder dollar på bok. Pengene kan fylle hullene som de bilaterale giverne eventuelt etterlater seg.

KILDE: CENTRE FOR GLOBAL DEVELOPMENT

KILDE: CENTRE FOR GLOBAL DEVELOPMENT

- Det er sannsynlig at mye av disse pengene vil bli lånt ut til utviklingsland, sier Roodman.

IMF understreker at lånene vil være uten de mange kravene som fulgte med på 80- og 90-tallet. Bruken av såkalt kondisjonalitet har høstet mye kritikk, og svekket fondets stilling i flere utviklingsland.

- Selv om det blir færre krav, er det helt klart at IMF på ny vil bli en mektigere institusjon enn fondet har vært de siste årene, mener forskeren ved Centre for Global Development.

Positivt? Noen vil hevde at et kutt i bistanden vil være til det beste for utviklingslandene, en unik mulighet til å komme ut av den mye omtalte bistandsavhengigheten. Roodman mener det blir feil å generalisere fordi bistand er så mangt.

- Mye bistand blir sløst vekk til dårlige formål. Den kan også redusere ansvarligheten politikerne bør føle overfor sitt eget folk, i stedet blir ledelsen ansvarlig overfor givene. På den annen side handler bistand også om noe så praktisk som tilgang til aidsmedisin eller bedre avlinger for fattige bønder. Det vil være synd hvis Afrika mister sin grønne revolusjon som følge av finanskrisen, fastslår Roodman.

Bekymring. Internasjonale bistandsorganisasjoner er bekymret for finanskrisa og de negative konsekvensene den kan få for bekjempelsen av fattigdom.

- Redningspakken til forsikringsselskapet AIG alene koster nesten 123 milliarder dollar. Det er 18 milliarder dollar mer enn det givelandene gir i bistand til utviklingsland, og dobbelt så mye som det pengebeløpet en antar trengs for å nå FNs tusenårsmål, skriver Amnesty International, den britiske bistandsorganisasjonen Oxfam International, Plan International, Green-

peace og Care International i en felles pressemelding.

- Givere må ikke gjøre bistand til utviklingsland som det første offeret for den økonomiske krisen, sier kampanjedirektør og talskvinne for Oxfam, Celine Charverait.

Bistandsorganisasjonene mener handlekraften rike land har vist for å demme opp for finanskrisa, står i skarp kontrast til de mange brutte bistandsloftene. Givelandene lovet for eksempel tidligere i år 12,3 milliarder dollar i bistand for å hjelpe land og folk som sliter som følge av matvarekrise. Men spriket mellom bistandslofter og utbetaling er stort. Ifølge Oxfam er det så langt kun blitt bevilget om lag én milliard dollar.

FNs organisasjon for mat og landbruk, FAO, offentliggjorde tidligere i høst tall som viser at ytterligere 75 millioner mennesker i 2007 falt under fattigdomsgrensen som følge av høye mat- og energipriser. Ifølge FN lever om lag 923 millioner mennesker i verden i dag under fattigdomsgrensen. ■

Tanzania merker allerede finanskrisa

■ I TANZANIA: KIZITO MAKOYE

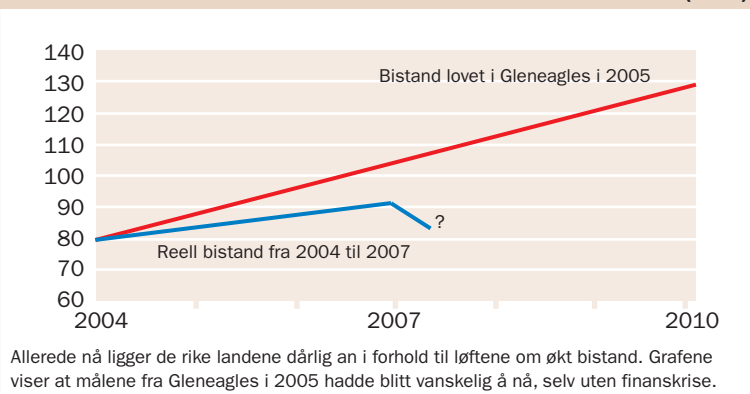
DAR ES SALAAM (b-a): Stormen i de internasjonale finansmarkedene har nådd bekymrede økonomer og forretningsfolk i Afrika.

Den anerkjente økonomen Haji Semboja ved Economic Research Bureau i Dar es Salaam forteller at den pågående krisa allerede rammer viktige sektorer som industri og turisme. Han sier Øst-Afrika vil oppleve en kraftig nedgang i turister og svekket etterspørsel etter råvarer. Utenlandsinvesteringene vil trolig også gå ned.

Tanzania mottok 719.031 turis-

Ordforklaring:
Altruisme – giverglede motivert ut fra nestekjærlighet (uten egeninteresser)

FAKTISK BISTAND I FORHOLD TIL HVA GIVERNE HAR LOVET (ODA)

KILDE: CENTRE FOR GLOBAL DEVELOPMENT

- Solidaritet vil virke dyrere

Økonomiprofessor Kalle Moene tror bistanden vil få trangere kår, og peker på at pengene sitter løsere når stormen rammer naboens hus.

- Den kollektive altruismen er utsatt for hardt press. Solidariteten vil fortone seg dyrere, sier Moene.

Utviklingslandene har bare sett starten på den økonomiske krisen. Det vil bli dyrere å låne penger. Økonomiprofessoren peker på at mange land allerede har problemer med å håndtere gjelden sin under normale forhold.

Moene synes Island er et interessant tilfelle, og hevder at finanspolitikken på øya har vært ledet av folk uten ballast, uten motforestillinger. Likevel står hjelpepakken i kø for å hjelpe landet ut av den selvforskyldte krisa.

- Vi må ikke glemme at isleddingene tross alt tåler krisa bedre enn folk i Senegal. Samtidig er det åpenbart at deler av det islandske samfunnet selv har skyld i krisa. Man kan ikke si det samme om folk i

Senegal. De som kommer til å bære den tyngste byrden har aldri vært med på beslutningene som førte til krisa.

Viljen til å hjelpe Wall Street og et land som Island ser så langt ut til å ha vært større enn viljen til å gjøre noe med den kroniske fattigdommen i verden.

- Identifikasjonen med isleddingene er større. De lever under samme sosiale kår som oss, og den geografiske avstanden er liten. Vi nordmenn kunne ikke vært rammet av kronisk fattigdom, slik folk i utviklingsland opplever.

Motivasjonen til å bla opp penger er større dersom målet er å løse det som ansees som et midlertidig problem.

- Den brå endringen appellerer til hjelperen i oss, på samme måte som vi gjerne gir mye penger til akutt hungersnød. Den kroniske katastrofen, verdens fattigdom, har ikke den samme appellen. ■

Solheim maner til økt innsats

Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim kalte nylig eksperter inn til krisemøte for å debattere finanskrisens konsekvenser for miljø og utvikling. Der påpekte han at ideen om at USA kunne regjere verden alene, var «likvidert» - død var også ideen om at markedet regulerer seg selv til alles beste. Han håper det internasjonale samfunnet kan be-

nytte anledningen til å samarbeide om å løse viktige verdensproblemer og skape en grønn og utviklingsrettet fremtid.

- Vi må ikke akseptere at man bruker dette som unnskyldning for å gi mindre bistand. Tvert imot blir bistanden enda viktigere som følge av finanskrisen og konsekvensene for fattige land. ■

ter til landet i forrige finansår. Semboja antar at tallet vil synke med 30 prosent. Den usikre finansielle situasjonen presser forbrukerne til å spare i stedet for å dra på ferie, påpeker Semboja.

Ifølge øst-afrikanske analytikere har finanskrisa gjort inflasjonen som allerede er ille på grunn av høye matvarepriser, enda verre.

- Det vil trolig bli en reduksjon i utenlandsk bistand, dyrere å få lån til investeringer og en nedgang i hjemsending av penger, spår Yvonne Mhango, leder for forskningsavdelingen i Standard Bank.

Selv om regjeringen i Tanzania

velger å være optimistisk på vegne av landets økonomi, rammer krisen lokale selskaper som har sine hovedkunder i USA.

Cami Apparel Tanzania, et selskap som eksporterer bomull og klær til USA, opplever allerede følgene av den amerikanske kredittmangelen etter at deres største kunde reduserte ordrene drastisk. Selskapet med 700 ansatte blir nå nødt til å nedbemanne.

- Vi har mistet 40 prosent av våre eksportinntekter, og er usikker på hvordan klesmarkedet vil utvikle seg, sier administrerende direktør Tony Vandamme. ■

Vi må ikke glemme at isleddingene tross alt tåler krisa bedre enn folk i Senegal.

Kalle Moene, økonomiprofessor.

Det vil trolig bli en reduksjon i utenlandsk bistand.

Yvonne Mhango, leder for forskningsavdelingen i Standard Bank.

Bistandsorientalismen

Av Anders Breidlid

BISTAND

Mens mange nordmenn har vært mest opptatt av «høye» bensinpriser, kommer bekymringsmeldingene om at de fleste land i Sør ikke klarer å nå FN's tusenårsmaal. Det gjelder spesielt målet om å redusere barne- og barseldødeligheten, men også målet om grunnskolegang for alle er i faresonen. Lyspunktet er at det blir færre ekstremt fattige i verden. Samtidig sakker Afrika sør for Sahara etter, selv om det er kanskje den regionen som over tid har mottatt mest bistand. Bistandskjendisen Jeffrey Sachs skriver at vi har de ressursene som skal til for å nå tusenårsmaalene og at vi også vet hvilken politikk som virker. Erik Solheim sier noe lignende. Mon det.

Poenget er nok heller at vi ikke vet hvilken politikk som virker, i hvert fall ikke i Afrika sør for Sahara.

Kunnskapen som har vært brukt i bistandssammenheng i over 40 år, med mer eller mindre variasjoner, har ikke virket etter intensjonene. Hva er grunnene? Svaret er selvfølgelig komplekst, og det er neppe bare et spørsmål om ressurser. Kanskje er det nødvendig å spole litt tilbake og stille mer grunnleggende spørsmål rundt hele bistandsdiskursen. Hva er ideologien bak? Videreføres den grunnleggende sivilisatoriske overlegenhetstenkingen som kom til uttrykk i kolonialismen, også i bistandssammenheng?

Edward Saids orientalismebegrep avdekket omfanget av Vestens prosjekt om materiell, politisk og ideologisk underordning av den

KRONIKK

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes tgh@norad.no. Teksten bør ikke overstige 8500 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

ikke-vestlige verden. Vestens ubegrensede tro på at den kan snakke sant om De andre, har hatt som konsekvens at De andre ikke har kunnet representere seg selv, de kunne bare representeres av oss. Dermed er forståelsen av Sør blitt tolket gjennom Vestens briller og formidlet som den eneste sanne forståelsen. På samme måte kan en spørre om ikke også vestlig bistand bidrar til å sementere bildet av De andre, og samtidig sementere forestillingen om at utvikling eller endring bare kan skje slik det har skjedd hos oss.

Den vestlige bistandspolitikken er tuftet på en modernistisk, «rasjonell» utviklingsideologi med fokus på økonomisk vekst, noe som jo ikke er uproblematisk gitt den økologiske krisa og den globale oppvarmingen vi nå er vitne til. Vesten er ikke desto mindre premissleverandør for bistanden fordi den sitter på pengesekken, uansett hvor mye snakk det er om partnerskap og lokal deltakelse.

Bistandsorientalismen kommer ikke minst til uttrykk i bistanden til skole og utdanning i sør. Det er stor ighet om at utdanning er viktig for utvikling, men bistandsaktørene er seg lite bevisst at utdanningssystemene baserer seg på en vestlig utdanningsideologi der afrikanske språk, kulturer, religioner og livsforståelse i liten grad

Bistanden står overfor store verdimeessige utfordringer som ikke bare kan avfeies med henvisning til den vestlige rasjonalitets overlegenhet.

preger skolehverdagen. Ikke å undres over at terskelen for læring er høy for barn som kommer til en skole som de er kulturelt fremmedgjort fra. Neppe særlig utviklingsfremmende er det heller.

Samtidig har afrikanerne utviklet en kulturell motstand mot trykket fra nord som bistandsaktørene i liten grad har tatt høyde for. De mislykkede bistandsintervensjonene viser med all mulig tydelighet at afrikanerne ikke «kjøper» alle bistandsrådene, i hvert fall ikke dersom de går på tvers av afrikansk kultur og livsforståelse.

Planer og mål som for oss synes fornuftige og utviklingsfremmende, når ofte ikke fram til en befolkning som i liten grad er preget av modernitet og en sekulær livsforståelse. Denne erkjennelsemessige kløften er kanskje det mest underkommuniserte aspektet ved bistanden. Skillet mellom det spirituelle og det verdslige er mer eller mindre ukjent i Afrika der naturen, mennesket og det spirituelle utgjør en naturlig enhet.

Dette bidrar til andre prioriteter enn vi er vant med i Europa. Hva som er uforståelig for det sekulære Europa, er hvordan alle deler av den menneskelige eksistensen, fra det politiske og sosioøkonomiske til det spirituelle påvirker hverandre. Selv ikke blant Afrikas elite, utdannet i Vesten, er en sekulær, vestlig rasjonalitet fremtredende.

I den spirituelle sfæren spiller forfedrene en viktig rolle og er garantister for at den sosiale og moralske verden ikke kollapser og at solidaritet med gruppen opprettholdes.

Debatten om sekularismens hegemoni i Norge reflekterer på mange måter den samme kløften som i Afrika mellom to erkjennelsemessige regimer. Dersom kommunikasjonen i Norge mellom etniske og ikke-etniske nordmenn ofte er vanskelig fordi brillene vi ser verden gjennom er så forskjellige, er det forståelig at Vestens bistand og dens underliggende logikk oppfattes annerledes av mottakeren i Afrika.

Dermed er det ikke så rart at bistanden ikke får den effekt som den vestlige givener tenker seg. Bistanden står derfor overfor store verdimeessige så vel som kommunikasjonsmessige utfordringer som ikke bare kan avfeies med henvisning til den vestlige rasjonalitets overlegenhet.

Et eksempel er forsøket på å bekjempe hiv/aids, som jo er en alvorlig trussel mot enhver form for utvikling. Mange av tiltakene i Afrika sør for Sahara, ofte sponset av vestlige givere, har vært preget av en vestlig rasjonalitet og forståelseshorisont.

Det er antagelig en viktig grunn til at tiltakene så langt stort sett bare har vært vellykkede på informasjons- og kunnskapsplanet, men ikke i forhold til endret adferd. Det henger sammen med adferdens dype forankring i kulturelle praksiser og sosioøkonomiske realiteter.

Det viser seg altså nødvendig å ta utgangspunkt i og forstå årsakene til at adferd ikke lett kan endres trass i all verdens medisinske kunnskap.

Når afrikanerne har valgt mellom å la vestlig kunnskap eller tradisjonelle praksiser og kunnskap bestemme adferden, faller valget ofte på det siste fordi en fravikelse av tradisjonell adferd har store konsekvenser for hvilken posisjon man får i samfunnet, for identiteten og for den eksistensielle tryggheten. Her kommer blant annet faktorer knyttet til religion og religiøse praksiser inn.

Det betyr selvsagt ikke at bistandsaktørene ikke skal arbeide for endring der kulturen og religionen spiller på lag med reaksjonære eller undertrykkende strømninger, men det betyr at bistanden, dersom den skal lykkes, må ta på alvor afrikanernes kulturelle og verdimeessige motstand mot vestlig hegemonisk rasjonalitet. Spørsmålet må i større grad stilles om mottakernes egen forståelse av verden kan utnyttes konstruktivt i kampen for en bærekraftig utvikling i Afrika. Det er en gryende forståelse for det i kampen mot hiv/aids, og vi vet at lokal kunnskap innen jordbruk, helse og skogbruk kan bidra til bærekraftighet. Bistandsaktørene må erkjenne at verden kan sees gjennom forskjellige briller, og at bistandens rasjonelle briller i liten grad har gitt det klarsyn som skal til for å få Afrika sør for Sahara ut av den krisa det befinner seg i. ■

Mange av tiltakene mot hiv/aids i Afrika har vært preget av vestlig rasjonalitet og forståelse. Det er trolig en viktig grunn til at man ikke har lyktes i å endre folks atferd, mener artikkelforfatteren. Bildet er fra en aidskampanje i Zambia

FOTO: SØRVIS

Anders Breidlid er professor i internasjonal utdanning ved Høgskolen i Oslo.

Obama-mania

Av Christine Afandi Agalomba

TANZANIA

Når dette skrives er det fire dager til valget i USA. Snart vil alle vite om Barack Obama er blitt USA neste president og verdens trolig mektigste mann. La meg ta sjansen på å arbeide ut fra hypotesen om at Barack Obama er president i USA. Det har uansett de fleste kenyanere for lengst tatt for gitt. Obama blir gitt de mest fantastiske egenskaper og ingen her kan en gang forestille seg at John McCain vil få stort flere stemmer enn fra sin egen familie. Sarah Palin trekker heller ikke opp. Hockeymødre står svakt i Afrika.

Baraka betyr «velsignelse» både på arabisk og swahili. Fornavnet er vanlig i Øst-Afrika, der et velskapt barn er en velsignelse. Og en velsignelse er Obama-feberen blitt for mange. I Kisumu i Kenya, ikke langt fra hjemstedet til Obamas bestemor, er alle varer og tjenester med Obama-tilknytning super populære.

- Tidligere ville ingen ha kalenderne mine. Jeg måtte gå rundt hele dagen og nærmest tvinge dem på folk. Etter at jeg heftet et bilde av Barack Obama på kalenderen forsvant alle på noen få timer. Alle skulle ha «Obama-kalender», forteller 15 år gamle O'chieng som nå har satt opp et eget kalenderutsalg i Oginga Odinga Street. Stadig dukker det opp nye Obama-busser i gatene og Obama-t-skjorter er noe av det mest trendy man kan gå med.

Hva betyr så «vår bror» Barack Obama for Kenya og Afrika? Han vil ikke fylle igjen hullene i landeveiene våre, han vil ikke komme med mat til våre fattige, han vil ikke betale skolepengene for barna og heller ikke bistå med bygging av sykehus, skoler og vann-

En dame i Nairobi kjøper en plakat av Barack Obama. Obama-feberen har nådd nye høyder i Kenya. Bilder og kalendere av presidentkandidaten selger som hakka møkk.

FOTO: SCANPIX

SETT FRA SØR

Christine Afandi Agalomba er korrespondent for The East African i Kenya.

anlegg, sier noen. Nei vel, men kanskje vil han endre USAs politikk til å ta et større globalt ansvar og kanskje vil Obama ha et helt spesielt hjerte for Kenya. Der hans bestemor Sarah og annen familie bor i dag, og der faren ble født i 1936. Noen av oss har også lagt merke til at Obama-familien hører til luo-stammen og

har i perioder vært i konflikt med landsfader Kenyatta. Men dagens Barack Obama er allment godtatt på tvers av alle stammegrensene i Kenya og andre land. Han er altså et allment godtatt forbilde og vil kunne bli en potensiell fredsskaper i mange av konfliktene på vårt kontinent.

Nå er vel egentlig ikke alle de lokale forventningene til Obama som president så enormt store. På spørsmålet «Hva vil Kenya vinne på at Obama blir president?» er det typiske svaret: «Hva vil vi tape

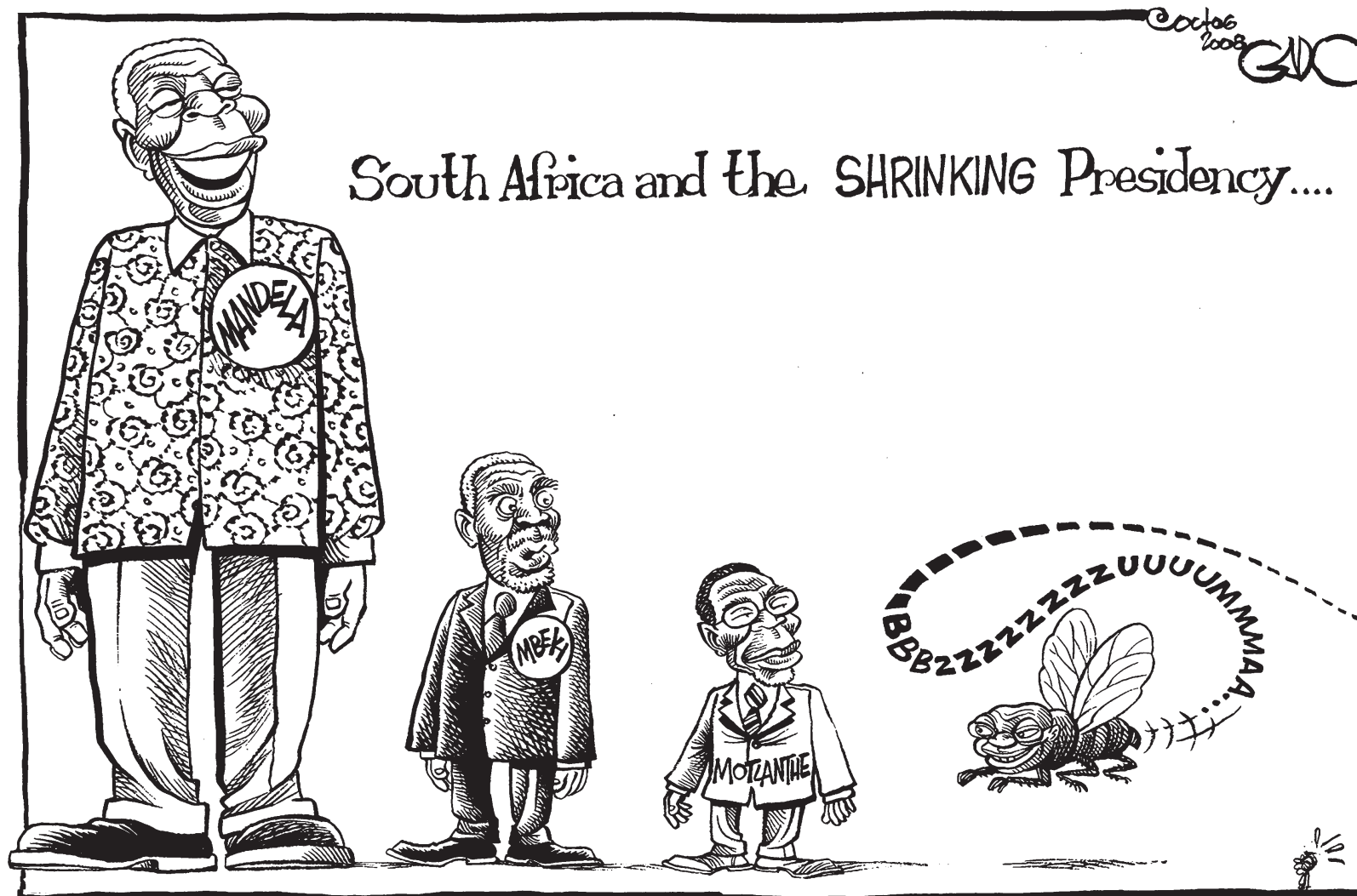
på det?». Men andre har helt andre vyer. De tror Obama kan få Kenya ut av en bølge av negativ omtale etter valgopptøyene tidligere i år. Obama kan også gi positive assosiasjoner til produkter fra Kenya og ikke minst til Kenya som reisemål.

Er det så noe som tyder på at Barack Obama bryr seg om Kenya i det hele tatt? Ja faktisk. Da Obama besøkte farens hjemland sist i august 2006 tok han i en tale ved universitetet i Nairobi et kraftig oppgjør med nepotisme og korrupsjon i landet.

- Det er helt håpløst å tro at målet med politikk er å kanalisere samfunnets goder til en familie, en stamme eller en gruppe av befolkningen. Slike handlinger ødelegger nyskaping og positive relasjoner i et samfunn. I stedet for å starte ny, sunn forretningsvirksomhet kommer folk seg fram ved hjelp av bestikkelser. Dette gjør at nabo står mot nabo og hele samfunnet hindres i en positiv utvikling, sa Barack Obama til studenter og andre framtrøtte. Mye tyder dermed på at Obama har forstått ganske mye av samfunnsutviklingen i Kenya, og at den hjelpen og støtten som muligens kommer vil bli gitt med betingelser om å ordne opp i korrupsjon og nepotisme først.

Det viktigste med Barack Obama er nok at vi i Kenya har fått noen å være skikkelig stolte av og som gir oss en god følelse. Trass i en hard og skitten valgkamp har Obama stått fram som en hardarbeidende, ærlig og sterk person. Den beskrivelsen passer også på mange i Kenya og Afrika, men er dessverre langt unna typiske beskrivelser av afrikanere i vestlige medier. Derfor vil vi så gjerne at vår helt Obama skal være så afrikansk som mulig. ■

: GADOS VERDEN

Tanzanianeren Godfrey Mwambwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Tanzania – en union å lære av?

Av Gunnar Garbo

LITTERATUR

Professor Issa G. Shivji, *the Grand Old Man* blant rettslærde ved Universitetet i Dar es Salaam, har i år tatt opp de afrikanske samlingsproblemer i boka *Pan-Africanism or Pragmatism*. Shivji gir Kwame Nkrumah rett i at afrikansk samling ikke vil lykkes uten et dristig engangstiltak. Det er ingen uventet slutning fra en tenker som er sterkt forankret i marxistisk analyse.

Først og fremst er boka likevel en kritisk historisk gjennomgang av the United Republic of Tanzania – unionen mellom Tanganyika og Zanzibar – som Shivji ser som det eneste varige resultat av de første pan-afrikanske initiativene. Hans dokumentasjon av hvordan forholdet mellom Zanzibar og ledelsen på fastlandet utviklet seg og hvilke spenninger unionen har skapt, er verd å studere for enhver som er interessert i Tanzanias politikk.

Det dreier seg om en særegen sammenslutning. Tanzania har i dag om lag 35 millioner innbyggere. Av dem er bare en million zanzibarere. Mens Tanganyika hadde vært et britisk protektorat, var Zanzibar et sultanat under arabiske Oman. I 1964 skjedde det et blodig opprør

BOKANMELDelse

Issa G. Shivji

Pan-Africanism or Pragmatism?

Lessons of Tanganyika-Zanzibar Union.

Mkuki na Nyota Publishers, Dar es Salaam, 2008

mot sultanen. Det nye regimet hadde kommunistiske innslag med tilknytning til Øst-Tyskland. Politiske ledere i vest fryktet for «et nytt Cuba» på den afrikanske østkysten. Både USA og Storbritannia la press på Tanganyikas president Nyerere for å få ham til å tøyte revolusjonsgjengen ved en sammenslutning med Zanzibar. Det er ingen tvil om at presset ble en ekstra drivkraft i tillegg til den panafrikanismen Nyerere selv betonte.

I alle fall ble Nyerere og Zanzibars president Abeid Amani Karume enige om å danne unionen Tanzania. Innenfor unionen beholdt Zanzibar sitt eget revolusjonsråd, sin egen president og et utstrakt indre selvstyre. Unionens styrende organer er samtidig styringsorganer for fastlandet, ikke særlig forskjellige fra hva de var før samlingen, bortsett fra at også Zanzibar er blitt representert, for øvrig litt i overkant i forhold til folketallet. I praksis er

Les en utvidet versjon av denne anmeldelsen på www.bistandsaktuelt.no

Tanzania derfor en union som bare har én delstat.

De politiske skillelinjene i øriket har historiske røtter. På hovedøya Unguja kjenner storparten av befolkningen seg fortsatt i slekt med sine frender på det afrikanske fastlandet. De stemmer gjerne på regjeringspartiet CCM. På den nest største øya Pemba er det store flertallet shirazi, etterkommere av afrikanere som er kommet dit så langt tilbake at de føler seg som zanzibarere. Sammen med folk som har arabisk avstamning på begge øyene stemmer de i det vesentlige på opposisjonspartiet CUF og slutter opp om kravet om løsrivelse fra unionen. I hvert av Tanzanias tre valg siden flerpartistyret ble innført har stemmene delt seg jevnt mellom de to partiene. Det betyr at det ikke skal mye valgteknisk regi til for å vippe resultatet i ønsket retning. Hver gang har det vært heftig strid om valgoppgjøret på Zanzibar og gjentatte tilfelle av voldsbruk. Forsøkene på å skape en felles regjering mellom de to har hittil mislykkes.

Shivji mener at når etniske og religiøse forskjeller politiseres (afrikanere, arabere og shirazi, kristne og muslimer), blir skilnadene til konfliktfylte motsetninger. Den lærdommen han trekker for panafrikanismen er at samlingen må skje i full åpenhet, med fri folkelig medvirkning. Særlig legger han vekt på prinsippene om maktfordeling, kontroll med maktutøvelsen, frie valg, grunnlovfestede menneskerettigheter og skille mellom stat og partier.

Et vesentlig nytt argument for panafrikanisme ser Shivji i nyliberalismen, som har gitt de gamle kolonimaktene et nakketak på avhengige og gjeldstyngete afrikanske land. Han ser liten mulighet til reell frigjøring for Afrikas folk uten at kontinentet samler seg til et politisk fellesskap overfor omverdenen. Det siste års hendinger har styrket dette argumentet. ■

Gunnar Garbo er tidligere stortingspolitiker for Venstre og tidligere ambassadør i Tanzania.

Tre ledige stillinger i utenlandsavdelingen.

Se mer på våre nettsider:
www.utviklingsfondet.no/stillinger

UTVIKLINGSFONDET
SÅR HÅP

Utviklingsfondet søker DAGLIG LEDER

Spennende lederjobb for deg som er opptatt av miljø- og utviklingsproblemer

Utviklingsfondet søker ny daglig leder som kan være med og videreutvikle en organisasjon i vekst. Vi ønsker en person med gode lederegenskaper, som kan bidra til å inspirere og motivere en høyt kvalifisert stab og som har et sterkt engasjement for Utviklingsfondets verdier og arbeid.

Den nye daglige lederen bør ha evne til strategisk arbeid, kommunisere godt, sikre at arbeidet vårt holder et høyt faglig nivå, og bidra til at organisasjonen opprettholder og utvikler sin status som sentral målbærer for fattige bønder i Sør, for matsikkerhet og for ivaretagelsen av miljøet.

Kontakt rådgiver Siri Skauge (mobil 90 09 12 24, epost siri@hodejegerne.no) for mer informasjon om stillingen. Se også www.hodejegerne.no for full utlysningstekst.

Hodejegerne
Møllerstad & Christiansen

KIRKENS NØDHJELP

Avdelingsjef utviklingspolitisk avdeling

Kirkens Nødhjelp søker etter en fleksibel og resultatorientert person med bred kompetanse og erfaring fra bistand og politisk arbeid til å lede vår utviklingspolitiske avdeling. Avdelingen arbeider med politisk beslutningspåvirkning, herunder å utvikle policy og posisjoner på utviklingspolitiske spørsmål.

Søknadsfrist: 16. november 2008

Se fullstendig utlysningstekst og søkeprosedyre:
www.nca.no – jobbmuligheter/ledige stillinger

Utviklingsfondet er en miljø- og utviklingsorganisasjon med tretti års erfaring med å kombinere miljø- og utviklingstiltak i konkrete selvhjelpsprosjekter i Mellom-Amerika, Asia og Afrika. Utviklingsfondet deltar også aktivt for å endre de politiske og økonomiske rammebetingelsene som skaper og opprettholder fattigdom, eller ødelegger miljøet. Vi bidrar med informasjons- og policyarbeid i Norge og internasjonalt. Utviklingsfondet har i år en omsetning på ca 75 millioner kroner og en stab på 25 personer på hovedkontoret i Oslo.

Jobb i Regnskogfondet?

Raseringen av verdens regnskoger er en av vår tids største miljøkatastrofer.

Regnskogfondet er en av Europas ledende organisasjoner i arbeidet for å bevare regnskogen og styrke regnskogsbeboernes rettigheter.

Regnskogfondet er inne i en dynamisk vekstfase. Virksomheten er i rask utvikling, og erkjennelsen av regnskogens betydning for klimaet innebærer historiske muligheter og utfordringer. Vi har økende behov for kompetente og engasjerte medarbeidere innenfor

- Policy- og klimaarbeid
- Prosjektarbeid
- Informasjonsvirksomhet

Vi har umiddelbart behov for én fulltidsstilling. Se full utlysning på www.regnskog.no og følg med i tiden som kommer. Første søknadsfrist 21. november.

NOTISER

Burma reiser seg etter syklonen

Det er nå seks måneder siden syklonen Nargis slo inn over Burma og kostet 130.000 menneskeliv. Siden katastrofen har organisasjonen Care hjulpet over 288.000 mennesker i 214 landsbyer i Yangon og Ayeyarwaddy-deltaet.

- Syklonen Nargis var den verste naturkatastrofen i Burmas historie, sier Marte Gerhardsen, generalsekretær i Care.
- Syklonen ødela landsbyer, lokalsamfunn og familier. Over 2.4 millioner mennesker mistet sine hjem, sin inntekt og sine familier, og de trenger fortsatt hjelp. Det som er viktig nå er bistå befolkningen til å skaffe jobb, skole og tak over hodet, sier hun. ■

Politisk spill saboterer overflod av vann?

■ I TANZANIA: MARTA CAMILLA WRIGHT

Dar es Salaams befolkning kunne ha hatt så mye vann de orket. Men grunnvannskilden som ble oppdaget for flere tiår siden er ennå ikke utredet.

Vannet kommer fra et grunnvannsreservoar over 400 meter ned i jorda under hovedstaden. Ifølge det norske rådgivningsselskapet Norconsult kan vannkilden gi nok vann til hele den sørlige delen av Dar es Salaam frem til 2030.

Grunnvannskilden ble funnet mens det ble boret etter olje på 70- og 80-tallet. Likevel var det ikke før i 2005 dokumentene fra den gang ble gravet frem igjen. Da fikk Norconsult i samarbeid med Norsk institutt for vannforskning (NIVA) og et engelsk firma i oppdrag å finne løsninger på vannforsyningsproblemene i Dar es Salaam.

Det norske konsultantselskapet fant enorme mengder vann. Ifølge Norconsults Ingvild Helland er dette en fantastisk mulighet for området.

- Dette er et reservoar som vi antar kan være på 1000 kubikk-kilometer, mens det årlige behovet i den sørlige delen av byen er én kubikk-kilometer, sier hun.

- Vi må vite mer før vi kan gå videre og gjøre noe med dette vannet, sier direktør for tekniske tjenester ved den offentlige vannetaten, Dawasa, i Dar es Salaam, B.N.M. Kasiga. - Vi vet ikke hvordan vannkilden vil oppføre seg om vi begynner å tappe den for vann.

Det kreves avansert boreteknologi for å få ut vannet. De eksisterende hullene er boret med oljeboretstyr, som ikke fins i Tanzania.

- Vi har lenge forsøkt å finne en pålitelig kilde. Behovet er stort, vannforsyningen er langt under behovet i byen, forklarer Kasiga. - Kanskje kan grunnvannet hjelpe oss. Vi har også andre planer, basert på anbefalinger fra konsulenter. De er basert på å regulere elven Ruvu, samt å bygge en dam for å gjøre vanntilførselen mer stabil.

Norconsults utredning var ferdig i desember 2007. En ikke-statlig organisasjon i Dar es Salaam mener at utredningsprosessen har gått tregt på grunn av politiske interesser i Tanzania for andre løsninger på vannproblematikken. ■

(Les mer på www.bistandsaktuelt.no)

NYTT OM NAVN

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Fred Isaksen på e-post: nyttomnavn@akela.no eller på telefon 922 21 487.

Liva Raelison har begynt som frivillig hos Stiftelsen ARC-Aid, Kristiansand. Liva er gassisk og studerer til daglig ved UiA og jobber hos ARC-Aid ved siden av masterstudiene i økonomi. Hun har

erfaring fra flere ulike bransjer og skal i første rekke jobbe med informasjonsarbeid.

Rebekka Øvstegård er ansatt som studiekoordinator ved Noragric. Hun er akkurat blitt ferdig med sine Master's studier (Development studies) ved Noragric/UMB med oppgaven «Implications of Norway's role as a peacemaker in Sri Lanka».

Erling Kjærnes er ansatt av CARE som aksjonsleder for neste års tv-aksjon. Aksjonen har arbeidstittelen «Sterkere sammen», og bygger på CAREs arbeid for jenters og kvinners rettigheter og muligheter. Kjærnes har bred erfaring innen produksjon av TV, film, mobile tjenester og trykte media.

Torun Reite er ny seniorkonsulent/partner i Scanteam. Hun har nettopp kommet hjem etter tre år som landøkonom i Mosambik, og var før det mange år i Finansdepartementet. Hun har

lang erfaring med offentlig forvaltning og finans inkludert reformarbeid, former for budsjettstøtte, styresett- og kapasitetsutvikling, samt anti-korrupsjon, men vil også arbeide på energisektoren med særlig vekt på olje og gass. Torun er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole.

Morten Johnsen er ansatt som seniorrådgiver i internasjonal seksjon i NVE og skal jobbe med energirelatert bistand. Han er utdannet sivilingeniør fra NTNU og har i tillegg en master i sosialantropologi fra UiO. Johnsen kommer fra Multiconsult/Norplan der han de siste fire årene har arbeidet med konsekvensutredninger av miljø og sosiale aspekter for vannkraftprosjekter. I hovedsak har han arbeidet med bistandsrelaterte oppdrag i Afrika og Asia. Før dette jobbet han som HMS-ingeniør i Aker Kværner.

Kjartan Stigen, har tiltrådt som investeringsdirektør i Norfunds avdeling for direkte investeringer. Han har vært ansatt i Norfund siden 2001 og har de senere årene vært kommunikasjonssjef og styresekretær i fondet. Han har bakgrunn fra ulike avdelinger i UD, hvor han ledet arbeidet med strategien for næringsutvikling i sør og bl.a. var stasjonert ved ambassaden i Harare. Stigen er sosialøkonom og har lang erfaring innen bistand og næringsutvikling.

Mette Møglestue er engasjert som seniorrådgiver i Norads Avdeling for næringsutvikling og miljø hvor hun skal arbeide med miljøspørsmål.

Sigrid Russwurm er hospitant fra Finansdepartementet og skal arbeide som seniorrådgiver i Olje for utvikling i Norad.

Lasse Vannebo er hospitant fra NVE og skal i ett år arbeide som seniorrådgiver i Energiavdelingen i Norad.

Alf Morten Jerve seniorforsker ved Christian Michelsens institutt i Bergen ble 16. oktober oppnevnt av styret i Verdensbanken til en stilling som medlem av Verdensbankens Inspeksjonspanel. Jerve tiltrer 1. november 2008, og slutter samtidig ved CMI. Jerve ble oppnevnt etter en internasjonal utlysning og en streng vurdering av habilitet.

8/9-2008 - 11. ÅRGANG bistandsaktuelt

Fagblad om utviklings-samarbeid

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media.

Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:
Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattredaktør:
Thore Hem
tgh@norad.no

Nettavisredaktør:
Jan Speed
jasp@norad.no

Journalister:
Liv R. Bjergene
lrb@norad.no
Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Amilia Larssen
amla@norad.no
Per-Ivar Nikolaisen
pein@norad.no
Marta Camilla Wright
martacamillaw@hotmail.com

Redaksjonsråd:
Jens Clausen
Camilla Houeland
Roy Krøvel
Ane Schjolden

Administrasjon:
Ba-Musa Ceessay
Ellen Rohahn

Internett:
www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefoner:
22 24 20 30
(sentraltbord)
22 24 20 40 (redaksjon)
22 24 05 72 (annonser)

E-post redaksjon:
gz@norad.no

E-post annonser:
toab@norad.no

Design og produksjon:
Odysse reklamebyrå/
Akela grafisk design,
Fred Isaksen, Larvik #7702

Trykk:
Nr1 Trykk as

Abonnement:
Bistandsaktuelt, Norad,
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo
Telefon: 22 24 20 59
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Tirsdag 4. nov. 2008

Opplag - denne utgaven:
18 000 eksemplarer

Bistandsaktuelt er medlem av:

Neste
bistandsaktuelt
utkommer ca. 19. desember

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

Nå 24.000 lesere!

X JA, jeg vil ha et gratis-abonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn _____

Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig) _____

Postboks _____

Postnummer _____ Poststed _____

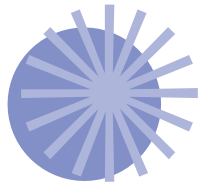
NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og evt. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

PORTO

bistandsaktuelt

Norad,
boks 8034 Dep.,
0030 OSLO

VISSTE DU AT...
Tre fjerdedeler av verdens befolkning
trolig vil bo i byer i 2013?

Kilde: Verdensbanken

«Hvis du er god til å lyve,
bør du også være
god til å løpe.»

Ordtak fra Tshi-folket i Ghana.

Leif har funnet «Mitt Afrika»

River hus i Norge, bygger fremtid i Tanzania

ELVERUM (b-a): Leif Nordli fra Elverum bruker all fritid på en liten landsby ved Kilimanjaro.

TANZANIA

■ MARTA CAMILLA WRIGHT

- Partneren vår i landsbyen, Aloyce Massawe, sier at han har bedt til Gud om at noe slikt måtte skje i alle år, forteller den 60-årige hedmarkingen.

- Vi tror ikke på Gud, men den saken har vi avklart med Aloyce, så det går bra, sier han smilende.

Leif Nordli reiser ut av Norge deler av vinterhalvåret for helsas skyld; han har slitasjeleddgikt. Men i stedet for å tilbringe dagene i en strandstol på Solkysten i Spania, drar han til en landsby ved foten av Kilimanjaro. Der jobber han ihvertfall.

- Jeg trenger ikke å spise en tablett der nede, sier Leif.

Mzungu monkey. Sammen med lokalbefolkningen er han involvert i alle slags små og store prosjekter for å utvikle jordbruk og næringsliv. Neste prosjekt er å bygge en yrkesskole for ungdom. Samboeren Eli Rogstad (60) blir hjemme og passer firmaet som de to driver sammen i Elverum.

- De kaller meg mzungu monkey (mzungu betyr hvit person, red.anm.), ler Leif.

- De er de mest positive og hyggelige menneskene på denne jord, fortsetter han og viser frem festbilder fra fødselsdagsfeiringen sin i landsbyen Kibosho i fjor. Dansende mennesker og smilende fjes åpner seg på bilde etter bilde.

Det begynte i 2006 med en annonse i lokalavisen Østlendingen. I annonsen søkte en antropolog etter engelskbøker til undervisning i landsbyen Kibosho ved foten av fjellet Kilimanjaro i Tanzania.

Selv fra trange kår. Eli er tidligere engelsklærer og har samlet på mange bøker gjennom årene.

- Jeg kaster helst ingenting - alt vil komme til nytte, sier Eli.

De to er oppvokst under trange kår i Hedmark - Eli med en enslig mor og Leif på et lite småbruk.

- Da jeg var 15 år, dro jeg til sjøs, tjente penger og sendte hjem til mine fattige foreldre, forteller Leif.

Leif har gjort mye forskjellig, blant annet har han levd «litt for hardt» som hurragutt til sjøs i Karibien. Han har også jobbet i Uganda på et kortere oppdrag for Norad.

- Jeg hadde lenge hatt lyst til å gjøre noe som gir mening, forteller Leif.

Leif og Eli snakket lenge med antropologen Ilona Drivdal om hennes arbeid i Kibosho da hun kom for å hente bøkene. Dette ble starten på Leif og Elis engasjement. Nå er de i

Kvinner bærer sand til grunnmuren til yrkesskolen.

FOTO: ELI ROGSTAD

Leif Nordli og Eli Rogstad.

FOTO: GUNNAR SØRENSEN

Leif Nordli har gjort som den danske forfatteren Karen Blixen: Han har funnet sin landsby ved foten av Kilimanjaro. Her er han i en åker i Kibosho.

FOTO: ELI ROGSTAD

gang med skoleprosjekt, jordbruksutvikling, og ytterligere kulturutveksling.

Gjenbruk. Leif og Eli dro til Tanzania første gang høsten 2006 og begynte å se hva de kunne gjøre i landsbyen med om lag 6000 innbyggere. Siden har det nærmest «tatt helt av».

- Vi har tilgang på mye av det folk kaster, fordi vi driver et firma som blant annet har mange rivningsoppdrag. Vi har sendt flere containere ned med alt fra kniver og gafler til trillebårer og byens første traktor. Nå skal vi ned og sette opp en yrkesskole, sier Leif.

Ekteparet har lagt merke til at ungdommen har lite å gjøre i Kibosho og flytter til storbyene. For å motvirke dette vil de tilby utdanning og sette i gang virksomheter som de kan ha som levevei, for eksempel syltetøyproduksjon og utvinning av avocadoolje til hudpleieprodukter.

Yrkesskolen skal bygges av en garasje som har stått på Hamar, materialer til tak og vegger fra Ideal flatbrødfabrikk, dører fra et rugeri som har tilhørt Samvirkekylling i Våler og en port fra Maxbo på Hamar. Et stort drivhus og en plog har de to også fått donert og sendt nedover. Og mye mer.

- Dels er ting man får kjøpt i Tanzania av dårlig kvalitet, dels finnes ikke det vi trenger og dels har vi ikke penger til å kjøpe ting. Vi bruker bare egne penger, og mye av det vi sender nedover får vi gratis og som gaver, forklarer Eli.

Kulturutveksling. De to har brukt flere hundre tusen kroner av egen lomme til diverse prosjekter i landsbyen.

- Vi har satset mye på å gjøre livet lettere for kvinner. Det er jo de som gjør mye av det harde arbeidet. Vi satser også mye på å få kvinner

inn på yrkesskolen, i og med at man ser at det ofte er mer effektivt å hjelpe kvinner enn menn.

Leif og Eli vil også lage et slags turistsenter, som er tenkt å fungere som et senter for kulturutveksling.

- Vi vil at norsk, bortskjemt ungdom skal komme seg ut i verden for å oppleve noe annet. Kanskje de reiser hjem og tenker litt annerledes om hvordan de har det i Norge, sier han.

De to bobler over av kreative ideer om hva det er mulig å få til. Blant annet om attraksjoner ved det nye utvekslingssenteret. Målet er å lage en botanisk hage, to karpedammer og flere runde afrikanske hytter.

- Jeg vil gjøre noe som gir resultat før jeg dør. Det gjør livet meningsfullt, sier Leif.

Nylig ble han premiert for sin oppofrende innsats, da Odd Fellowstiftelsen i Hedmark delte ut sin «Menneskevennpris» for arbeidet paret driver i Tanzania. ■